

НАРЕДБА за пенсиите и осигурителния стаж (Загл. изм. - ДВ, бр. 19 от 2003 г.)

Приложение № 1 към член единствен, т. 1 на ПМС № 30 от 10.03.2000 г., обн., ДВ, бр. 21 от 17.03.2000 г., в сила от 1.01.2000 г., изм. и доп., бр. 43 от 26.05.2000 г., в сила от 1.01.2000 г., бр. 61 от 25.07.2000 г., бр. 81 от 6.10.2000 г., бр. 36 от 12.04.2001 г., бр. 19 от 19.02.2002 г., в сила от 1.01.2002 г., попр., бр. 21 от 26.02.2002 г., доп., бр. 74 от 30.07.2002 г.; изм. с Решение № 7581 от 26.07.2002 г. на ВАС на РБ - бр. 76 от 6.08.2002 г., в сила от 6.08.2002 г.; изм. с Решение № 11701 от 18.12.2002 г. на ВАС на РБ - бр. 119 от 27.12.2002 г., в сила от 27.12.2002 г.; изм. и доп., бр. 19 от 28.02.2003 г., в сила от 1.01.2003 г., бр. 25 от 26.03.2004 г., доп., бр. 68 от 3.08.2004 г., изм. и доп., бр. 24 от 22.03.2005 г., в сила от 1.01.2005 г., бр. 48 от 13.06.2006 г., бр. 15 от 16.02.2007 г., в сила от 1.01.2007 г., бр. 17 от 19.02.2008 г., бр. 1 от 6.01.2009 г., бр. 16 от 27.02.2009 г., в сила от 1.01.2009 г., изм., бр. 79 от 6.10.2009 г., изм. и доп., бр. 84 от 23.10.2009 г., изм., бр. 87 от 3.11.2009 г., в сила от 3.11.2009 г., изм. и доп., бр. 2 от 8.01.2010 г., в сила от 1.01.2010 г., бр. 13 от 11.02.2011 г., в сила от 1.01.2011 г., бр. 16 от 24.02.2012 г., в сила от 1.01.2012 г., бр. 80 от 19.10.2012 г., в сила от 1.08.2012 г., бр. 33 от 5.04.2013 г., в сила от 1.01.2013 г., изм., бр. 62 от 12.07.2013 г., в сила от 3.07.2013 г., изм. и доп., бр. 23 от 14.03.2014 г., в сила от 1.01.2014 г., бр. 19 от 13.03.2015 г., в сила от 13.03.2015 г., изм., бр. 40 от 2.06.2015 г., в сила от 17.02.2015 г., изм. и доп., бр. 17 от 1.03.2016 г., бр. 54 от 15.07.2016 г., в сила от 1.07.2016 г., бр. 29 от 7.04.2017 г., в сила от 1.01.2017 г., доп., бр. 41 от 23.05.2017 г., в сила от 23.05.2017 г., изм. и доп., бр. 21 от 9.03.2018 г., в сила от 9.03.2018 г., бр. 49 от 12.06.2018 г., в сила от 1.01.2018 г., изм., бр. 107 от 28.12.2018 г., в сила от 1.01.2019 г.

Сборник закони - АПИС, кн. 4/2000 г., стр. 329; кн. 6/2000 г., стр. 176; кн. 11/2000 г., стр. 363; кн. 3/2002 г., стр. 153; кн. 8/2002 г., стр. 387; кн. 3/2003 г., стр. 458; кн. 4/2004 г., стр. 341; кн. 9/2004 г., стр. 211; кн. 4/2005 г., стр. 323

Библиотека закони - АПИС, т. 11, р. 2, № 391

Глава първа ОТПУСКАНЕ НА ПЕНСИИТЕ

Раздел I Общи разпоредби

Чл. 1. (1) (Доп. - ДВ, бр. 17 от 2008 г., изм. и доп., бр. 84 от 2009 г., доп., бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г., изм., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г., бр. 19 от 2015 г., в сила от 13.03.2015 г., доп., бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г.) Пенсиите и добавките към тях се отпускат и изплащат въз основа на писмено заявление по образец, утвърден от управителя на Националния осигурителен институт (НОИ), към което се прилагат всички необходими оригинални документи, а за случаите, при които се прилагат разпоредбите на международен договор в областта на социалната сигурност - заверени от съответната

компетентна институция копия на такива документи. Заявлението може да се подава лично, чрез законния представител, чрез лице, посочено в чл. 26 от Закона за закрила на детето, чрез последния осигурител, чрез осигурителна каса, чрез упълномощено съгласно чл. 18 от Административнопроцесуалния кодекс (АПК) лице или по електронен път с квалифициран електронен подпис (КЕП) или с персонален идентификационен код (ПИК) и единен граждански номер (ЕГН)/личен номер (ЛН)/личен номер на чужденец (ЛНЧ) до териториалното поделение на НОИ по постоянен или настоящ адрес на заявителя. Заявление за пенсия от лице, изтърпяващо наказание "лишаване от свобода" или задържано под стража, може да се подава и чрез ръководителя на мястото за лишаване от свобода, съответно на мястото на задържане под стража, който издава удостоверение, в което се вписват трите имена по документ за самоличност на лицето, единният граждански номер и постоянният му адрес.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 84 от 2009 г.) Общо заявление за отпускане на наследствена пенсия от наследници с различен адрес от един наследодател се разглежда от териториалното поделение на НОИ, в което е подадено, ако поне един от наследниците има постоянен или настоящ адрес в района му.

(3) (Отм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г.).

(4) (Доп. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г.) Сведенията за самоличността на заявителя, за гражданското му състояние и други данни във връзка с отпускането или изплащането на пенсията, включително за пенсиите по международен договор, се вписват в заявлението.

(5) (Изм. - ДВ, бр. 36 от 2001 г., изм. и доп., бр. 48 от 2006 г., изм., бр. 15 от 2007 г., бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г., бр. 17 от 2016 г., изм. и доп., бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г.) При прието заявление с нередовни и/или липсващи документи, които не могат да бъдат поправени или набавени служебно въз основа на документи, които са налични в НОИ, длъжностното лице по чл. 98, ал. 1 от Кодекса за социално осигуряване (КСО) уведомява лицето за неизправностите с препоръчано писмо с обратна разписка в 15-дневен срок. Когато в едномесечен срок от датата на уведомяването те не са отстранени, а за пенсиите при прилагане на международен договор, по който Република България е страна, в двумесечен срок, длъжностното лице по чл. 98, ал. 1 КСО издава разпореждане въз основа на наличните редовни документи и на данните по чл. 5, ал. 4, т. 1 КСО.

(6) (Нова - ДВ, бр. 36 от 2001 г., доп., бр. 48 от 2006 г., изм., бр. 15 от 2007 г., изм. и доп., бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г., изм., бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г., отм., бр. 17 от 2016 г.).

(7) (Нова - ДВ, бр. 48 от 2006 г., изм., бр. 17 от 2016 г.) Когато писмото по ал. 5 не е връчено на лицето, връчването се извършва по реда на чл. 10, ал. 9, а за лицата с постоянен адрес в друга държава, с която Република България прилага международен договор - чрез изпращане на писмото до осигурителния институт на държавата, в която е постоянното пребиваване на лицето, или чрез поставяне на съобщение в страницата на НОИ в интернет.

(8) (Нова - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 1.01.2009 г., изм., бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г.) Заявлението за отпускане или изплащане на пенсия от лица, които не са български граждани и нямат постоянен адрес в страната и за които не се прилагат разпоредбите на международен договор, по който Република България е страна, се подава до териториално поделение на НОИ – София-град.

Чл. 2. Към заявлението за отпускане на лична пенсия за осигурителен стаж и възраст се представят:

1. (доп. - ДВ, бр. 19 от 2002 г., бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., изм., бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.01.2015 г.) документи за осигурителен (трудов) стаж;

2. (доп. - ДВ, бр. 74 от 2002 г., изм., бр. 19 от 2003 г., доп., бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г., изм., бр. 49 от 2018 г., в сила от 1.01.2018 г.) документи за брутно трудово възнаграждение или доход, върху които са внесени осигурителни вноски за 3 последователни години от последните 15 години осигурителен стаж по избор на пенсионера преди 1 януари 1997 г., и за брутно трудово възнаграждение или доход, върху които са внесени осигурителни вноски за осигурителния стаж след тази дата до 31 декември 1999 г. включително. Когато за времето след 31 декември 1996 г. или за част от него не са представени документи за брутно трудово възнаграждение или доход, върху които са внесени осигурителни вноски, се ползват данните по чл. 5, ал. 4, т. 1 КСО;

3. (нова – ДВ, бр. 17 от 2016 г., в сила от 1.01.2016 г.) заявление за прехвърляне на средствата от индивидуалната партида на лицето в професионален пенсионен фонд във фонд "Пенсии" на държавното обществено осигуряване, в случаите по чл. 69б, ал. 7 КСО; когато няма подадено заявление, се прилага редът по чл. 1, ал. 5.

Чл. 3. (1) Към заявлението за отпускане на лична пенсия за инвалидност се представят:

1. (доп. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., бр. 25 от 2004 г., изм., бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г., бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.01.2015 г., бр. 17 от 2016 г., бр. 49 от 2018 г., в сила от 1.01.2018 г.) при пенсиите за инвалидност поради общо заболяване и пенсиите за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест - документите по чл. 2, т. 1 и 2;

2. (отм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г.);

3. (доп. - ДВ, бр. 24 от 2005 г., изм., бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.01.2015 г., отм., бр. 17 от 2016 г.);

4. при пенсиите за военна инвалидност за лицата по чл. 85, ал. 1, т. 2 от Кодекса за социално осигуряване (КСО) се представя и удостоверение от съответното поделение за датата на постъпването и уволнението от служба и за званието на лицето;

5. при пенсиите за военна инвалидност за лицата по чл. 85, ал. 2 КСО, пострадали при оказване съдействие на въоръжените сили - документ от съответното поделение,

удостоверяващ обстоятелствата, при които е пострадало лицето;

6. при пенсиите за гражданска инвалидност - документ, удостоверяващ обстоятелствата, при които лицето е заболяло или е пострадало; документът се съставя от кмета или от упълномощено от него длъжностно лице - в случаите по чл. 87, т. 1 КСО, и от кмета или от ръководителя на учреждението, в което служи органът на властта, причинил страданието - в случаите по чл. 87, т. 2 КСО;

7. (нова - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., изм., бр. 17 от 2016 г.) медицинска документация, издадена по установения ред в друга държава, в случаите на прилагане на международен договор в областта на социалното осигуряване, по който Република България е страна.

(2) (Нова - ДВ, бр. 84 от 2009 г., в сила от 1.07.2009 г., отм., бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г.).

(3) (Предишна ал. 2 - ДВ, бр. 84 от 2009 г., в сила от 1.07.2009 г., изм., бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г.) Заявлението за отпускане на пенсия за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест се свързва служебно от териториалното поделение на НОИ с влязлото в сила разпореждане за приемане или за неприемане на злополуката за трудова.

Чл. 4. Към заявлението за отпускане на наследствена пенсия или добавка по чл. 84 КСО от наследодател, който не е бил пенсионер, освен документите, необходими за определяне на лична пенсия съобразно вида ѝ, се представят и следните документи:

1. (доп. – ДВ, бр. 21 от 2018 г., в сила от 9.03.2018 г.) удостоверение за наследниците, а в случай че не е възможно издаването на удостоверение за наследници – друг актуален официален оригинален документ, издаден от компетентен орган на чужда държава, удостоверяващ семейната или родствената връзка с наследодателя, преведен на български език от лице, извършващо преводи по реда на Правилника за легализациите, заверките и преводите на документи и други книжа, утвърден с Постановление № 184 на Министерския съвет от 1958 г. (обн., ДВ, бр. 73 от 1958 г.; изм. и доп., бр. 10 от 1964 г., бр. 77 от 1976 г., бр. 96 от 1982 г., бр. 77 от 1983 г., бр. 103 от 1990 г. и бр. 95 от 2017 г.); документът трябва да е оформен в съответствие с разпоредбите на двустранните международни договори, по които Република България е страна, или на Конвенцията за премахване на изискването за легализация на чуждестранните публични актове, съставена в Хага на 5 октомври 1961 г., а при липса на такива разпоредби – да е преминал процедура по реда на Правилника за легализациите, заверките и преводите на документи и други книжа;

2. (изм. - ДВ, бр. 84 от 2009 г.) за деца над 18- до навършването на 26-годишна възраст, ако продължават да учат - удостоверение от съответното учебно заведение;

3. (доп. - ДВ, бр. 61 от 2000 г., изм., бр. 24 от 2005 г., доп., бр. 19 от 2015 г., в сила от 13.03.2015 г.) за деца, инвалидизирани до 18-, съответно до 26-годишна възраст по време на обучението или наборната военна служба - експертно решение на ТЕЛК (НЕЛК) с

всички необходими данни за определяне на правото и срока на пенсията и документ от съответното учебно заведение, удостоверяващ качеството на учащ;

4. за преживелите съпрузи, които не са навършили изискващата се възраст и са неработоспособни - експертно решение на ТЕЛК (НЕЛК) с данните, необходими за определяне на правото и срока на пенсията;

5. за децата - декларация, че не са осиновени, а за преживелите съпрузи - декларация, че не са встъпили в граждански брак;

6. за родителите - декларация, че не получават лична пенсия и не са лишени от родителски права, както и документ, удостоверяващ, че са родители - удостоверение за раждане, съдебно решение или удостоверение от общината;

7. за родителите на лица, починали по време на наборна военна служба - и документ, издаден или заверен от съответното поделение, удостоверяващ, че смъртта е настъпила по време на наборната служба.

Чл. 5. Към заявлението за отпускане на наследствена пенсия от наследодател, който е бил пенсионер, се представят документите по чл. 4, т. 1 - 6, а към заявлението за отпускане на добавка по чл. 84 КСО - документите по т. 1 и 5.

Чл. 6. (1) (Доп. – ДВ, бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г., изм., бр. 17 от 2016 г., бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г.) Към заявлението за отпускане на социална пенсия за старост от лица, навършили 70-годишна възраст, се представя декларация по утвърден образец за семейно положение и за годишния доход на член от семейството, включително от друга държава.

(2) Към заявлението за отпускане на социална пенсия за инвалидност от лица, навършили 16-годишна възраст, с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане повече от 71 на сто, се представя експертно решение на ТЕЛК (НЕЛК) с данните, необходими за определяне на правото, размера и срока на пенсията.

(3) (Отм. - ДВ, бр. 24 от 2005 г.).

Чл. 6а. (Нов - ДВ, бр. 19 от 2002 г., попр., бр. 21 от 2002 г., отм., бр. 33 от 2013 г., в сила от 1.01.2013 г.).

Чл. 7. (1) Персоналните пенсии по чл. 92 КСО се отпускат с решение на Министерския съвет по предложение на министъра на труда и социалната политика съгласувано с министъра на финансите.

(2) (Изм. – ДВ, бр. 17 от 2016 г.) Персонални пенсии в изключителни случаи по смисъла на чл. 92 КСО могат да се отпускат на следните категории лица, на които не е отпусната пенсия по българското законодателство или по разпоредбите на двустранните или многостранните международни договори, по които Република България е страна:

1. (отм. – ДВ, бр. 107 от 2018 г., в сила от 1.01.2019 г.);

2. (изм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г.) жени, навършили възрастта по чл. 68, ал. 3 КСО, родили и отгледали 5 и повече деца до навършване на 18-годишната им възраст;

3. (изм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г., бр. 49 от 2018 г., в сила от 1.01.2018 г.) лица, навършили възрастта по чл. 68, ал. 3 КСО, които са полагали грижи в продължение на повече от 10 години за лица с трайни увреждания - членове на техните семейства, постоянно нуждаещи се от чужда помощ; за членове на семейството се считат съпругът, съпругата, както и техните възходящи и низходящи по права линия.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., доп., бр. 16 от 2009 г., в сила от 1.01.2009 г., изм., бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г., бр. 107 от 2018 г., в сила от 1.01.2019 г.) Лицата по ал. 2 следва да отговарят на изискванията за доход по чл. 89а, ал. 1 КСО, а лицата по ал. 2, т. 2 и 3 е необходимо да имат и действителен осигурителен стаж най-малко 3 години.

(4) Предложението за отпускане на персонални пенсии се изготвя въз основа на:

1. (доп. - ДВ, бр. 84 от 2009 г., изм., бр. 17 от 2016 г., бр. 107 от 2018 г., в сила от 1.01.2019 г.) заявление от лицето или законния представител, адресирано до общинския съвет, което включва мотивите за отпускане на персоналната пенсия, данни за самоличността на лицето и за гражданското му състояние;

2. разпореждане на длъжностното лице от териториалното поделение на НОИ, с което се отказва отпускането на пенсия; когато няма постановено такова разпореждане, лицето представя документи, установяващи липса на основание за отпускане на друг вид пенсия, или декларация, че няма достатъчно положен осигурителен стаж;

3. (доп. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г., изм., бр. 17 от 2016 г.) решение, прието на сесия на общинския съвет, за внасяне на предложение в Министерския съвет;

4. (изм. - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 1.01.2009 г., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г., бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г.) декларация за семейно положение и за годишния доход на член от семейството, включително от друга държава, за 12 месеца преди датата на подаване на заявлението в кметството/общината или в общинския съвет и документите, удостоверяващи този доход; при определяне на дохода се ползват и данните по чл. 5, ал. 4, т. 1 КСО;

5. (нова – ДВ, бр. 17 от 2016 г.) декларация от лицето, че получава/не получава пенсия, изплащана от друга държава;

6. (изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г., предишна т. 5, бр. 17 от 2016 г.) за лицата по ал. 2, т. 2 - и документ от общината (кметството), че са родили и отгледали 5 и повече деца до 18-годишната им възраст, че не са били лишавани или ограничавани родителските им права и че децата не са били настанявани в държавни заведения за

отглеждане за срок, по-голям от една година, освен по здравословни причини;

7. (доп. - ДВ, бр. 61 от 2000 г., изм., бр. 24 от 2005 г., предишна т. 6, бр. 17 от 2016 г., изм., бр. 49 от 2018 г., в сила от 1.01.2018 г.) за лицата по ал. 2, т. 3 - и решение на ТЕЛК (НЕЛК), удостоверяващо, че болният за целия 10-годишен период е бил с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто, който постоянно се е нуждаел от чужда помощ;

8. (изм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г., предишна т. 7, бр. 17 от 2016 г.) за лицата по ал. 2, т. 2 и 3 - документ за придобит действителен осигурителен стаж не по-малко от 3 години;

9. (нова - ДВ, бр. 36 от 2001 г., доп., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г., предишна т. 8, бр. 17 от 2016 г., изм., бр. 21 от 2018 г., в сила от 9.03.2018 г., отм., бр. 107 от 2018 г., в сила от 1.01.2019 г.).

(5) Персоналните пенсии се отпускат в размер 90 на сто от социалната пенсия за старост.

(6) (Изм. – ДВ, бр. 17 от 2016 г.) Заверено копие от заявлението и приложенияте към него документи, послужили за отпускане на персонална пенсия, се съхраняват в НОИ, с изключение на документите за осигурителен стаж, които се връщат на лицата.

(7) (Нова - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г., отм., бр. 107 от 2018 г., в сила от 1.01.2019 г.).

(8) (Нова - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г.) Когато в срока по чл. 1, ал. 5 лицето не представи всички необходими документи във връзка с искането за отпускане на персонална пенсия по чл. 92 КСО, не се прави предложение по ал. 1.

Чл. 8. (Доп. - ДВ, бр. 74 от 2002 г., изм., бр. 25 от 2004 г., бр. 24 от 2005 г., бр. 16 от 2009 г., в сила от 1.01.2009 г.) (1) (Предишен текст на чл. 8, изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г.) При определяне на годишния доход по чл. 89а, ал. 1 КСО не се включват:

1. добавката за чужда помощ, компенсациите, индексациите и еднократните плащания, изплащани към пенсиите;

2. помощите, отпуснати при условията и по реда на социалното подпомагане, както и целевите помощи за отопление, отпуснати съгласно нормативен акт;

3. (изм. – ДВ, бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г., бр. 107 от 2018 г., в сила от 1.01.2019 г.) семейните помощи по чл. 2, ал. 2 и ал. 3, т. 2 – 4 от Закона за семейни помощи за деца и месечната добавка по чл. 42 от Закона за интеграция на хората с увреждания.

(2) (Нова - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г., доп., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г.) При определяне на годишния доход на член от семейството се взема предвид

броят на членовете на семейството към датата на подаване на заявлението в кметството/общината или общинския съвет. Доходът за непълен месец се определя, като размерът на месечния доход се раздели на броя на календарните дни в месеца и полученият среднодневен доход се умножи по броя на дните, за които се отнася.

Чл. 8а. (Нов – ДВ, бр. 19 от 2015 г., в сила от 13.03.2015 г.) Документите, издавани от общините (кметствата), необходими за преценка на пенсионни права, ако не са представени от заявителите, се изискват служебно. Общините (кметствата) изпращат документите в 14-дневен срок от получаване на искането на длъжностното лице по чл. 98, ал. 1 КСО.

Чл. 9. (1) (Доп. - ДВ, бр. 61 от 2000 г., изм., бр. 24 от 2005 г., бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., доп., бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г., изм. и доп., бр. 19 от 2015 г., в сила от 13.03.2015 г., изм., бр. 17 от 2016 г., бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г.) По първоначално постъпило заявление за отпускане на пенсия се съставя пенсионно досие с номер - ЕГН/ЛН/ЛНЧ на заявителя, а когато няма такива - служебен номер. Към досието се прилагат: заявлението за пенсия; оригиналните удостоверения за осигурителен стаж до 31 декември 1999 г.; удостоверенията за осигурителен доход; удостоверение за наследници; лични декларации; всички последващи заявления и жалби на лицето; експертни решения на ТЕЛК (НЕЛК), решението на медицинската комисия по чл. 10в; постановени актове, касаещи осигурителните права на лицето. Трудовите, осигурителните и военнотчетните книжки и други документи, освен изброените в изречение второ, се връщат на лицето заедно с разпореждането на длъжностното лице по пенсионното осигуряване. По искане на лицето Националният осигурителен институт издава удостоверение за зачетения осигурителен стаж въз основа на представените оригинални удостоверения, които са приложени към пенсионното досие.

(2) Пенсионното досие се съхранява в териториалното поделение на НОИ, чрез което се изплаща пенсията.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г.) Пенсионните досиета на лицата с постоянен адрес в чужбина, получаващи пенсии по международен договор в областта на социалното осигуряване, се съхраняват в службата в НОИ, на която е възложено прилагането на международните договори за лица с постоянен адрес в чужбина.

Чл. 10. (1) (Изм. - ДВ, бр. 43 от 2000 г., доп., бр. 16 от 2009 г., в сила от 1.01.2009 г., бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г., изм., бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г., доп., бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.01.2015 г., бр. 17 от 2016 г.) Пенсиите и добавките към тях се отпускат, изменят, осъвременяват, спират, възобновяват, прекратяват и възстановяват с разпореждане на длъжностното лице, на което е възложено ръководството на пенсионното осигуряване в териториалното поделение на НОИ или на други длъжностни лица, определени от ръководителя на териториалното поделение на НОИ, а за лицата по чл. 1, ал. 8 - на длъжностното лице в териториално поделение на НОИ – София-град, и на длъжностното лице в НОИ, на което е възложено ръководството на дейността по отпускане и изплащане на пенсиите по международни договори за лицата с постоянен адрес в чужбина. Длъжностното лице по пенсионното осигуряване се произнася в

четиримесечен срок от подаването на заявлението, а в случаите на прилагане на международен договор, по който Република България е страна – в едномесечен срок от получаването на всички необходими документи и данни. Когато осигурителният стаж към датата на придобиване на правото се зачита при сумирано изчисляване на работното време, четиримесечният срок тече от датата на постъпване на информацията в НОИ за целия период, за който е установено сумирано изчисляване на работното време, или от датата на прекратяване на правоотношението.

(2) (Нова - ДВ, бр. 43 от 2000 г., изм. и доп., бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.01.2015 г., изм., бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г.) Пенсиите за трудова дейност с правопораждаща дата след 31 декември 1999 г., когато по представените със заявлението документи за трудов/осигурителен стаж е доказано правото на съответния вид пенсия, се отпускат и изплащат в минималния размер до определянето на размера им по реда на КСО. След определянето на размера на пенсията по КСО разпореждането, с което първоначално е отпусната пенсията, се изменя съгласно чл. 99, ал. 1, т. 2, буква "д" от КСО от органа, който го е издал, и ако има разлика в размера на пенсията, тя се изплаща от датата на отпускането.

(3) (Нова - ДВ, бр. 43 от 2000 г., изм., бр. 81 от 2000 г., в сила от 1.01.2001 г., бр. 84 от 2009 г., бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г., бр. 49 от 2018 г., в сила от 1.01.2018 г.) Наследствените пенсии, които се изчисляват от пенсии за трудова дейност на наследодателя, се отпускат и изплащат по реда на ал. 2, като първоначалният им размер не може да бъде по-малък от 75 на сто от минималния размер по чл. 70, ал. 12 от КСО.

(4) (Нова - ДВ, бр. 43 от 2000 г., изм., бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г., доп., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г.) В случаите по ал. 2 и 3, когато за първи път се отпуска пенсия, длъжностните лица по ал. 1 се произнасят в едномесечен срок след подаването на заявлението.

(5) (Нова - ДВ, бр. 24 от 2005 г., изм., бр. 84 от 2009 г., в сила от 1.07.2009 г., бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г., бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г.) При отпускане на пенсии за инвалидност сроковете по ал. 1 и 4 текат от датата на постановяване решенията на медицинските комисии към териториалните поделения на НОИ или от датата на заявлението на лицето, ако е след тази дата. Ако експертното решение на ТЕЛК или НЕЛК е обжалвано по реда на чл. 98, ал. 6 КСО или на чл. 112 от Закона за здравето, длъжностните лица по ал. 1 издават разпореждане по чл. 98, ал. 7 КСО в едномесечен срок от датата на подаване на жалбата от председателя на медицинската комисия, съответно от заявлението на лицето, ако е след тази дата. Когато медицинската комисия на едно териториално поделение на НОИ е потвърдила или е обжалвала експертното решение на ТЕЛК или НЕЛК, а заявлението за отпускане на пенсия за инвалидност е подадено в друго териториално поделение на НОИ, сроковете по ал. 1 и 4 текат от датата на получаване на решението или на жалбата на председателя на медицинската комисия в териториалното поделение на НОИ, което ще отпуска пенсията.

(6) (Предишна ал. 2 - ДВ, бр. 43 от 2000 г., изм., бр. 81 от 2000 г., предишна ал. 5, бр. 24 от 2005 г., доп., бр. 17 от 2008 г., изм., бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г., отм., бр. 17 от 2016 г.).

(7) (Предишна ал. 3, изм. - ДВ, бр. 43 от 2000 г., предишна ал. 6, бр. 24 от 2005 г., изм., бр. 48 от 2006 г., бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.01.2015 г.) Разпореждането по чл. 98, ал. 2 КСО се издава в едноседмичен срок от влизането в сила на разпореждането по чл. 98, ал. 1 КСО за изменение или прекратяване на пенсията.

(8) (Предишна ал. 4, изм. - ДВ, бр. 43 от 2000 г., предишна ал. 7, изм., бр. 24 от 2005 г., бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г., доп., бр. 41 от 2017 г., в сила от 23.05.2017 г., изм., бр. 21 от 2018 г., в сила от 9.03.2018 г.) Разпореждането по ал. 1 - 7 се връчва пряко на лицето или чрез пощенската мрежа на лицензиран пощенски оператор срещу подпис и съответно датиране. Разпореждането, с което е извършено служебно осъвременяване, преизчисляване или определяне на нов размер на пенсията, извън случаите по чл. 99, ал. 1, т. 2 от КСО, се връчва при поискване на лицето, като срокът за обжалването му тече от датата на връчването.

(9) (Нова - ДВ, бр. 24 от 2005 г.) Когато разпореждането за възстановяване на неправилно изплатени суми за пенсии не може да бъде връчено по реда на ал. 8, връчването се извършва чрез поставяне на съобщение на определено за целта място в териториалното поделение на НОИ, на страницата на НОИ в Интернет или в общината или кметството. В този случай разпореждането се смята за връчено след изтичане на 7-дневен срок от поставяне на съобщението.

Чл. 10а. (Нов - ДВ, бр. 24 от 2005 г.) (1) Разпорежданията по чл. 10, ал. 1 за отпускане на лични пенсии за инвалидност и на добавки за чужда помощ се издават въз основа на решение на медицинска комисия към териториалното поделение на НОИ.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г., бр. 17 от 2016 г.) Разпорежданията за лични пенсии за инвалидност и за добавки за чужда помощ, когато трайно намалената работоспособност/вид и степен на увреждане е установена само по медицинска документация, изготвена в друга държава и приета по силата на международен договор в областта на социалното осигуряване, по който Република България е страна, се издават въз основа на решение на медицинска комисия към съответното териториално поделение на НОИ, а за лицата с постоянен адрес в чужбина – към териториално поделение на НОИ – София-град. Когато трайно намалената работоспособност/вид и степен на увреждане е установена след явяване на лицата пред ТЕЛК (НЕЛК), разпорежданията се издават въз основа на решение на медицинска комисия към съответното териториално поделение на НОИ.

(3) (Отм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г.).

(4) (Изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., доп., бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.01.2015 г.) Решенията на медицинската комисия се издават в 14-дневен срок от получаване от регионалните картотеки на медицинските експертизи на експертните решения с определена 50 и над 50 на сто трайно намалена работоспособност след разглеждане на медицинската документация, удостоверяваща настоящото здравно състояние на лицето, решенията на ТЕЛК и НЕЛК за определяне степента на трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане, датата на инвалидизиране и срока

на инвалидността и причинната връзка.

(5) (Нова - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., изм., бр. 17 от 2016 г.) В случаите, когато освидетелстването е въз основа на медицинска документация от друга държава, решенията на медицинската комисия се издават в 14-дневен срок от получаване от компетентното длъжностно лице по чл. 98, ал. 1 КСО на експертните решения с определена 50 и над 50 на сто трайно намалена работоспособност след разглеждане на документацията, удостоверяваща настоящото здравно състояние на лицето, и решенията на ТЕЛК и НЕЛК за определяне степента на трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане, датата на инвалидизиране и срока на инвалидността.

Чл. 10б. (Нов - ДВ, бр. 24 от 2005 г.) (1) (Изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г.) След получаване на експертно решение с определена 50 и над 50 на сто трайно намалена работоспособност и медицинско експертно досие упълномощено длъжностно лице по пенсионното осигуряване ги предоставя на медицинската комисия по чл. 98, ал. 4 КСО най-късно до края на следващия работен ден с данни за входящ номер и дата.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., бр. 17 от 2016 г.) В случаите, когато освидетелстването е въз основа на медицинска документация от друга държава, регионалната картотека на медицинските експертизи предава документацията заедно с експертното решение на ТЕЛК/НЕЛК на длъжностното лице по чл. 98, ал. 1 КСО, което след влизането в сила на експертното решение на ТЕЛК/НЕЛК ги представя на медицинската комисия по реда на ал. 1.

(3) (Отм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г.).

(4) (Отм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г.).

(5) (Отм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г.).

(6) (Нова - ДВ, бр. 84 от 2009 г., в сила от 1.07.2009 г., отм., бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г.).

Чл. 10в. (Нов - ДВ, бр. 24 от 2005 г.) (1) Медицинската комисия на заседание разглежда медицинската документация и се произнася с решение в деня на заседанието. Решенията на комисията се вземат с единодушие. С решението си комисията може да потвърди решението на ТЕЛК/НЕЛК или председателят на комисията може да го обжалва по реда на чл. 98, ал. 6 КСО.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г.) Решенията на медицинската комисия, с които се потвърждават решенията на ТЕЛК/НЕЛК, се предоставят на упълномощеното длъжностно лице по пенсионното осигуряване в срок 3 работни дни от постановяване на решението. Решенията се съхраняват в самостоятелен архив и след подаване на заявление за отпускане на пенсия за инвалидност се свързват с пенсионното досие. Ако заявлението за пенсиониране е подадено в друго териториално поделение на НОИ, решенията на медицинската комисия и експертните решения на ТЕЛК се изискват от

съответното териториално поделение на НОИ в 7-дневен срок от подаване на заявлението.

(3) Експертните решения на ТЕЛК/НЕЛК се обжалват, ако няма единодушие между членовете на медицинската комисия за потвърждаване на експертното решение или когато комисията реши, че те са издадени неправилно или незаконосъобразно.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 17 от 2008 г., бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г., бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.01.2015 г.) Копие от жалбата до НЕЛК или до съответния административен съд се изпраща на органа на медицинската експертиза, издал експертното решение, и на лицето.

(5) (Изм. - ДВ, бр. 84 от 2009 г., в сила от 1.07.2009 г., бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г.) Медицинското експертно досие се предоставя на упълномощено длъжностно лице по пенсионното осигуряване в срок 3 работни дни от постановяване на решението.

(6) (Нова - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г.) След получаване на медицинското експертно досие упълномощеното длъжностно лице по пенсионното осигуряване го връща на регионалната картотека на медицинските експертизи най-късно до края на следващия работен ден с данни за изходящ номер и дата. В случаите, когато освидетелстването е въз основа на медицинска документация от друга държава, медицинското експертно досие се връща на службата в НОИ, на която е възложено прилагането на международните договори за лица с постоянен адрес в чужбина.

Чл. 11. Спирането на пенсията по чл. 95 КСО се извършва, както следва:

1. (доп. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г.) по чл. 95, ал. 1, т. 1 - от датата на заявлението или от друга дата, ако такава е посочена;

2. (доп. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г., отм., бр. 49 от 2018 г., в сила от 1.01.2018 г.);

3. (доп. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г.) по чл. 95, ал. 1, т. 3 - от първо число на месеца, за който не е получена пенсията;

4. (доп. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г.) по чл. 95, ал. 1, т. 4 - от датата на отпускане на новата пенсия, която е несъвместима съгласно чл. 101 КСО;

5. (нова – ДВ, бр. 17 от 2016 г., в сила от 1.01.2016 г.) по чл. 95, ал. 1, т. 5 – от датата на постъпване в НОИ на влязъл в сила акт, с който е установено извършено нарушение на предписанията на органите на експертизата на работоспособността по отношение на противопоказните условия на труд;

6. (нова - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г., предишна т. 5, бр. 17 от 2016 г., в сила от 1.01.2016 г.) по чл. 95, ал. 2 - от датата на представяне на доказателствата.

Чл. 11а. (Нов – ДВ, бр. 17 от 2016 г.) Прекратяването на пенсията съгласно чл. 96, ал. 1, т. 1 КСО се извършва въз основа на данните в Национална база данни "Население" към

Главна дирекция "Гражданска регистрация и административно обслужване" или на постъпила информация от компетентната институция на друга държава по силата на международен договор в областта на социалното осигуряване, по който Република България е страна или споразумение за изплащане на пенсии.

Чл. 12. (1) Органът, издал разпореждането за отпускане, изменение, осъвременяване, спиране, възобновяване, прекратяване или възстановяване на пенсиите и добавките към тях, както и за възстановяване на неправилно изплатени суми за пенсии, може да го поправя, изменя или отменя, когато са констатирани:

1. явни фактически грешки;
2. технически грешки - неправилно определяне на пенсията поради аритметични грешки в сборовете на осигурителния (трудовия) стаж, трудовото възнаграждение (осигурителния доход), погрешно изчислен размер или грешки, допуснати при подаване на данни за електронна обработка на информацията;
3. пропуски - не са взети предвид представени документи, имащи значение за определяне размера на пенсията;
4. основанията по чл. 99 КСО.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г.) В случаите по ал. 1, т. 1 - 3 разпореждането се поправя от деня на отпускането, изменянето, осъвременяването, спирането, възобновяването, прекратяването, възстановяването на пенсиите и добавките към тях или възстановяването на неправилно изплатените суми за пенсии. За извършените поправки и изменения се издава разпореждане, което може да се обжалва по реда на чл. 13.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 1.01.2009 г.) Когато по реда на ал. 1 се определи пенсия или добавка към нея в по-голям размер, разликата се изплаща и за минало време, при спазване разпоредбата на чл. 105, ал. 2 от КСО.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г.) Когато по реда на ал. 1 се определи пенсия или добавка към нея в по-малък размер, надвзетите суми се възстановяват при спазване разпоредбите на чл. 114, чл. 114а, ал. 3 и 4 и чл. 115 КСО.

(5) (Изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г.) В случай на изменение на пенсията в резултат на прилагане разпоредбите на международен договор, по който Република България е страна, получените в повече суми се възстановяват от лицата без лихва до изтичането на срока за доброволно изпълнение. За възстановяване на сумите длъжностното лице по чл. 98, ал. 2 КСО издава разпореждане, което подлежи на доброволно изпълнение в 14-дневен срок от връчването му. След изтичането на този срок се начислява лихвата по чл. 113, ал. 1 КСО.

(6) (Нова - ДВ, бр. 15 от 2007 г.) По реда на ал. 1 - 5 се изменят или отменят разпореждания и когато в териториалното поделение на НОИ са представени документи, отнасящи се до правото и размера на пенсията, както и до началната дата на отпускането ѝ.

Чл. 13. (Изм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г.) (1) (Изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г., бр. 17 от 2016 г., в сила от 1.01.2016 г., бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г.) Разпорежданията за пенсии и добавки към тях по чл. 98, ал. 1, т. 1 от КСО могат да се обжалват в едномесечен срок от получаването им пред ръководителя на съответното териториално поделение на НОИ.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г., бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г.) Разпорежданията по чл. 98, ал. 1, т. 2 от КСО могат да се обжалват в едномесечен срок от получаването им пред управителя на НОИ.

(3) (Доп. - ДВ, бр. 17 от 2008 г., бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г.) Разпорежданията по чл. 98, ал. 2, изречение първо от КСО могат да се обжалват в 14-дневен срок от получаването им пред ръководителя на съответното териториално поделение на НОИ, а за пенсиите по международен договор за лица с постоянен адрес в чужбина - пред управителя на НОИ.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 17 от 2008 г., бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г.) Решенията на ръководителя на териториалното поделение на НОИ могат да се обжалват в 14-дневен срок от получаването им пред съответния административен съд, а решенията на управителя на НОИ - пред Административния съд София-град.

(5) (Изм. - ДВ, бр. 17 от 2008 г.) Решенията на административния съд подлежат на касационно обжалване в 14-дневен срок от съобщаването им пред Върховния административен съд.

Чл. 14. (1) (Доп. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм., бр. 16 от 2009 г., в сила от 1.01.2009 г.) Пенсионерите, техните наследници и законните им представители са длъжни да съобщават на органите по пенсионно осигуряване в едномесечен срок от узнаването или настъпването на всяко обстоятелство, което води до спиране, прекратяване или изменение на пенсията, както и адреса си при промяна.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., бр. 16 от 2009 г., в сила от 1.01.2009 г., бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г.) Лицата по ал. 1, които не съобщят в едномесечния срок за настъпилите изменения, които се отразяват върху основанието за получаване на пенсията или върху размера ѝ, и продължават да я получават, връщат неправилно получената сума с лихвата по чл. 113 КСО.

Раздел II

Пенсии за осигурителен стаж и възраст

Чл. 15. (Изм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г.) (1) (Изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., изм. и доп., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г., бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.01.2015 г., изм., бр. 17 от 2016 г., в сила от 1.01.2016 г.) Правото на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1 и 2 КСО се придобива, както следва:

1. от 1 януари 2016 г. – при възраст 60 години и 10 месеца за жените и 63 години и 10 месеца за мъжете и осигурителен стаж 35 години и 2 месеца за жените и 38 години и 2 месеца за мъжете;

2. от 1 януари 2017 г. – при възраст 61 години за жените и 64 години за мъжете и осигурителен стаж 35 години и 4 месеца за жените и 38 години и 4 месеца за мъжете;

3. от 1 януари 2018 г. – при възраст 61 години и 2 месеца за жените и 64 години и 1 месец за мъжете и осигурителен стаж 35 години и 6 месеца за жените и 38 години и 6 месеца за мъжете;

4. от 1 януари 2019 г. – при възраст 61 години и 4 месеца за жените и 64 години и 2 месеца за мъжете и осигурителен стаж 35 години и 8 месеца за жените и 38 години и 8 месеца за мъжете;

5. от 1 януари 2020 г. – при възраст 61 години и 6 месеца за жените и 64 години и 3 месеца за мъжете и осигурителен стаж 35 години и 10 месеца за жените и 38 години и 10 месеца за мъжете;

6. от 1 януари 2021 г. – при възраст 61 години и 8 месеца за жените и 64 години и 4 месеца за мъжете и осигурителен стаж 36 години за жените и 39 години за мъжете;

7. от 1 януари 2022 г. – при възраст 61 години и 10 месеца за жените и 64 години и 5 месеца за мъжете и осигурителен стаж 36 години и 2 месеца за жените и 39 години и 2 месеца за мъжете;

8. от 1 януари 2023 г. – при възраст 62 години за жените и 64 години и 6 месеца за мъжете и осигурителен стаж 36 години и 4 месеца за жените и 39 години и 4 месеца за мъжете;

9. от 1 януари 2024 г. – при възраст 62 години и 2 месеца за жените и 64 години и 7 месеца за мъжете и осигурителен стаж 36 години и 6 месеца за жените и 39 години и 6 месеца за мъжете;

10. от 1 януари 2025 г. – при възраст 62 години и 4 месеца за жените и 64 години и 8 месеца за мъжете и осигурителен стаж 36 години и 8 месеца за жените и 39 години и 8 месеца за мъжете;

11. от 1 януари 2026 г. – при възраст 62 години и 6 месеца за жените и 64 години и 9 месеца за мъжете и осигурителен стаж 36 години и 10 месеца за жените и 39 години и 10 месеца за мъжете;

12. от 1 януари 2027 г. – при възраст 62 години и 8 месеца за жените и 64 години и 10 месеца за мъжете и осигурителен стаж 37 години за жените и 40 години за мъжете;

13. от 1 януари 2028 г. – при възраст 62 години и 10 месеца за жените и 64 години и 11 месеца за мъжете и осигурителен стаж 37 години за жените и 40 години за мъжете;

14. от 1 януари 2029 г. – при възраст 63 години за жените и 65 години за мъжете и осигурителен стаж 37 години за жените и 40 години за мъжете;

15. от 1 януари 2030 г. – при възраст 63 години и 3 месеца за жените и 65 години за мъжете и осигурителен стаж 37 години за жените и 40 години за мъжете;

16. от 1 януари 2031 г. – при възраст 63 години и 6 месеца за жените и 65 години за мъжете и осигурителен стаж 37 години за жените и 40 години за мъжете;

17. от 1 януари 2032 г. – при възраст 63 години и 9 месеца за жените и 65 години за мъжете и осигурителен стаж 37 години за жените и 40 години за мъжете;

18. от 1 януари 2033 г. – при възраст 64 години за жените и 65 години за мъжете и осигурителен стаж 37 години за жените и 40 години за мъжете;

19. от 1 януари 2034 г. – при възраст 64 години и 3 месеца за жените и 65 години за мъжете и осигурителен стаж 37 години за жените и 40 години за мъжете;

20. от 1 януари 2035 г. – при възраст 64 години и 6 месеца за жените и 65 години за мъжете и осигурителен стаж 37 години за жените и 40 години за мъжете;

21. от 1 януари 2036 г. – при възраст 64 години и 9 месеца за жените и 65 години за мъжете и осигурителен стаж 37 години за жените и 40 години за мъжете;

22. от 1 януари 2037 г. – при възраст 65 години за жените и за мъжете и осигурителен стаж 37 години за жените и 40 години за мъжете.

(2) (Отм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г.).

(3) (Изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., изм. и доп., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г., бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.01.2015 г., изм., бр. 17 от 2016 г., в сила от 1.01.2016 г.) Право на пенсия по чл. 68, ал. 3 КСО се придобива при не по-малко от 15 години действителен осигурителен стаж и навършена възраст, както следва:

1. от 1 януари 2016 г. – 65 години и 10 месеца;

2. от 1 януари 2017 г. – 66 години;

3. от 1 януари 2018 г. – 66 години и 2 месеца;

4. от 1 януари 2019 г. – 66 години и 4 месеца;

5. от 1 януари 2020 г. – 66 години и 6 месеца;

6. от 1 януари 2021 г. – 66 години и 8 месеца;

7. от 1 януари 2022 г. – 66 години и 10 месеца;

8. от 1 януари 2023 г. – 67 години.

(4) (Доп. – ДВ, бр. 29 от 2017 г., в сила от 7.04.2017 г.) При преценяване на правото по ал. 1 и определяне размера на пенсията за осигурителен стаж и възраст осигурителният стаж се превръща в трета категория.

Чл. 15а. (Нов – ДВ, бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.01.2015 г., отм., бр. 29 от 2017 г., в сила от 7.04.2017 г.).

Чл. 15б. (Нов – ДВ, бр. 17 от 2016 г., в сила от 1.01.2016 г.) При изчисляване на размера на пенсията по чл. 68а КСО намалението от 0,4 на сто е за всеки недостигащ месец, включително непълен, до навършване от лицето на възрастта му по чл. 68, ал. 1 КСО.

Чл. 16. (1) (Изм. - ДВ, бр. 84 от 2009 г., в сила от 12.05.2009 г., бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г.) При осигурителен стаж от различни категории труд трудовият стаж от първа и втора категория се превръща в осигурителен стаж от трета категория по реда на чл. 104, ал. 2 - 9 КСО.

(2) От 1 януари 2000 г. трудовият стаж, положен до 31 декември 1999 г. при специфичните условия на т. 66а - 66к по отменения с чл. 1 от Постановление № 75 на Министерския съвет от 1998 г. Правилник за категоризиране на труда при пенсиониране (обн., ДВ, бр. 39 от 1998 г.; изм., бр. 123 от 1998 г.), се счита за осигурителен стаж, както следва:

1. по т. 66а, 66б, 66в, 66д, 66ж и 66к - от първа категория;

2. по т. 66г, 66е, 66з и 66и - от втора категория.

(3) За работниците, инженерно-техническите специалисти и ръководните служители до ръководител на участък включително, заети на работа под земята в подземните рудници, в подземните геологопроучвателни и хидротехнически обекти, в тунелното и подземното минно строителство, една година осигурителен стаж от първа категория се зачита за три години осигурителен стаж от трета категория.

(4) (Нова - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г., изм., бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г.) Осигурителен стаж, зачетен от друга държава, с която Република България прилага международен договор в областта на социалното осигуряване, като положен при специфични условия на труд, съответстващ на първа и втора категория труд по българското законодателство, се взема предвид при преценка на правото на пенсия в неговата календарна продължителност, без да се превръща по реда на чл. 104, ал. 2 - 9 КСО, освен ако в международен договор е предвидено друго.

Чл. 16а. (Нов - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., изм., бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.01.2015 г.) От 1 януари 2012 г. до 31 декември 2015 г. включително право на

пенсия за осигурителен стаж и възраст по § 4, ал. 1 от преходните и заключителните разпоредби на КСО имат лицата, които са работили 10 години при условията на първа категория труд или 15 години при условията на втора категория труд, ако имат сбор от осигурителен стаж и възраст 94 за жените и 100 за мъжете и са навършили възраст, както следва:

1. от 1 януари 2012 г. - 47 години и 4 месеца за жените и 52 години и 4 месеца за мъжете при първа категория труд и 52 години и 4 месеца за жените и 57 години и 4 месеца за мъжете при втора категория труд;

2. (доп. – ДВ, бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.01.2015 г.) от 1 януари 2013 г. до 31 декември 2015 г. - 47 години и 8 месеца за жените и 52 години и 8 месеца за мъжете при първа категория труд и 52 години и 8 месеца за жените и 57 години и 8 месеца за мъжете при втора категория труд;

3. (отм. – ДВ, бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.01.2015 г.).

Чл. 17. (1) За осигурителен стаж при пенсиониране на лицата по чл. 69 КСО се зачита:

1. (изм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г.) изслуженото време по чл. 69, ал. 1 КСО;

2. (изм. - ДВ, бр. 17 от 2008 г., в сила от 1.01.2008 г.) изслуженото време по чл. 69, ал. 2 и 3 КСО;

3. (нова – ДВ, бр. 17 от 2016 г., в сила от 1.01.2016 г.) изслуженото време по чл. 69, ал. 5 и 5а КСО;

4. (нова - ДВ, бр. 17 от 2008 г., в сила от 23.12.2006 г., изм., бр. 33 от 2013 г., в сила от 1.01.2013 г., предишна т. 3, бр. 17 от 2016 г., в сила от 1.01.2016 г.) изслуженото време от лица, изпълняващи дейности, посочени в чл. 69, ал. 6 КСО;

5. (нова - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г., изм., бр. 33 от 2013 г., в сила от 1.01.2013 г., предишна т. 4, бр. 17 от 2016 г., в сила от 1.01.2016 г.) изслуженото време по чл. 69, ал. 7 КСО.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 17 от 2008 г., в сила от 1.01.2008 г., бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г., бр. 33 от 2013 г., в сила от 1.01.2013 г.) Осигурителният стаж по чл. 69 КСО се зачита за първа категория труд.

Чл. 17а. (Нов - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г., изм., бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., бр. 33 от 2013 г., в сила от 1.01.2013 г., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г., бр. 17 от 2016 г., в сила от 1.01.2016 г.) (1) Лицата по чл. 69, ал. 1 – 3, 5, 5а и 6 КСО придобиват право на пенсия за осигурителен стаж и възраст при навършена възраст, както следва:

1. от 1 януари 2016 г. – 52 години и 10 месеца;

2. от 1 януари 2017 г. – 53 години;
3. от 1 януари 2018 г. – 53 години и 2 месеца;
4. от 1 януари 2019 г. – 53 години и 4 месеца;
5. от 1 януари 2020 г. – 53 години и 6 месеца;
6. от 1 януари 2021 г. – 53 години и 8 месеца;
7. от 1 януари 2022 г. – 53 години и 10 месеца;
8. от 1 януари 2023 г. – 54 години;
9. от 1 януари 2024 г. – 54 години и 2 месеца;
10. от 1 януари 2025 г. – 54 години и 4 месеца;
11. от 1 януари 2026 г. – 54 години и 6 месеца;
12. от 1 януари 2027 г. – 54 години и 8 месеца;
13. от 1 януари 2028 г. – 54 години и 10 месеца;
14. от 1 януари 2029 г. – 55 години.

(2) Лицата по чл. 69, ал. 4 и 7 КСО придобиват правото на пенсия за осигурителен стаж и възраст при навършена възраст, както следва:

1. от 1 януари 2016 г. – 42 години и 10 месеца;
2. от 1 януари 2017 г. – 43 години;
3. от 1 януари 2018 г. – 43 години и 2 месеца;
4. от 1 януари 2019 г. – 43 години и 4 месеца;
5. от 1 януари 2020 г. – 43 години и 6 месеца;
6. от 1 януари 2021 г. – 43 години и 8 месеца;
7. от 1 януари 2022 г. – 43 години и 10 месеца;
8. от 1 януари 2023 г. – 44 години;
9. от 1 януари 2024 г. – 44 години и 2 месеца;

10. от 1 януари 2025 г. – 44 години и 4 месеца;
11. от 1 януари 2026 г. – 44 години и 6 месеца;
12. от 1 януари 2027 г. – 44 години и 8 месеца;
13. от 1 януари 2028 г. – 44 години и 10 месеца;
14. от 1 януари 2029 г. – 45 години.

Чл. 18. (Изм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., бр. 19 от 2002 г., бр. 17 от 2008 г., бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г., бр. 33 от 2013 г., в сила от 1.01.2013 г., бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.01.2015 г.) (1) (Изм. – ДВ, бр. 17 от 2016 г., в сила от 1.01.2016 г.) При преценяване правото на пенсия на лицата по чл. 69 КСО осигурителният стаж, извън този по чл. 17, може да допълва без превръщане общия осигурителен стаж.

(2) (Изм. – ДВ, бр. 17 от 2016 г., в сила от 1.01.2016 г.) Осигурителният стаж по ал. 1 може да допълва общия осигурителен стаж при пенсиониране на лицата по чл. 69, ал. 1 – 3, 5, 5а и 6 КСО само при наличието на две трети действително изслужени по чл. 17, ал. 1, т. 1 – 4.

(3) (Изм. – ДВ, бр. 17 от 2016 г., в сила от 1.01.2016 г.) При пенсиониране по условията на чл. 69 КСО осигурителният стаж по чл. 17, ал. 1, т. 1 – 4 се зачита при взаимно допълване. Осигурителният стаж по чл. 69, ал. 4 и 7 КСО може да допълва осигурителния стаж по чл. 17, ал. 1, т. 1 – 4.

(4) (Изм. – ДВ, бр. 17 от 2016 г., в сила от 1.01.2016 г.) Лицата, които не са придобили право на пенсия по чл. 69 КСО поради недостигащ осигурителен стаж, могат да се пенсионираат по реда на чл. 69б, ал. 1 и 2 КСО.

Чл. 18а. (Нов - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г.) (1) (Нова – ДВ, бр. 17 от 2016 г., в сила от 1.01.2016 г.) Лицата по чл. 69а КСО придобиват право на пенсия за осигурителен стаж и възраст при навършена възраст, както следва:

1. от 1 януари 2016 г. – 42 години и 10 месеца;
2. от 1 януари 2017 г. – 43 години;
3. от 1 януари 2018 г. – 43 години и 2 месеца;
4. от 1 януари 2019 г. – 43 години и 4 месеца;
5. от 1 януари 2020 г. – 43 години и 6 месеца;
6. от 1 януари 2021 г. – 43 години и 8 месеца;

7. от 1 януари 2022 г. – 43 години и 10 месеца;
8. от 1 януари 2023 г. – 44 години;
9. от 1 януари 2024 г. – 44 години и 2 месеца;
10. от 1 януари 2025 г. – 44 години и 4 месеца;
11. от 1 януари 2026 г. – 44 години и 6 месеца;
12. от 1 януари 2027 г. – 44 години и 8 месеца;
13. от 1 януари 2028 г. – 44 години и 10 месеца;
14. от 1 януари 2029 г. – 45 години.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., предишна ал. 1, бр. 17 от 2016 г., в сила от 1.01.2016 г.) При определяне размера на пенсията за осигурителен стаж и възраст на лицата по чл. 69а КСО осигурителният стаж, придобит след 31 декември 2010 г., се зачита за трета категория труд, а след 4 август 2011 г. се превръща по реда на чл. 104, ал. 9 КСО.

(3) (Предишна ал. 2 – ДВ, бр. 17 от 2016 г., в сила от 1.01.2016 г.) Културни организации по смисъла на чл. 69а КСО са организациите, вписани в регистъра по чл. 14, ал. 4 от Закона за закрила и развитие на културата.

Чл. 186. (Нов – ДВ, бр. 17 от 2016 г., в сила от 1.01.2016 г.) (1) Лицата по чл. 69б, ал. 1 КСО придобиват право на пенсия за осигурителен стаж и възраст при навършена възраст, както следва:

1. от 1 януари 2016 г. – 48 години за жените и 52 години и 10 месеца за мъжете;
2. от 1 януари 2017 г. – 48 години и 4 месеца за жените и 53 години за мъжете;
3. от 1 януари 2018 г. – 48 години и 8 месеца за жените и 53 години и 2 месеца за мъжете;
4. от 1 януари 2019 г. – 49 години за жените и 53 години и 4 месеца за мъжете;
5. от 1 януари 2020 г. – 49 години и 4 месеца за жените и 53 години и 6 месеца за мъжете;
6. от 1 януари 2021 г. – 49 години и 8 месеца за жените и 53 години и 8 месеца за мъжете;
7. от 1 януари 2022 г. – 50 години за жените и 53 години и 10 месеца за мъжете;

8. от 1 януари 2023 г. – 50 години и 4 месеца за жените и 54 години за мъжете;
9. от 1 януари 2024 г. – 50 години и 8 месеца за жените и 54 години и 2 месеца за мъжете;
10. от 1 януари 2025 г. – 51 години за жените и 54 години и 4 месеца за мъжете;
11. от 1 януари 2026 г. – 51 години и 4 месеца за жените и 54 години и 6 месеца за мъжете;
12. от 1 януари 2027 г. – 51 години и 8 месеца за жените и 54 години и 8 месеца за мъжете;
13. от 1 януари 2028 г. – 52 години за жените и 54 години и 10 месеца за мъжете;
14. от 1 януари 2029 г. – 52 години и 4 месеца за жените и 55 години за мъжете;
15. от 1 януари 2030 г. – 52 години и 8 месеца за жените и 55 години за мъжете;
16. от 1 януари 2031 г. – 53 години за жените и 55 години за мъжете;
17. от 1 януари 2032 г. – 53 години и 4 месеца за жените и 55 години за мъжете;
18. от 1 януари 2033 г. – 53 години и 8 месеца за жените и 55 години за мъжете;
19. от 1 януари 2034 г. – 54 години за жените и 55 години за мъжете;
20. от 1 януари 2035 г. – 54 години и 4 месеца за жените и 55 години за мъжете;
21. от 1 януари 2036 г. – 54 години и 8 месеца за жените и 55 години за мъжете;
22. от 1 януари 2037 г. – 55 години за жените и мъжете.

(2) Лицата по чл. 69б, ал. 2 КСО придобиват право на пенсия за осигурителен стаж и възраст при навършена възраст, както следва:

1. от 1 януари 2016 г. – 53 години за жените и 57 години и 10 месеца за мъжете;
2. от 1 януари 2017 г. – 53 години и 4 месеца за жените и 58 години за мъжете;
3. от 1 януари 2018 г. – 53 години и 8 месеца за жените и 58 години и 2 месеца за мъжете;
4. от 1 януари 2019 г. – 54 години за жените и 58 години и 4 месеца за мъжете;
5. от 1 януари 2020 г. – 54 години и 4 месеца за жените и 58 години и 6 месеца за мъжете;

6. от 1 януари 2021 г. – 54 години и 8 месеца за жените и 58 години и 8 месеца за мъжете;

7. от 1 януари 2022 г. – 55 години за жените и 58 години и 10 месеца за мъжете;

8. от 1 януари 2023 г. – 55 години и 4 месеца за жените и 59 години за мъжете;

9. от 1 януари 2024 г. – 55 години и 8 месеца за жените и 59 години и 2 месеца за мъжете;

10. от 1 януари 2025 г. – 56 години за жените и 59 години и 4 месеца за мъжете;

11. от 1 януари 2026 г. – 56 години и 4 месеца за жените и 59 години и 6 месеца за мъжете;

12. от 1 януари 2027 г. – 56 години и 8 месеца за жените и 59 години и 8 месеца за мъжете;

13. от 1 януари 2028 г. – 57 години за жените и 59 години и 10 месеца за мъжете;

14. от 1 януари 2029 г. – 57 години и 4 месеца за жените и 60 години за мъжете;

15. от 1 януари 2030 г. – 57 години и 8 месеца за жените и 60 години за мъжете;

16. от 1 януари 2031 г. – 58 години за жените и 60 години за мъжете;

17. от 1 януари 2032 г. – 58 години и 4 месеца за жените и 60 години за мъжете;

18. от 1 януари 2033 г. – 58 години и 8 месеца за жените и 60 години за мъжете;

19. от 1 януари 2034 г. – 59 години за жените и 60 години за мъжете;

20. от 1 януари 2035 г. – 59 години и 4 месеца за жените и 60 години за мъжете;

21. от 1 януари 2036 г. – 59 години и 8 месеца за жените и 60 години за мъжете;

22. от 1 януари 2037 г. – 60 години за жените и мъжете.

(3) Лицата по чл. 69б, ал. 3 КСО придобиват право на пенсия за осигурителен стаж и възраст при навършена възраст, както следва:

1. от 1 януари 2016 г. – 47 години и 2 месеца за жените и 52 години и 2 месеца за мъжете;

2. от 1 януари 2017 г. – 47 години и 4 месеца за жените и 52 години и 4 месеца за мъжете;

3. от 1 януари 2018 г. – 47 години и 6 месеца за жените и 52 години и 6 месеца за мъжете;

4. от 1 януари 2019 г. – 47 години и 8 месеца за жените и 52 години и 8 месеца за мъжете;

5. от 1 януари 2020 г. – 47 години и 10 месеца за жените и 52 години и 10 месеца за мъжете;

6. от 1 януари 2021 г. – 48 години за жените и 53 години за мъжете;

7. от 1 януари 2022 г. – 48 години и 2 месеца за жените и 53 години и 2 месеца за мъжете;

8. от 1 януари 2023 г. – 48 години и 4 месеца за жените и 53 години и 4 месеца за мъжете;

9. от 1 януари 2024 г. – 48 години и 6 месеца за жените и 53 години и 6 месеца за мъжете;

10. от 1 януари 2025 г. – 48 години и 8 месеца за жените и 53 години и 8 месеца за мъжете;

11. от 1 януари 2026 г. – 48 години и 10 месеца за жените и 53 години и 10 месеца за мъжете;

12. от 1 януари 2027 г. – 49 години за жените и 54 години за мъжете;

13. от 1 януари 2028 г. – 49 години и 2 месеца за жените и 54 години и 2 месеца за мъжете;

14. от 1 януари 2029 г. – 49 години и 4 месеца за жените и 54 години и 4 месеца за мъжете;

15. от 1 януари 2030 г. – 49 години и 6 месеца за жените и 54 години и 6 месеца за мъжете;

16. от 1 януари 2031 г. – 49 години и 8 месеца за жените и 54 години и 8 месеца за мъжете;

17. от 1 януари 2032 г. – 49 години и 10 месеца за жените и 54 години и 10 месеца за мъжете;

18. от 1 януари 2033 г. – 50 години за жените и 55 години за мъжете;

19. от 1 януари 2034 г. – 50 години и 2 месеца за жените и 55 години за мъжете;

20. от 1 януари 2035 г. – 50 години и 4 месеца за жените и 55 години за мъжете;
21. от 1 януари 2036 г. – 50 години и 6 месеца за жените и 55 години за мъжете;
22. от 1 януари 2037 г. – 50 години и 8 месеца за жените и 55 години за мъжете;
23. от 1 януари 2038 г. – 50 години и 10 месеца за жените и 55 години за мъжете;
24. от 1 януари 2039 г. – 51 години за жените и 55 години за мъжете;
25. от 1 януари 2040 г. – 51 години и 2 месеца за жените и 55 години за мъжете;
26. от 1 януари 2041 г. – 51 години и 4 месеца за жените и 55 години за мъжете;
27. от 1 януари 2042 г. – 51 години и 6 месеца за жените и 55 години за мъжете;
28. от 1 януари 2043 г. – 51 години и 8 месеца за жените и 55 години за мъжете;
29. от 1 януари 2044 г. – 51 години и 10 месеца за жените и 55 години за мъжете;
30. от 1 януари 2045 г. – 52 години за жените и 55 години за мъжете;
31. от 1 януари 2046 г. – 52 години и 2 месеца за жените и 55 години за мъжете;
32. от 1 януари 2047 г. – 52 години и 4 месеца за жените и 55 години за мъжете;
33. от 1 януари 2048 г. – 52 години и 6 месеца за жените и 55 години за мъжете;
34. от 1 януари 2049 г. – 52 години и 8 месеца за жените и 55 години за мъжете;
35. от 1 януари 2050 г. – 52 години и 10 месеца за жените и 55 години за мъжете;
36. от 1 януари 2051 г. – 53 години за жените и 55 години за мъжете;
37. от 1 януари 2052 г. – 53 години и 2 месеца за жените и 55 години за мъжете;
38. от 1 януари 2053 г. – 53 години и 4 месеца за жените и 55 години за мъжете;
39. от 1 януари 2054 г. – 53 години и 6 месеца за жените и 55 години за мъжете;
40. от 1 януари 2055 г. – 53 години и 8 месеца за жените и 55 години за мъжете;
41. от 1 януари 2056 г. – 53 години и 10 месеца за жените и 55 години за мъжете;
42. от 1 януари 2057 г. – 54 години за жените и 55 години за мъжете;

43. от 1 януари 2058 г. – 54 години и 2 месеца за жените и 55 години за мъжете;
44. от 1 януари 2059 г. – 54 години и 4 месеца за жените и 55 години за мъжете;
45. от 1 януари 2060 г. – 54 години и 6 месеца за жените и 55 години за мъжете;
46. от 1 януари 2061 г. – 54 години и 8 месеца за жените и 55 години за мъжете;
47. от 1 януари 2062 г. – 54 години и 10 месеца за жените и 55 години за мъжете;
48. от 1 януари 2063 г. – 55 години за жените и мъжете.

(4) (Нова – ДВ, бр. 49 от 2018 г., в сила от 1.01.2018 г.) Лицата по чл. 69б, ал. 4 от КСО придобиват право на пенсия за осигурителен стаж и възраст при навършена възраст за мъже и жени, както следва:

1. от 1 януари 2017 г. – 45 години и 4 месеца;
2. от 1 януари 2018 г. – 45 години и 6 месеца;
3. от 1 януари 2019 г. – 45 години и 8 месеца;
4. от 1 януари 2020 г. – 45 години и 10 месеца;
5. от 1 януари 2021 г. – 46 години;
6. от 1 януари 2022 г. – 46 години и 2 месеца;
7. от 1 януари 2023 г. – 46 години и 4 месеца;
8. от 1 януари 2024 г. – 46 години и 6 месеца;
9. от 1 януари 2025 г. – 46 години и 8 месеца;
10. от 1 януари 2026 г. – 46 години и 10 месеца;
11. от 1 януари 2027 г. – 47 години;
12. от 1 януари 2028 г. – 47 години и 2 месеца;
13. от 1 януари 2029 г. – 47 години и 4 месеца;
14. от 1 януари 2030 г. – 47 години и 6 месеца;
15. от 1 януари 2031 г. – 47 години и 8 месеца;
16. от 1 януари 2032 г. – 47 години и 10 месеца;

17. от 1 януари 2033 г. – 48 години;
18. от 1 януари 2034 г. – 48 години и 2 месеца;
19. от 1 януари 2035 г. – 48 години и 4 месеца;
20. от 1 януари 2036 г. – 48 години и 6 месеца;
21. от 1 януари 2037 г. – 48 години и 8 месеца;
22. от 1 януари 2038 г. – 48 години и 10 месеца;
23. от 1 януари 2039 г. – 49 години;
24. от 1 януари 2040 г. – 49 години и 2 месеца;
25. от 1 януари 2041 г. – 49 години и 4 месеца;
26. от 1 януари 2042 г. – 49 години и 6 месеца;
27. от 1 януари 2043 г. – 49 години и 8 месеца;
28. от 1 януари 2044 г. – 49 години и 10 месеца;
29. от 1 януари 2045 г. – 50 години.

Чл. 19. (1) (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., бр. 87 от 2009 г., в сила от 3.11.2009 г.) Учителски стаж е осигурителният стаж, положен на учителска или възпитателска длъжност в учебни и възпитателни заведения. За учителски стаж се счита и осигурителният стаж на директорите и заместник-директорите на учебни и възпитателни заведения, ако те са изпълнили пълната норма задължителна преподавателска работа.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., бр. 79 от 2009 г., бр. 62 от 2013 г., в сила от 3.07.2013 г.) Учителски стаж е и осигурителният стаж на лицата, заемащи длъжности по списък, утвърден от министъра на образованието и науката, съгласуван с управителя на НОИ, ако отговарят на изискванията за заемане на длъжността учител или възпитател съобразно придобитото образование, професионална квалификация и правоспособност и са изпълнили пълната норма за задължителна преподавателска работа.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 17 от 2008 г., бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г.) Учебни и възпитателни заведения по смисъла на ал. 1 са създадените по реда на отменения Закон за народната просвета (ДВ, бр. 79 от 2015 г.) или по Закона за предучилищното и училищното образование.

(4) (Нова - ДВ, бр. 17 от 2008 г., доп., бр. 1 от 2009 г.) За учителски стаж се зачита и осигурителният стаж, положен след 1 януари 2007 г. на длъжността "възпитател" в

домовете за деца, лишени от родителска грижа, и осигурителният стаж, положен след 1 януари 2008 г. на длъжността "възпитател" в останалите специализирани институции за предоставяне на социални услуги за деца или в други места за предоставяне на социални услуги в общността, както и осигурителният стаж, положен след 1 януари 2009 г. на длъжността "педагог" или "възпитател" в домовете за медико-социални грижи за деца и в детските ясли.

(5) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., в сила от 2.08.2003 г., предишна ал. 4, бр. 17 от 2008 г., изм., бр. 1 от 2009 г., бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.01.2015 г., бр. 17 от 2016 г., в сила от 1.01.2016 г.) Право на пенсия по условията на чл. 69в, ал. 1 и 4 КСО имат лицата, които към датата на изпълнение на условията за пенсиониране по тези разпоредби са заемали длъжности по ал. 1, 2 и 4.

(6) (Изм. и доп. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., в сила от 2.08.2003 г., изм., бр. 24 от 2005 г., предишна ал. 5, бр. 17 от 2008 г., изм., бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г., изм. и доп., бр. 17 от 2016 г., в сила от 1.01.2016 г.) На лицата, придобили право на пенсия по условията на чл. 69в, ал. 1 КСО, се изплаща срочна пенсия за ранно пенсиониране в намален размер от Учителския пенсионен фонд до навършване на възрастта по чл. 68, ал. 1 КСО за съответната година. След навършване на тази възраст пенсията им за осигурителен стаж и възраст се изплаща в пълен размер от фонд "Пенсии".

(7) (Нова - ДВ, бр. 25 от 2004 г., в сила от 2.08.2003 г., предишна ал. 6, бр. 17 от 2008 г., изм., бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г., бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., бр. 33 от 2013 г., в сила от 1.01.2013 г., бр. 17 от 2016 г., в сила от 1.01.2016 г.) На лицата, пенсионирани по условията на чл. 69в, ал. 4 КСО, се изплаща пенсия в пълен размер от Учителския пенсионен фонд до навършване на възрастта по чл. 68, ал. 3 КСО. След навършване на възрастта по чл. 68, ал. 3 КСО пенсията се изплаща за сметка на фонд "Пенсии".

Чл. 19а. (Нов - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г., изм., бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., бр. 33 от 2013 г., в сила от 1.01.2013 г., отм., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г.).

Чл. 19б. (Нов - ДВ, бр. 17 от 2016 г., в сила от 1.01.2016 г.) Лицата по чл. 69в, ал. 1 КСО придобиват право на пенсия за осигурителен стаж и възраст при навършена възраст, както следва:

1. от 1 януари 2016 г. – 57 години и 10 месеца за жените и 60 години и 10 месеца за мъжете;

2. от 1 януари 2017 г. – 58 години за жените и 61 години за мъжете;

3. от 1 януари 2018 г. – 58 години и 2 месеца за жените и 61 години и 1 месец за мъжете;

4. от 1 януари 2019 г. – 58 години и 4 месеца за жените и 61 години и 2 месеца за мъжете;

5. от 1 януари 2020 г. – 58 години и 6 месеца за жените и 61 години и 3 месеца за мъжете;

6. от 1 януари 2021 г. – 58 години и 8 месеца за жените и 61 години и 4 месеца за мъжете;

7. от 1 януари 2022 г. – 58 години и 10 месеца за жените и 61 години и 5 месеца за мъжете;

8. от 1 януари 2023 г. – 59 години за жените и 61 години и 6 месеца за мъжете;

9. от 1 януари 2024 г. – 59 години и 2 месеца за жените и 61 години и 7 месеца за мъжете;

10. от 1 януари 2025 г. – 59 години и 4 месеца за жените и 61 години и 8 месеца за мъжете;

11. от 1 януари 2026 г. – 59 години и 6 месеца за жените и 61 години и 9 месеца за мъжете;

12. от 1 януари 2027 г. – 59 години и 8 месеца за жените и 61 години и 10 месеца за мъжете;

13. от 1 януари 2028 г. – 59 години и 10 месеца за жените и 61 години и 11 месеца за мъжете;

14. от 1 януари 2029 г. – 60 години за жените и 62 години за мъжете;

15. от 1 януари 2030 г. – 60 години и 3 месеца за жените и 62 години за мъжете;

16. от 1 януари 2031 г. – 60 години и 6 месеца за жените и 62 години за мъжете;

17. от 1 януари 2032 г. – 60 години и 9 месеца за жените и 62 години за мъжете;

18. от 1 януари 2033 г. – 61 години за жените и 62 години за мъжете;

19. от 1 януари 2034 г. – 61 години и 3 месеца за жените и 62 години за мъжете;

20. от 1 януари 2035 г. – 61 години и 6 месеца за жените и 62 години за мъжете;

21. от 1 януари 2036 г. – 61 години и 9 месеца за жените и 62 години за мъжете;

22. от 1 януари 2037 г. – 62 години за жените и мъжете.

Чл. 20. (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г.) (1) (Изм. – ДВ, бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г., бр. 49 от 2018 г., в сила от 1.01.2018 г.) При изчисляване размера на пенсията

за осигурителен стаж и възраст пропорционалната част от процента за месеците осигурителен стаж по чл. 70, ал. 1 и 2 от КСО се закръглява до 31 декември 2016 г. до втората цифра, а от 1 януари 2017 г. – до третата цифра след десетичния знак. Когато третата, съответно четвъртата цифра, е под 5, тя не се взема предвид, а когато е 5 и над 5 – цифрата пред нея се увеличава с една единица.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 1.04.2009 г., бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г.) До 31 декември 2016 г. пропорционалната част от процентите за месеците осигурителен стаж в случаите по чл. 70, ал. 1, изречение първо от КСО е, както следва:

1 месец = 0,09

2 месеца = 0,18

3 месеца = 0,28

4 месеца = 0,37

5 месеца = 0,46

6 месеца = 0,55

7 месеца = 0,64

8 месеца = 0,73

9 месеца = 0,83

10 месеца = 0,92

11 месеца = 1,01

12 месеца = 1,10.

(3) (Нова - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г., изм., бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г., бр. 49 от 2018 г., в сила от 1.01.2018 г.) Съответната пропорционална част от процента по чл. 70, ал. 1 от КСО за месеците осигурителен стаж се определя, както следва:

1. от 1 януари 2017 г. за:

1 месец = 0,094;

2 месеца = 0,188;

3 месеца = 0,282;

4 месеца = 0,375;

5 месеца = 0,469;

6 месеца = 0,563;

7 месеца = 0,657;

8 месеца = 0,751;

9 месеца = 0,845;

10 месеца = 0,938;

11 месеца = 1,032;

12 месеца = 1,126;

2. от 1 януари 2018 г. за:

1 месец = 0,097;

2 месеца = 0,195;

3 месеца = 0,292;

4 месеца = 0,390;

5 месеца = 0,487;

6 месеца = 0,585;

7 месеца = 0,682;

8 месеца = 0,779;

9 месеца = 0,877;

10 месеца = 0,974;

11 месеца = 1,072;

12 месеца = 1,169.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 17 от 2008 г., предишна ал. 3, бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г., доп., бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., бр. 33 от 2013 г., в сила от 1.01.2013 г., изм., бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г., бр. 49 от 2018 г., в сила от 1.01.2018 г.)
Пропорционалната част от процентите за месеците действителен календарен осигурителен

стаж до 31 декември 2011 г. включително в случаите по чл. 70, ал. 2, изречение първо от КСО е, както следва:

1 месец = 0,25

2 месеца = 0,50

3 месеца = 0,75

4 месеца = 1,00

5 месеца = 1,25

6 месеца = 1,50

7 месеца = 1,75

8 месеца = 2,00

9 месеца = 2,25

10 месеца = 2,50

11 месеца = 2,75

12 месеца = 3,00.

(5) (Нова - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., доп., бр. 33 от 2013 г., в сила от 1.01.2013 г., изм., бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г., бр. 49 от 2018 г., в сила от 1.01.2018 г.) За пенсиите, отпуснати с начална дата след 31 декември 2011 г., пропорционалната част от процентите за месеците действителен календарен осигурителен стаж след 31 декември 2011 г. в случаите по чл. 70, ал. 2, изречение първо от КСО е, както следва:

1 месец = 0,33

2 месеца = 0,67

3 месеца = 1,00

4 месеца = 1,33

5 месеца = 1,67

6 месеца = 2,00

7 месеца = 2,33

8 месеца = 2,67

9 месеца = 3,00

10 месеца = 3,33

11 месеца = 3,67

12 месеца = 4,00.

Чл. 21. (1) (Изм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., доп., бр. 19 от 2002 г., бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г., изм., бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г., доп., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г.) Преизчисляване на пенсията по реда на чл. 102 КСО за осигурителен стаж, придобит след пенсионирането, се извършва по заявление на пенсионера, което може да бъде подадено и по електронен път. Новият размер на пенсията се определя от датата на заявлението по реда на чл. 70, ал. 1 КСО - за пенсиите за осигурителен стаж и възраст, съответно по чл. 75, ал. 1 КСО - за пенсиите за инвалидност поради общо заболяване и по чл. 79 КСО - за пенсиите за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест. При определяне на новия размер на пенсията положеният след пенсионирането и след 31 декември 2010 г. осигурителен стаж не се превръща по реда на чл. 104 КСО.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., изм. и доп., бр. 19 от 2002 г.) При представяне и на осигурителен доход за стажа, придобит след пенсионирането, пенсията се преизчислява, ако това е по-благоприятно за лицето. Преизчисляването на пенсията се извършва по реда на чл. 70 КСО, съответно по чл. 75 - 77 и чл. 79 КСО, за осигурителен стаж, придобит след пенсионирането.

(3) (Доп. - ДВ, бр. 19 от 2002 г., изм., Решение № 7581 на ВАС на РБ - бр. 76 от 2002 г., изм. и доп., бр. 25 от 2004 г., изм., бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г.) Лицата, на които са отпуснати пенсии за осигурителен стаж и възраст или пенсии за инвалидност поради общо заболяване, трудова злополука или професионална болест, могат да поискат изчисляване на пенсията от осигурителния доход за друг тригодишен период до 1 януари 1997 г., ако това е по-благоприятно за тях. Преизчисляването на пенсията се извършва по реда на чл. 70 КСО, съответно по чл. 75 - 77 и чл. 79 КСО, от датата на заявлението.

(4) (Нова - ДВ, бр. 25 от 2004 г., в сила от 2.08.2003 г., отм., бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г.).

(5) (Нова - ДВ, бр. 48 от 2006 г.) При преизчисляване на пенсията по ал. 1 и 2 се взема предвид средномесечният осигурителен доход за страната за 12 календарни месеца преди месеца на първото отпускане на пенсията.

(6) (Нова - ДВ, бр. 48 от 2006 г.) При преизчисляване на пенсията по ал. 3 се взема предвид средномесечният осигурителен доход за страната, въз основа на който е определен размерът на пенсията при първоначалното ѝ отпускане, или доходът по ал. 5,

ако пенсията е преизчислена по ал. 1 или 2 въз основа на този доход.

(7) (Нова - ДВ, бр. 48 от 2006 г., изм., бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г., бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г.) За пенсиите, отпуснати до 1 януари 2000 г., при преизчисляването им по ал. 1 - 3 се взема предвид средномесечният осигурителен доход за страната за 2007 г.

Чл. 21а. (Нов - ДВ, бр. 74 от 2002 г.) (1) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., в сила от 1.01.2004 г., доп., бр. 33 от 2013 г., в сила от 1.01.2013 г., изм., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г., бр. 49 от 2018 г., в сила от 1.01.2018 г.) При изчисляване на индивидуалния коефициент по чл. 70, ал. 4 от КСО за пенсии, отпуснати с начална дата преди 1 януари 2019 г., осигурителният доход на лицата по чл. 127, ал. 1 от КСО за месеците, през които са осигурявани в универсален пенсионен фонд за времето след 31 декември 2001 г., а за лицата по чл. 127, ал. 4 от КСО – за времето след 31 декември 2003 г., се намалява с дохода, определен въз основа на коефициент, представляващ среднопретеглено съотношение за тези месеци между размерите на осигурителните вноски за универсален пенсионен фонд и за фонд "Пенсии" за трета категория труд, за лицата, родени преди 1 януари 1960 г. За лицата от дирекция "Специална куриерска служба" към Министерството на вътрешните работи намаляването на осигурителния доход се прилага за периода след 31 декември 2012 г.

(2) (Изм. – ДВ, бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г., бр. 49 от 2018 г., в сила от 1.01.2018 г.) Среднопретегленото съотношение по ал. 1 се намира, като размерите на осигурителните вноски за универсален пенсионен фонд се разделят на размерите на осигурителните вноски за фонд "Пенсии" за трета категория труд, за лицата, родени преди 1 януари 1960 г., за съответния период и получените съотношения се умножат по броя на месеците, за които лицето е било осигурявано в универсален пенсионен фонд. Сборът на получените произведения се разделя на броя на месеците с осигуряване в универсален пенсионен фонд.

Раздел III

Пенсии за инвалидност

Чл. 22. (Доп. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., бр. 19 от 2002 г., изм. и доп., бр. 49 от 2018 г., в сила от 1.01.2018 г.) Правото на пенсия за инвалидност се поражда от датата на инвалидизиране, а за слепите по рождение и за ослепелите преди постъпване на работа, както и за лицата с вродени или придобити трайни увреждания до постъпване на работа - от датата на заявлението по чл. 94, ал. 1 или ал. 3 от КСО. При пенсия за инвалидност поради общо заболяване към тази дата лицето трябва да има изисквания се осигурителен стаж по чл. 74 КСО.

Чл. 22а. (Нов - ДВ, бр. 24 от 2005 г.) Когато датата на инвалидизиране е по-късна от датата на заявлението за освидетелстване от ТЕЛК (НЕЛК) и заявлението за пенсиониране е подадено в териториалното поделение на НОИ в едномесечен срок от влизането в сила на експертното решение на ТЕЛК (НЕЛК), пенсията за инвалидност се отпуска от датата на инвалидизирането.

Чл. 23. (1) (Изм. - ДВ, бр. 19 от 2002 г., предишен текст на чл. 23, бр. 48 от 2006 г.) Когато лицето има осигурителен стаж от различни категории, при определянето на продължителността му за правото и размера на пенсията за инвалидност поради общо заболяване осигурителният стаж не се превръща от една категория в друга.

(2) (Нова - ДВ, бр. 48 от 2006 г., изм., бр. 15 от 2007 г., бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г.) При изчисляване размера на пенсията за инвалидност поради общо заболяване пропорционалната част от процента за месеците осигурителен стаж по чл. 75, ал. 1 и 2 от КСО се определя по реда на чл. 20, ал. 1 - 3.

Чл. 24. Слепите по рождение и ослепелите преди постъпването им на работа придобиват право на пенсия за инвалидност поради общо заболяване при наличие на осигурителен стаж, независимо от продължителността му, придобит към датата на подаване на заявлението.

Чл. 25. При определяне размера на пенсия за инвалидност поради общо заболяване, трудова злополука или професионална болест на лица, които нямат 3 години трудов стаж до 1 януари 1997 г., индивидуалният коефициент се изчислява по реда на чл. 70 КСО от дохода, върху който са внесени осигурителни вноски.

Чл. 25а. (Нов - ДВ, бр. 25 от 2004 г., в сила от 2.08.2003 г.) На лицата по чл. 74, ал. 1, т. 1 КСО, които имат осигурителен стаж до една година, пенсиите се определят в минималните размери по чл. 75, ал. 4 КСО. Пенсиите се определят по реда на чл. 75 - 77 КСО от датата, на която е подадено заявлението, след навършване на една година осигурителен стаж.

Чл. 26. (1) (Изм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г.) Признатият стаж по чл. 75, ал. 2 КСО се намалява с продължителността на придобития осигурителен стаж след датата на инвалидизиране.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., отм., бр. 29 от 2017 г., в сила от 7.04.2017 г.).

(3) (Изм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., доп., бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г., изм., бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., бр. 29 от 2017 г., в сила от 7.04.2017 г.) Когато придобитият осигурителен стаж след датата на инвалидизиране се представя заедно със заявлението за първоначално отпускане на пенсията след двумесечния срок, размерът на пенсията при отпускането ѝ се определя според наличния осигурителен стаж и осигурителен доход към датата на отпускане на пенсията.

(4) (Нова - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) При пенсии по международен договор, при които размерът на пенсията се определя само за българския осигурителен стаж, признатият стаж по чл. 75, ал. 2 КСО се намалява с продължителността на осигурителния стаж след датата на инвалидизиране, придобит съгласно законодателството на другата държава.

(5) (Нова - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Алинея 4 не се прилага, ако в международния договор, който е в сила за Република България, е предвиден друг начин за определяне

размера на пенсията.

Чл. 27. Териториалната експертна лекарска комисия (Националната експертна лекарска комисия) се произнася по въпроса за причинната връзка между заболяването (смъртта) и условията на труда, описани в досието за злополука (професионална болест) или в заместващото го съдебно решение.

Чл. 28. (Изм. - ДВ, бр. 19 от 2002 г.) (1) (Изм. - ДВ, бр. 48 от 2006 г., бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г.) В случаите по чл. 71, т. 1 от Наредбата за медицинската експертиза, приета с Постановление № 87 на Министерския съвет от 2010 г. (обн., ДВ, бр. 36 от 2010 г.; изм. и доп., бр. 5 и 41 от 2011 г.) правото и размерът на пенсията се определят спрямо новата дата на инвалидизиране само при постъпило заявление от лицето, ако това е по-благоприятно за него.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 48 от 2006 г., бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г.) В случаите по чл. 71, т. 2 и 3 от Наредбата за медицинската експертиза правото и размерът на пенсията за инвалидност се преценяват спрямо новата дата на инвалидизиране.

(3) (Нова - ДВ, бр. 17 от 2008 г., доп., бр. 84 от 2009 г., в сила от 1.07.2009 г., изм., бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г.) В случаите по чл. 63, ал. 3 от Наредбата за медицинската експертиза, когато е определен краен процент на трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане, правото и размерът на пенсията за инвалидност поради общо заболяване се определят от датата, от която е определен крайният процент на трайно намалената работоспособност/вид и степен на увреждане. Ако в тези случаи е определен процент на трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане поради трудова злополука и/или професионална болест, гражданска или военна инвалидност под 50 на сто, но заедно с процента на трайно намалената работоспособност/вид и степен на увреждане поради общо заболяване крайният процент е над 50 на сто, пенсията се отпуска при условията и в размерите на пенсия за инвалидност поради общо заболяване съобразно крайния процент.

Чл. 29. (1) (Предишен текст на чл. 29 - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Размерът на пенсията за инвалидност поради общо заболяване се определя по реда на чл. 75 - 77 КСО.

(2) (Нова - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм., бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г.) Когато пенсията по международен договор се определя само за български осигурителен стаж по-малък от една година и към датата на инвалидизиране осигуреното лице е навършило възрастта по чл. 68, ал. 1 КСО, размерът на пенсията за инвалидност поради общо заболяване се определя, като доходът, от който се изчислява пенсията, се умножи със съответната пропорционална част, която съставляват месеците български осигурителен стаж от процента по чл. 75, ал. 1 КСО.

Чл. 29а. (Нов - ДВ, бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г., изм., бр. 49 от 2018 г., в сила от 1.01.2018 г.) При изчисляване размера на пенсията за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест коефициентите по чл. 79, ал. 1 във връзка с ал. 2 от КСО са, както следва:

1. от 1 януари 2017 г.:

а) за лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто – 0,4096;

б) за лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 71 до 90 на сто – 0,3584;

в) за лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 50 до 70,99 на сто – 0,3072;

2. от 1 януари 2018 г.:

а) за лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто – 0,4252;

б) за лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 71 до 90 на сто – 0,3720;

в) за лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 50 до 70,99 на сто – 0,3189.

Чл. 30. (1) (Доп. - ДВ, бр. 19 от 2002 г., бр. 25 от 2004 г., в сила от 2.08.2003 г., изм., бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г.) Пенсията за инвалидност и добавката за чужда помощ на лицата, които не са навършили възрастта по чл. 68, ал. 1 КСО, се отпуска за времето на неработоспособността, определена от ТЕЛК (НЕЛК).

(2) (Доп. - ДВ, бр. 19 от 2002 г., бр. 25 от 2004 г., в сила от 2.08.2003 г., бр. 15 от 2007 г., изм., бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г.) Пенсията за инвалидност и добавката за чужда помощ на лицата, навършили възрастта по чл. 68, ал. 1 КСО, се отпуска пожизнено. Ако лицето е навършило възрастта по чл. 68, ал. 1 КСО през срока, за който му е определена трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане, пенсията и добавката за чужда помощ по чл. 103 КСО се считат за отпуснати пожизнено от датата на навършване на възрастта.

(3) (Изм. – ДВ, бр. 49 от 2018 г., в сила от 1.01.2018 г.) Преосвидетелстването на лицата с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане се извършва до изтичането на срока, за който е отпусната пенсията, след служебно повикване. Когато преосвидетелстването се извършва до първо число на месеца, в който изтича срокът, за който е отпусната пенсията, както и при предсрочно преосвидетелстване по молба на пенсионера, пенсията се определя в същия размер, увеличава се, намалява се или се прекратява от първо число на месеца, следващ месеца на преосвидетелстването. Когато преосвидетелстването е извършено в месеца, през който изтича срокът, за който е отпусната пенсията, както и след това, не по вина на лицето, пенсията се възстановява в същия размер, увеличава се, намалява се или се прекратява от срока, до който е била отпусната.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 19 от 2002 г., бр. 49 от 2018 г., в сила от 1.01.2018 г.) Когато лицето не се е явило пред ТЕЛК по неуважителни причини и преосвидетелстването е извършено след изтичането на срока, до който е отпусната пенсията, пенсията се възстановява в същия размер, увеличава се или се намалява от датата на освидетелстването, а се прекратява от датата, до която е била отпусната.

(5) (Нова - ДВ, бр. 19 от 2002 г.) Когато след преосвидетелстването е определен по-висок процент на трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане, но размерът на пенсията се окаже по-малък от получавания до момента, се запазва размерът на пенсията, който се е изплащал при по-ниския процент на трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане.

(6) (Нова - ДВ, бр. 19 от 2002 г., изм., бр. 24 от 2005 г.) При преосвидетелстване на лица, на които пенсиите и добавките за чужда помощ са отпуснати пожизнено, те се изменят или прекратяват от датата на преосвидетелстването.

(7) (Нова - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., изм., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г.) При постановяване на разпореждане по чл. 98, ал. 1 КСО по повод преосвидетелстване на лица срокът по чл. 10, ал. 1 тече от датата на решението на медицинската комисия или от заявлението на лицето, ако е подадено след тази дата. Ако експертното решение на ТЕЛК или НЕЛК е обжалвано по чл. 98, ал. 6 КСО или по чл. 112 от Закона за здравето, длъжностното лице по пенсионно осигуряване издава разпореждане по чл. 98, ал. 7 КСО в едномесечен срок от датата на подаване на жалбата от председателя на медицинската комисия, съответно от заявлението на лицето, ако е след тази дата.

Раздел IV

Наследствени пенсии

Чл. 31. (1) Право на наследствена пенсия имат както родените в брака, така и извънбрачните и осиновените деца.

(2) При осиновяване осиновените деца нямат право на пенсия от родените си родители и обратно, освен в случаите, когато родителят на осиновения е съпруг на осиновителя.

(3) При прекратяване на осиновяването осиновените деца възстановяват правото си на пенсия от родените си родители и обратно.

Чл. 32. (1) (Доп. - ДВ, бр. 61 от 2000 г., бр. 25 от 2004 г., изм., бр. 24 от 2005 г.) Считат се за неработоспособни наследниците с определена от ТЕЛК (НЕЛК) с 50 и над 50 на сто трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., бр. 25 от 2004 г., в сила от 2.08.2003 г., изм., бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г., бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г.) При преценяване правото на наследствена пенсия за осигурителен стаж и възраст от наследодател, който не е бил пенсионер, се счита, че той със смъртта си отговаря на изискването за навършена

възраст съгласно действащата разпоредба на чл. 68, ал. 1 КСО към датата на смъртта.

Чл. 33. (Изм. – ДВ, бр. 17 от 2016 г.) (1) Наследниците на безвестно отсъстващо лице, което има право на пенсия, имат право временно на наследствена пенсия след влизането в сила на решението на съда за обявяване на отсъствието. Пенсията се отпуска от датата, от която съдът е приел лицето за безвестно отсъстващо, ако са налице условията по чл. 82 КСО.

(2) Наследниците на безвестно отсъстващ пенсионер имат право временно на наследствена пенсия от датата на влизане в сила на решението на съда за обявяване на отсъствието, ако са налице условията по чл. 82 КСО. От същата датата се спира личната пенсия на обявения за безвестно отсъстващ пенсионер.

(3) Наследствените пенсии по ал. 1 и 2 стават постоянни от датата на влизане в сила на решението на съда за обявяване на смъртта на лицето.

(4) Ако лицето, чието отсъствие или смърт са обявени със съдебно решение, се окаже живо, наследствената пенсия се възстановява в приход на бюджета на държавното обществено осигуряване без лихва, а личната пенсия се възобновява или възстановява за целия период.

Чл. 34. (1) Деца, които учат след навършване на 18-годишна възраст по смисъла на чл. 82, ал. 1 КСО, са:

1. (доп. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г., изм., бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г.) ученици, които продължават образованието си след навършване на 18-годишна възраст в училищата, създадени по реда на отменения Закон за народната просвета (ДВ, бр. 79 от 2015 г.) или по Закона за предучилищното и училищното образование, както и социални учебно-професионални заведения, създадени с Постановление № 63 на Министерския съвет от 1991 г. за образуване на социални учебно-професионални заведения за квалификация и преквалификация на лица с намалена трудоспособност (обн., ДВ, бр. 32 от 1991 г.; изм., бр. 68 от 1991 г.), независимо от степента и формата на обучение; те установяват това обстоятелство в началото на всяка учебна година с документ от съответното учебно заведение;

2. лица, независимо от формата и степента на обучението им, приети и записани във висшите училища, създадени по реда на Закона за висшето образование, както и организациите по чл. 47 от същия закон; те установяват това обстоятелство в началото на всеки семестър с документ от съответното висше училище или от съответната научна организация;

3. (изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., бр. 15 от 2007 г., доп., бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г., бр. 19 от 2015 г., в сила от 13.03.2015 г., изм., бр. 17 от 2016 г., бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г., бр. 49 от 2018 г., в сила от 12.06.2018 г.) лица, които учат в чужбина – те установяват това обстоятелство и срока на обучението в началото на всеки семестър или учебна година с издаден от учебното заведение оригинален документ, а учащите в държава – членка на Европейския съюз, Исландия, Норвегия, Лихтенщайн и

Швейцария – с оригинален или с електронен документ, подписан с квалифициран електронен подпис; документите трябва да отговарят на следните изисквания:

а) оригиналните документи, издадени от висши училища извън държавите – членки на Европейския съюз, Исландия, Норвегия, Лихтенщайн и Швейцария, да са оформени в съответствие с разпоредбите на двустранните международни договори, по които Република България е страна, или на Конвенцията за премахване на изискването за легализация на чуждестранните публични актове, съставена в Хага на 5 октомври 1961 г., а при липса на такива разпоредби – да са преминали процедура по реда на Правилника за легализациите, заверките и преводите на документи и други книжа, утвърден с Постановление № 184 на Министерския съвет от 1958 г. (обн., ДВ, бр. 73 от 1958 г.; изм. и доп., бр. 10 от 1964 г., бр. 77 от 1976 г., бр. 96 от 1982 г., бр. 77 от 1983 г., бр. 103 от 1990 г. и бр. 95 от 2017 г.); документи, издадени от едно и също учебно заведение, се изискват оформени по този ред само при първоначалното им представяне;

б) да са преведени на български език от лице, което извършва преводи по реда на Правилника за легализациите, заверките и преводите на документи и други книжа.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм., бр. 15 от 2007 г.) За учащи се считат лицата, които са прекъснали обучението си поради заболяване съгласно правилата на съответното учебно заведение, както и поради бременност, раждане и отглеждане на малко дете до навършване на 3-годишна възраст, но общо за не повече от 2 години.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 1.01.2009 г.) Лица, завършващи последния курс на обучение, се счита, че учат до дипломирането си, но не по-късно от края на втората сесия за дипломиране на курса.

(4) (Нова – ДВ, бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г.) Лицата, които полагат стаж след дипломиране, не се считат за учащи.

(5) (Нова - ДВ, бр. 15 от 2007 г., изм., бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г., предишна ал. 4, изм., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г.) Лицата, които са прекъснали обучението си поради слаб успех или незаверен семестър, не получават пенсията си от началото на семестъра, ако няма друга дата, посочена в заповедта на ректора. Лицата, които са отписани/отстранени от учебното заведение, нямат право на наследствена пенсия от датата, посочена в заповедта на ректора.

(6) (Нова - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г., предишна ал. 5, бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г.) Документът, удостоверяващ статута на учащ в Република България, може да бъде изпратен от съответното учебно заведение по електронен път, подписан с квалифициран електронен подпис.

(7) (Нова – ДВ, бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2018 г.) За установяване статута на учащ на лицата по ал. 1, т. 1 и 2, когато не са представени съответните документи, се ползват данните от регистрите на Министерството на образованието и науката,

присъединени към системата за автоматизиран достъп до регистрите на централната администрация.

(8) (Нова – ДВ, бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г., предишна ал. 7, бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2018 г.) Наследствените пенсии се изплащат в следните срокове:

1. на учениците, имащи право да положат държавни зрелостни изпити, се изплащат до съответната дата на втория зрелостен изпит, определена със заповед на министъра на образованието и науката;

2. (доп. – ДВ, бр. 17 от 2016 г.) на лицата, обучаващи се във висшите училища, създадени по реда на Закона за висшето образование (ЗВО), както и организациите по чл. 47 ЗВО се изплащат за срока, вписан като начало и/или край на последната сесия за семестъра в представения по ал. 1, т. 2 документ; когато не е посочен срок, пенсията се изплаща до края на месеца, предхождащ месеца, посочен в графика за изпитните сесии на съответното учебно заведение;

3. на лицата, които учат в чужбина, се изплащат за срока, вписан като начало и/или край на семестъра/учебната година в представения по ал. 1, т. 3 документ.

Чл. 35. (1) При смърт на двамата родители (осиновители) наследствената пенсия на децата се определя от сбора на пенсиите на починалите, без да се вземат предвид другите наследници с право на пенсия, ако има такива. На последните се определя следващата им се пенсия, като се взема предвид общият брой на наследниците с право на пенсия, включително децата.

(2) Когато единият наследодател е получавал или е имал право на пенсия, която не може да преминава в наследствена, и няма право на друг вид пенсия по условията на КСО, наследствената пенсия се определя в размерите по чл. 81, ал. 1 КСО само от пенсията на другия родител.

(3) Когато и двамата наследодатели са получавали пенсии или са имали право на пенсии, които не могат да преминават в наследствени, и нямат право на друг вид пенсия по условията на КСО, децата нямат право на наследствена пенсия по глава шеста, раздел III от КСО.

Чл. 36. (1) (Доп. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., в сила от 2.08.2003 г., изм., бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г.) Родителите имат право на наследствена пенсия от децата си, ако са навършили възрастта по чл. 68, ал. 1 КСО и не получават лична пенсия.

(2) Родителите на лицата, починали по време на наборна военна служба, имат право на наследствена пенсия независимо от възрастта им. Те получават в пълен размер личната си пенсия и пенсията по чл. 82, ал. 4 КСО.

Раздел V

Установяване и зачитане на осигурителен стаж и

осигурителен доход

Чл. 37. (1) (Изм. - ДВ, бр. 19 от 2002 г., доп., бр. 25 от 2004 г., бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г., изм., бр. 80 от 2012 г., в сила от 1.08.2012 г., бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.01.2015 г.) За осигурителен стаж се зачита времето, за което са били дължими или внесени осигурителни вноски за лицата по чл. 4, ал. 1 и ал. 3, т. 5 и 6 КСО, а за самоосигуряващите се лица и лицата по чл. 4, ал. 7, 8 и 9 и чл. 4а КСО - времето, за което са внесени осигурителни вноски.

(2) (Изм. – ДВ, бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г.) Осигурителен стаж, придобит извън страната, се зачита съгласно разпоредбите на международен договор в областта на социалното осигуряване, по който Република България е страна. Този стаж се зачита след потвърждаването му по установения ред от компетентната институция на съответната държава.

(3) (Нова - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм., бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г.) Когато осигурителният стаж, придобит извън страната, съпада с български осигурителен стаж, той се зачита при спазване на разпоредбите за приложимо законодателство на съответния международен договор.

Чл. 38. (Изм. и доп. - ДВ, бр. 36 от 2001 г., доп., бр. 19 от 2002 г., изм., бр. 19 от 2003 г., доп., бр. 24 от 2005 г.) (1) (Изм. - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 1.01.2009 г.) Осигурителният стаж се изчислява в дни, месеци и години, а за периода след 31 декември 2004 г. - в часове, дни, месеци и години, за времето, през което лицата са били осигурени за инвалидност, старост и смърт, и за това време са внесени или дължими осигурителни вноски.

(2) (Изм. – ДВ, бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.01.2015 г.) За времето преди 1 януари 2003 г. осигурителният стаж за лицата по чл. 4, ал. 1 КСО се зачита и изчислява, както следва:

1. за един ден осигурителен стаж се зачита времето, през което лицата са отработили най-малко половината от законоустановеното за тях работно време за деня и са получили възнаграждение не по-малко от минимално установеното за страната за съответната продължителност на работното време;

2. осигурителният стаж на лицата, които са отработили по-малко от посоченото в т. 1 работно време и са получили възнаграждение не по-малко от минимално установеното за страната за съответната продължителност на работното време, се изчислява, като сборът от отработените часове се раздели на законоустановената за тях дневна продължителност на работното време; при тези условия се изчислява и осигурителният стаж на лицата, работещи при сумирано отчитане на работното време, като осигурителният стаж не може да бъде по-голям от броя на работните дни, за които е установено сумираното отчитане на работното време;

3. осигурителният стаж на лицата, които са получили възнаграждение, по-малко от минимално установеното за страната за съответната продължителност на работното време,

се изчислява, като изплатената сума се раздели на среднодневната минимална работна заплата за страната;

4. за един месец осигурителен стаж на лицата, работещи по договори за управление и контрол на търговски дружества, се зачита месецът, през който са получили възнаграждение не по-малко от минималната работна заплата за страната; ако през месеца е получено възнаграждение, по-малко от минималната работна заплата за страната, осигурителният стаж се определя, като полученото възнаграждение се раздели на среднодневната минимална работна заплата за страната.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., в сила от 27.12.2003 г., бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.01.2015 г.) Осигурителният стаж на лицата по чл. 4, ал. 1, т. 1 - 4, 6 и 7 КСО за времето след 31 декември 2002 г., а за лицата по чл. 4, ал. 1, т. 8 - за времето след 27 декември 2003 г., се зачита и изчислява:

1. (изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.01.2015 г.) за един ден осигурителен стаж се зачита времето, през което лицата по чл. 4, ал. 1, т. 1 - 4 и 6 са отработили пълното законоустановено за тях работно време за деня и за това време са внесени или са дължими осигурителните вноски върху възнаграждението им, а за работниците и служителите - върху не по-малко от минималния осигурителен доход за съответната професия по икономическа дейност;

2. (доп. - ДВ, бр. 24 от 2005 г., бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.01.2015 г., изм., бр. 17 от 2016 г., в сила от 1.01.2016 г.) осигурителният стаж на лицата по т. 1, които са работили при непълно работно време и са били осигурени върху не по-малко от минималния осигурителен доход за професията по икономическа дейност за съответната продължителност на работното време, се изчислява, като сборът от отработените часове се раздели на установената с нормативен акт продължителност на работното време; при тези условия се изчислява и осигурителният стаж на лицата, работещи при сумирано отчитане на работното време, като осигурителният стаж не може да бъде по-голям от броя на работните дни, за които е установено сумираното отчитане на работното време, с изключение на случаите по ал. 16; след изтичане на периода на сумираното отчитане на работното време изработените дни през всеки месец от периода на сумираното отчитане се приравняват на работните дни за съответните месеци от този период, както при изчисляване на стажа, така и при преценяване на правото на пенсия;

3. (изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., доп., бр. 16 от 2009 г., в сила от 1.01.2009 г., изм., бр. 33 от 2013 г., в сила от 1.01.2013 г.) за осигурителен стаж на управителите, прокуристите и контролорите на търговски дружества и на едноличните търговци, синдиците и ликвидаторите, членовете на управителните, надзорните и контролните съвети на търговските дружества, както и на лицата, работещи по договори за управление на непersonифицираните дружества, се зачита времето, за което са внесени или дължими осигурителни вноски върху възнаграждението им, но върху не по-малко от минималния осигурителен доход за съответната професия по икономическа дейност за периода на работа по договорите;

4. (нова - ДВ, бр. 25 от 2004 г., в сила от 27.12.2003 г., изм., бр. 15 от 2007 г.) за

осигурителен стаж на лицата, упражняващи трудова дейност и получаващи доходи на изборни длъжности, с изключение на лицата по чл. 4, ал. 1, т. 1 и 7 КСО, както и за служителите с духовно звание на Българската православна църква и други регистрирани вероизповедания по Закона за вероизповеданията се зачита времето, за което са внесени или дължими осигурителни вноски върху възнаграждението им, но върху не по-малко от минималния осигурителен доход за съответната професия по икономическа дейност за периода, през който е извършена трудова дейност;

5. (предишна т. 4 - ДВ, бр. 25 от 2004 г., в сила от 27.12.2003 г.) времето на платените и неплатените отпуски за временна неработоспособност, на неплатения отпуск до 30 работни дни в една календарна година и на платените отпуски по Кодекса на труда или по други закони; когато лицето е работило при непълно работно време, тези отпуски се зачитат за осигурителен стаж пропорционално на пълната продължителност на работното време;

6. (предишна т. 5 - ДВ, бр. 25 от 2004 г., в сила от 27.12.2003 г.) времето на отпуските за бременност, раждане и осиновяване, както и за отглеждане на дете, в размерите, определени в Кодекса на труда - изцяло, независимо от продължителността на работното време;

7. (нова - ДВ, бр. 24 от 2005 г., доп., бр. 33 от 2013 г., в сила от 1.01.2013 г.) времето, за което на лицата е изплатено гарантирано вземане от фонд "Гарантирани вземания на работниците и служителите", за периоди до 31 декември 2006 г.

(4) (Доп. - ДВ, бр. 24 от 2005 г.) Когато при изчисляването по реда на ал. 2 и 3 за периода до 1 януари 2005 г. или при отпускане на пенсия след тази дата, се получи остатък, по-голям от половината от дневното работно време, определено съгласно Кодекса на труда или друг нормативен акт, той се зачита за един ден осигурителен стаж.

(5) (Изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г.) Времето, през което лицата полагат труд без трудово правоотношение и получават месечно възнаграждение, равно или по-голямо от една минимална месечна работна заплата за страната, след намаляване с разходите за дейността, за което са внесени или са дължими осигурителни вноски, се зачита за един месец осигурителен стаж, но за не повече от срока на договора.

(6) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г.) Когато лицето е работило без трудово правоотношение и е подлежало на осигуряване по чл. 4, ал. 3, т. 6 КСО, осигурителният стаж за работа без трудово правоотношение се определя, като полученото възнаграждение след намаляването с разходите за дейността се раздели на среднодневната минимална работна заплата за страната.

(7) (Изм. - ДВ, бр. 80 от 2012 г., в сила от 1.08.2012 г.) За един месец осигурителен стаж на лицата по чл. 4, ал. 1, т. 5 и 9 КСО се зачита месецът, през който те са получили възнаграждение не по-малко от минималната работна заплата за страната и върху нея са внесени или са дължими осигурителни вноски. Ако през месеца възнаграждението, върху което са внесени осигурителните вноски, е по-малко от минималната работна заплата за страната, осигурителният стаж се определя, като полученото възнаграждение се раздели на

среднодневната минимална работна заплата за страната.

(8) (Доп. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г., изм., бр. 80 от 2012 г., в сила от 1.08.2012 г, изм. и доп., бр. 17 от 2016 г., в сила от 1.01.2016 г., изм., бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г.) За осигурителен стаж на самоосигуряващите се лица се зачита времето, за което са внесени дължимите осигурителни вноски по чл. 6, ал. 8 КСО, а за лицата по чл. 4, ал. 7 и 9 и чл. 4а КСО – времето, за което са внесени дължимите осигурителни вноски.

(9) При изчисляване на осигурителния стаж на лицата, които са работили при определено с Кодекса на труда или с друг нормативен акт работно време, един пълнен месец осигурителен стаж се зачита, когато са зачетени за осигурителен стаж всичките работни дни.

(10) Ако зачетените за осигурителен стаж дни през отделни месеци на годината са по-малко от работните дни за месеца, осигурителният стаж се признава за толкова месеца, колкото се получават, като общият брой на дните, зачетени за осигурителен стаж, включително дните на ползвания законоустановен отпуск, се раздели на 21 при 5-дневна работна седмица и на 25 при 6-дневна работна седмица. Към изчисления по този начин осигурителен стаж се прибавят и пълните месеци, зачетени за осигурителен стаж, през годината.

(11) Ако през календарния месец лицето е било осигурено на различни основания, за осигурителен стаж се зачита не повече от един месец.

(12) Една година осигурителен стаж се зачита, когато са зачетени за осигурителен стаж 12 месеца.

(13) Среднодневната минимална работна заплата за страната се определя, като минималната работна заплата, установена за страната, се раздели на броя на работните дни за съответния месец.

(14) (Нова - ДВ, бр. 25 от 2004 г., доп., бр. 16 от 2009 г., в сила от 1.01.2009 г.) Осигурителният стаж за времето до 31 декември 2008 г. на лекторите преподаватели, които работят по трудово правоотношение в едно или повече учебни заведения, в читалища или други организации, се определя, като за един месец осигурителен стаж се зачита календарният месец, през който са изработени най-малко 75 часа, а във висшите училища - 50 часа, и са внесени или дължими осигурителните вноски върху не по-малко от минималния осигурителен доход за съответната професия по основната икономическа дейност на осигурителя. Когато са изработени по-малко от 75, съответно 50, часа, общият брой на изработените часове се разделя на 3, съответно на 2, и осигурителният стаж се зачита в дни, ако са внесени или дължими осигурителните вноски върху не по-малко от минималния осигурителен доход за съответната професия по основната икономическа дейност на осигурителя, съобразно зачетеното за осигурителен стаж време. За времето след 1 януари 2009 г. осигурителният стаж се зачита по чл. 9 КСО съобразно сключения договор.

(15) (Нова – ДВ, бр. 17 от 2016 г., в сила от 1.01.2016 г., доп., бр. 49 от 2018 г., в сила от 1.01.2018 г.) За периода от 1 януари 2002 г. до 31 декември 2015 г. се зачита за осигурителен стаж за придобиване право на пенсия по чл. 68, ал. 1 и 2 от КСО, ако това е по-благоприятно за лицата, в съотношение 4 години за 5 години от трета категория времето, през което лицата са работили по трудов договор при пълно работно време и:

1. по допълнителен или втори трудов договор с дневно работно време не по-малко от 3 часа;

2. са упражнявали трудова дейност като еднолични търговци, собственици или съдружници в търговски или в неперсонифицирани дружества;

3. са упражнявали свободна професия и/или занаятчийска дейност.

(16) (Нова - ДВ, бр. 24 от 2005 г., предишна ал. 15, бр. 17 от 2016 г., в сила от 1.01.2016 г., изм., бр. 49 от 2018 г., в сила от 1.01.2018 г.) От 1 януари 2005 г. за осигурителен стаж се зачита времето, през което лицата са полагали извънреден труд. В този случай осигурителният стаж се зачита, като сборът от изработените часове през месеца, включително извънредният труд се раздели на законоустановеното работно време на лицето. Зачетеният осигурителен стаж може да бъде повече от календарното време.

(17) (Нова - ДВ, бр. 24 от 2005 г., предишна ал. 16, бр. 17 от 2016 г., в сила от 1.01.2016 г.) Когато е зачетено за осигурителен стаж времето, през което лицето е полагало извънреден труд, осигурителят издава при прекратяване на трудовото или служебното правоотношение удостоверение - образец УП - 3. В удостоверението се посочват отделно зачетеният осигурителен стаж за законоустановеното работно време и часовете извънреден труд.

(18) (Нова - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., доп., бр. 33 от 2013 г., в сила от 1.01.2013 г., предишна ал. 17, бр. 17 от 2016 г., в сила от 1.01.2016 г.) При преценяване на правото и определяне размера на пенсиите за трудова дейност осигурителният стаж, изчислен в работни дни и часове, се превръща в календарни дни.

Чл. 39. (Изм. - ДВ, бр. 19 от 2003 г.) (1) На наетите на работа без определено работно време, на които се заплаща според изработеното, както и на работещите надомно за осигурителен стаж преди 1 януари 2003 г. се зачитат:

1. годината, през която са реализирали доход в размер не по-малък от 12 минимални месечни работни заплати за страната, ако за всеки месец поотделно са получили възнаграждение не по-малко от половината от минималната месечна работна заплата за страната;

2. месеците в годината, през която е получено по-малко от посоченото в т. 1 трудово възнаграждение, като сумата, получена за годината, се раздели на съответната минимална месечна работна заплата;

3. дните за месеца, през който е получена по-малко от половината от минималната

месечна работна заплата за страната, се зачитат, като получената сума се раздели на съответното минимално дневно възнаграждение.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г.) За един месец осигурителен стаж на лицата по ал. 1 след 31 декември 2002 г. се зачита времето, за което са внесени или са дължими осигурителни вноски върху възнаграждението им, но върху не по-малко от минималния месечен осигурителен доход за съответната професия по икономическа дейност.

Чл. 40. (1) (Изм. - ДВ, бр. 19 от 2003 г., бр. 48 от 2006 г., бр. 15 от 2007 г., бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г.) Осигурителният стаж се установява с данните по чл. 5, ал. 4, т. 1 КСО, с трудови, служебни, осигурителни книжки и с документ по утвърден образец.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 48 от 2006 г., бр. 15 от 2007 г., предишна ал. 3, бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г., изм., бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г.) Осигурителният доход, върху който са внесени или дължими осигурителни вноски, се установява с данните по чл. 5, ал. 4, т. 1 КСО или с осигурителна книжка, както и с документ по утвърден образец. Осигурителният доход за времето, през което е получавано обезщетение от държавното обществено осигуряване, изплащано от териториалното поделение на НОИ, се установява с данни от информационната система на НОИ.

(3) (Предишна ал. 2, изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г.) Документите по ал. 1 и 2 се издават въз основа на изплащателните ведомости, други разходооправдателни документи и договори за възлагане на труд.

(4) (Нова - ДВ, бр. 19 от 2003 г.) За времето след 31 декември 2002 г., ако продължителността на осигурителния стаж за лицата, работещи по трудово или по служебно правоотношение, е равна на продължителността на трудовия или на служебния стаж, в трудовата или в служебната книжка при прекратяване на правоотношението се вписва от осигурителя следният текст: "Осигурителният стаж е равен на зачетения трудов (служебен) стаж.". Ако в трудовата или в служебната книжка не е направено посоченото вписване, осигурителният стаж се установява с документ по образец, утвърден от управителя на Националния осигурителен институт, издаден от осигурителя.

(5) (Предишна ал. 4 - ДВ, бр. 19 от 2003 г., изм., бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г.) В случаите, когато документите по ал. 3 липсват, осигурителите или техните правоприменици по изключение могат да издават удостоверения за осигурителен стаж и трудово възнаграждение или за осигурителен доход и въз основа на други автентични документи, щом те съдържат достатъчно данни за осигурителния стаж и за осигурителния доход.

(6) (Предишна ал. 5, доп. - ДВ, бр. 19 от 2003 г., изм., бр. 15 от 2007 г.) Когато няма данни за трудовото възнаграждение, в издаваните документи за пенсиониране се посочва минималната работна заплата за страната за съответния период, а за времето след 31 декември 2002 г. - минималния месечен осигурителен доход за работниците и служителите и за лицата, работещи по договори за управление и контрол на търговски дружества.

(7) (Нова - ДВ, бр. 36 от 2001 г., предишна ал. 6, бр. 19 от 2003 г., изм., бр. 25 от 2004 г., доп., бр. 48 от 2006 г.) Когато няма данни за осигурителния доход за определен период към датата на подаване на заявлението за пенсия, размерът на пенсията се определя въз основа на минималната работна заплата, установена за страната, за съответния период, а за времето след 31 декември 2002 г. - въз основа на минималния месечен осигурителен доход за работниците и служителите и за лицата, работещи по договори за управление и контрол на търговски дружества.

(8) (Нова - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) След предварително разрешение от териториалните поделения на НОИ документи за осигурителен стаж и доход издават ведомствата, предприятията и организациите, които съхраняват изплащателните ведомости или други финансово-счетоводни документи в случаите, когато осигурителят е прекратил дейността си и няма правопреемник. Този ред не се прилага, когато съхраняването на изплащателните ведомости и издаването на документи за осигурителен стаж и доход е уредено с нормативен акт или с акт на Министерския съвет.

(9) (Нова - ДВ, бр. 48 от 2006 г., изм., бр. 16 от 2009 г., в сила от 1.01.2009 г., доп., бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., изм., бр. 17 от 2016 г.) До създаването на информационната система по чл. 5, ал. 12 от КСО териториалните поделения на НОИ издават документи за осигурителен стаж и доход въз основа на съхраняваните от тях разплащателни ведомости и други документи. Когато за определени периоди тези документи липсват, териториалните поделения на НОИ издават документи за осигурителен стаж и доход въз основа на други автентични документи, доказващи изплащане на възнаграждения, а когато такива няма, се прилага ал. 6. Националният осигурителен институт издава удостоверения за направени осигурителни вноски и зачетен осигурителен стаж на членовете на трудово-производителните кооперации, които са се осигурявали по отменения Указ № 265 за взаимно осигуряване на членовете на трудово-производителните кооперации от 1953 г. (ДВ, бр. 110 от 1999 г.).

Чл. 41. (Изм. и доп. - ДВ, бр. 19 от 2003 г., доп., бр. 15 от 2007 г.) (1) (Предишен текст на чл. 41 - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 1.01.2009 г., доп., бр. 80 от 2012 г., в сила от 1.08.2012 г., изм., бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г., доп., бр. 19 от 2015 г., в сила от 13.03.2015 г., изм., бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г.) Осигурителният стаж и осигурителният доход на самоосигуряващите се лица, на лицата, работещи без трудово правоотношение, и на управителите, прокуристите и контролорите на търговски дружества и на лицата, посочени в чл. 19 от Наредбата за обществено осигуряване на самоосигуряващите се лица, българските граждани на работа в чужбина и морските лица, приета с Постановление № 30 на Министерския съвет от 2000 г. (обн., ДВ, бр. 21 от 2000 г.; изм. и доп., бр. 83 от 2000 г.; Решение № 8525 на Върховния административен съд от 2000 г. – бр. 8 от 2001 г.; Решение № 3357 на Върховния административен съд от 2001 г. – бр. 52 от 2001 г.; изм. и доп., бр. 19 от 2002 г., бр. 91 от 2003 г., бр. 1 от 2006 г., бр. 15 от 2007 г., бр. 17 от 2008 г., бр. 12 и 67 от 2009 г., бр. 2 от 2010 г., бр. 13 от 2011 г., бр. 16 и 80 от 2012 г., бр. 33 от 2013 г.; Решение № 8660 на Върховния административен съд от 2013 г. – бр. 94 от 2013 г.; изм. и доп., бр. 17 от 2014 г., бр. 18 и 40 от 2015 г. и бр. 17 от 2016), се установяват с осигурителни книжки, в които се посочват времето, през което лицата са били осигурени, и доходът, върху който са внесени или дължими осигурителни вноски. За

времето след 31 декември 2006 г. самоосигуряващите се лица могат да установяват осигурителен стаж и осигурителен доход и въз основа на данните за внесените дължими осигурителни вноски, съдържащи се в информационната система/регистрите на НОИ. За времето след 1 януари 2016 г. самоосигуряващите се лица установяват осигурителен стаж и осигурителен доход въз основа на данните за внесените дължими осигурителни вноски, съдържащи се в информационната система/регистрите на НОИ.

(2) (Нова - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 1.01.2009 г., изм., бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г.) Осигурителният стаж и осигурителният доход за времето от 1 януари 2009 г. на лицата, работещи без трудово правоотношение, и на управителите, прокуристите и контролорите на търговски дружества и на едноличните търговци, синдиците и ликвидаторите, членовете на управителните, надзорните и контролните съвети на търговските дружества, както и на лицата, работещи по договори за управление на непersonифицираните дружества, членовете на кооперации, упражняващи трудова дейност и получаващи възнаграждения от кооперацията, както и на членовете на управителни или контролни органи на юридически лица, регистрирани по Закона за юридическите лица с нестопанска цел, и на партии се установяват с данните по чл. 5, ал. 4, т. 1 КСО.

(3) (Нова - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г., доп., бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г.) Осигурителният стаж на докторантите до 31 декември 2012 г. се установява с удостоверение по утвърден образец, издаден от териториалното поделение на НОИ, въз основа на: заповед за зачисляване и заповед за отчисляване в докторантура; документ за внесените осигурителни вноски; диплома, издадена от съответното висше училище или научна организация, и документ, удостоверяващ срока на обучението.

(4) (Нова - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., изм., бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г.) Осигурителният стаж и осигурителният доход на морските лица и на специализантите, получаващи възнаграждение по договор за обучение за придобиване на специалност, се установява с данните по чл. 5, ал. 4, т. 1 КСО, а ако няма такива - с удостоверения - образец УП-3 и УП-2.

Чл. 42. (Изм. - ДВ, бр. 19 от 2002 г., бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г.) Осигурителният стаж на лицата по чл. 9, ал. 3, т. 3 КСО се установява с документ, издаден от началника на съответния затвор, поправителен дом или друго място за лишаване от свобода.

Чл. 43. (1) (Изм. – ДВ, бр. 49 от 2018 г., в сила от 1.01.2018 г.) Зачита се за осигурителен стаж времето след 1 януари 1996 г., през което родител или осиновител на дете с трайно увреждане е полагал постоянни грижи за него до навършване на 16-годишна възраст, поради което не е работил по трудово или служебно правоотношение и не е бил осигурен.

(2) (Изм. – ДВ, бр. 49 от 2018 г., в сила от 1.01.2018 г.) Правото по ал. 1 се ползва от родител или осиновител на дете с трайно увреждане, чието състояние налага постоянни грижи и детето не е настанено в лечебно или социално заведение.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 61 от 2000 г., бр. 24 от 2005 г., бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г.) Обстоятелството, че увреждането на детето налага постоянни грижи, се установява с решение на ТЕЛК (НЕЛК).

Чл. 43а. (Нов - ДВ, бр. 81 от 2000 г.) (1) (Изм. – ДВ, бр. 17 от 2016 г., изм. и доп., бр. 49 от 2018 г., в сила от 1.01.2018 г.) Зачита се за осигурителен стаж времето от 1 януари 2001 г., през което родител (осиновител) или съпруг (съпруга), както и времето от 15 август 2015 г., през което един от родителите на майката или бащата на лицето с увреждане са полагали грижи за лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто, които постоянно се нуждаят от чужда помощ. Осигурителен стаж се зачита, при условие че за това време лицата, полагали грижите, не са били осигурени или не са получавали пенсия, а след 1 януари 2018 г. – не са били осигурени и не са получавали лична пенсия.

(2) (Изм. – ДВ, бр. 49 от 2018 г., в сила от 1.01.2018 г.) Обстоятелството, че лицата са с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто и постоянно се нуждаят от чужда помощ, се установява с експертно решение на ТЕЛК (НЕЛК).

Чл. 44. (1) (Предишен текст на чл. 44 - ДВ, бр. 48 от 2006 г.) За осигурителен стаж от трета категория се признава времето на наборна военна служба и времето на обучение на курсанти и школьници след навършване на пълнолетие до размера на наборната служба за съответния род войски съгласно действащото законодателство, независимо кога са положени. За този стаж се дължат осигурителни вноски от републиканския бюджет.

(2) (Нова - ДВ, бр. 48 от 2006 г.) Когато по време на обучението се промени срокът на наборната военна служба, за осигурителен стаж се зачита определеният срок към датата на започване на обучението, а за ненавършилите пълнолетие - към датата на навършване на пълнолетието им.

Чл. 45. (Изм. - ДВ, бр. 48 от 2006 г.) (1) (Изм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г., доп., бр. 33 от 2013 г., в сила от 1.01.2013 г., изм., бр. 49 от 2018 г., в сила от 1.01.2018 г.) Времето на обучение, за което са внесени осигурителни вноски по реда на чл. 9а, ал. 1 КСО, се зачита за осигурителен стаж от трета категория. То се установява с удостоверение по утвърден образец, издаден от териториалното поделение на НОИ, въз основа на: диплома за завършено висше или полувисше образование, или документ за придобита научна и образователна степен доктор, данните за внесените осигурителни вноски, съдържащи се в информационната система/регистрите на НОИ, и документ, удостоверяващ срока на обучението или докторантурата.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г.) Когато времето по ал. 1 включва периоди, зачетени за осигурителен стаж на друго основание, лицето може да поиска възстановяване на сумите от внесените осигурителни вноски за тези периоди по реда на чл. 129 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс въз основа на разпореждане, издадено по чл. 98, ал. 1 КСО.

(3) (Нова – ДВ, бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г.) Когато са приложими разпоредбите на международен договор в областта на социалното осигуряване,

разпоредбата на ал. 1 се прилага, ако периодът на обучение не е потвърден като осигурителен стаж от съответната компетентна институция на другата държава.

Чл. 45а. (Нов - ДВ, бр. 48 от 2006 г.) (1) (Изм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г., бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г.) Времето, за което са внесени осигурителни вноски на основание чл. 9а, ал. 2 КСО, се зачита за осигурителен стаж от трета категория само във връзка с придобиване право на лична пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1 и 2 КСО.

(2) (Изм. и доп. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., изм., бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г.) Времето, за което са внесени осигурителни вноски за период, по-дълъг от изисквания се за придобиване право на лична пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1 и 2 КСО, не се зачита за осигурителен стаж. За това време лицето може да поиска възстановяване на неоснователно внесените суми за осигурителни вноски по реда на чл. 129 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс въз основа на разпореждане, издадено по чл. 98, ал. 1 КСО. Когато писмото не може да бъде връчено поради обстоятелството, че лицето не е намерено на посочения от него адрес или отказва да го получи, уведомяването се извършва по реда на чл. 10, ал. 9.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г., бр. 49 от 2018 г., в сила от 1.01.2018 г.) Времето, за което са внесени осигурителни вноски, се установява въз основа на данните за внесените осигурителни вноски, съдържащи се в информационната система/регистрите на НОИ.

(4) (Доп. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., изм., бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г., бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г., бр. 19 от 2015 г., в сила от 13.03.2015 г., бр. 17 от 2016 г.) При постъпило заявление за пенсиониране с искане за преценка на недостигащ осигурителен стаж по реда на чл. 9а, ал. 2 КСО в срок пет работни дни от заявлението на лицето се изпраща уведомително писмо за недостигащия осигурителен стаж за право на пенсия по чл. 68, ал. 1 и 2 от КСО. Когато има нередовни и/или липсващи документи за осигурителен стаж, уведомителното писмо се изпраща в срок пет работни дни от датата на представяне на редовните документи или от датата на изтичане на срока по чл. 1, ал. 5. Когато писмото не може да бъде връчено, уведомяването се извършва по реда на чл. 10, ал. 9.

(5) (Нова - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г., изм., бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г.) При постъпило заявление за пенсиониране с искане за преценка на недостигащ осигурителен стаж по реда на чл. 9а, ал. 2 КСО, към което са приложени документи, удостоверяващи осигурителен стаж в държава, с която се прилага международен договор в областта на социалното осигуряване, до потвърждаването на стажа от другата държава след изрично искане или съгласие от лицето преценката на недостигащия осигурителен стаж може да се извърши само въз основа на недостигащия български осигурителен стаж, ако недостигащият стаж е по-малко от 5 години.

(6) (Предишна ал. 5 - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г., изм., бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г., бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г., бр. 49 от 2018 г., в сила от 1.01.2018 г.) Когато в 14-дневен срок от получаването на уведомителното писмо лицето не

е внесло осигурителните вноски по чл. 9а, ал. 2 от КСО, се постановява разпореждане за отказ за отпускане на пенсия.

(7) (Предишна ал. 6 - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г., отм., бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г.).

(8) (Предишна ал. 7 - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г., отм., бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г.).

(9) (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., предишна ал. 8, бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г., отм., бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г.).

(10) (Предишна ал. 9, изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г., отм., бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г.).

(11) (Предишна ал. 10 - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г., изм., бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г.) Разпореждането по чл. 10, ал. 2 за отпускане на пенсията в минимален размер се постановява в едномесечен срок от датата на внасяне на осигурителните вноски по банков път или от датата на заявлението за пенсиониране, ако вноските са внесени преди подаването му.

(12) (Предишна ал. 11, изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г., отм., бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г.).

Раздел VI

Определяне на дохода, от който се изчисляват пенсиите

Чл. 46. (1) (Изм. - ДВ, бр. 19 от 2002 г., доп., бр. 25 от 2004 г., бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г., изм., бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.01.2015 г.) Средномесечният осигурителен доход за лицата по чл. 4, ал. 1 и ал. 3, т. 5 и 6 КСО се определя от възнаграждението или осигурителния доход, върху който са внесени или са дължими осигурителни вноски. Средномесечният осигурителен доход за самоосигуряващите се лица и за лицата по чл. 4а КСО се определя от дохода, върху който са внесени осигурителни вноски.

(2) (Нова – ДВ, бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.01.2015 г.) Осигурителният доход на лицата за периода на сумираното отчитане на работното време не може да бъде по-голям от максималния осигурителен доход за страната за същия период. При сумираното отчитане на работното време се определя средно дневно възнаграждение, като осигурителният доход за периода, за който е установено сумираното отчитане на работното време, се разделя на работните дни за този период.

(3) (Нова – ДВ, бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.01.2015 г.) В случаите, при които правоотношението с лицето е прекратено преди изтичане на периода, за който е установеното сумирано отчитане на работното време, осигурителният стаж и осигурителният доход се преизчисляват до датата на прекратяване на осигуряването.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., предишна ал. 2, бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.01.2015 г.) Зачита се за осигурителен стаж, но не се взема предвид при определяне на осигурителния доход:

1. (изм. - ДВ, бр. 19 от 2002 г.) времето на наборната или алтернативна служба;

2. (изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., бр. 24 от 2005 г., доп., бр. 16 от 2009 г., в сила от 1.01.2009 г.) времето на отпуск за бременност и раждане и за отглеждане на дете без право на парично обезщетение и на платения и неплатения отпуск за отглеждане на дете, както и неплатените отпуски за временна неработоспособност, за които не се изплаща парично обезщетение;

3. времето на зачетения осигурителен стаж на неработещите майки;

4. (изм. - ДВ, бр. 48 от 2006 г., бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г.) времето, за което са внесени осигурителни вноски по реда на чл. 9а, ал. 1 и 2 КСО и по реда на отменените от 1 януари 2011 г. ал. 2 и 3 на § 9 КСО;

5. (изм. - ДВ, бр. 49 от 2018 г., в сила от 1.01.2018 г.) времето след 1 януари 1996 г., през което родител (осиновител) на дете с трайно увреждане е полагал постоянни грижи за него до навършване на 16-годишна възраст, поради което не е работил по трудово или по служебно правоотношение и не е бил осигурен;

6. (изм. и доп. - ДВ, бр. 49 от 2018 г., в сила от 1.01.2018 г.) времето след 1 януари 2001 г., през което родител (осиновител) или съпруг (съпруга) са полагали грижи за лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто, които постоянно се нуждаят от чужда помощ, поради което не са били осигурени или не са получавали пенсия, а след 1 януари 2018 г. - не са били осигурени и не са получавали лична пенсия;

7. (нова - ДВ, бр. 17 от 2016 г., изм. и доп., бр. 49 от 2018 г., в сила от 1.01.2018 г.) времето от 15 август 2015 г., през което един от родителите на майката или бащата на лицето с увреждане са полагали грижи за лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто, които постоянно се нуждаят от чужда помощ, поради което не са били осигурени или не са получавали пенсия, а след 1 януари 2018 г. - не са били осигурени и не са получавали лична пенсия;

8. (доп. - ДВ, бр. 36 от 2001 г., предишна т. 7, бр. 17 от 2016 г.) времето след 1 април 1997 г., през което лицата са получавали обезщетение за безработица при отпускане на пенсии с начална дата след 31 декември 1999 г.;

9. (нова - ДВ, бр. 74 от 2002 г., предишна т. 8, бр. 17 от 2016 г.) времето до 31 декември 1999 г. включително, през което лицата по чл. 9, ал. 3, т. 2 и 3 КСО са били без работа, с изключение на периодите, през които са получавали обезщетение по Кодекса на труда;

10. (нова - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г., предишна т. 9, бр. 17 от 2016 г.) времето след 31 декември 2010 г. на неплатен отпуск, който се зачита за осигурителен стаж, или на законна стачка;

11. (нова - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г., предишна т. 10, бр. 17 от 2016 г.) времето след 31 декември 2010 г., през което съпругът/съпругата на дългосрочно командирован служител в дипломатическа служба е пребивавал в чужбина по време на задграничния му мандат и се е осигурявал за своя сметка;

12. (нова - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г., предишна т. 11, бр. 17 от 2016 г.) времето, за което докторантите са внесли дължимите осигурителни вноски за периода на докторантурата;

13. (нова - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г., предишна т. 12, бр. 17 от 2016 г.) времето, през което лицата, изпратени на работа в чужбина от български посредник, са се осигурявали върху минималния осигурителен доход, определен със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване;

14. (нова - ДВ, бр. 80 от 2012 г., в сила от 1.08.2012 г., предишна т. 13, бр. 17 от 2016 г.) времето, през което лицата по чл. 4, ал. 9 КСО са се осигурявали върху:

а) минималния осигурителен доход за самоосигуряващите се лица, определен със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване, като съпрузи на лица по чл. 4, ал. 3, т. 1 КСО;

б) (изм. – ДВ, бр. 40 от 2015 г., в сила от 17.02.2015 г.) минималния осигурителен доход за регистрираните земеделски стопани и тютюнопроизводители, определен със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване, като съпрузи на лица по чл. 4, ал. 3, т. 4 КСО.

(5) (Доп. - ДВ, бр. 19 от 2002 г., изм., бр. 24 от 2005 г., бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г., предишна ал. 3, бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.01.2015 г.) Когато в периода, от който се определя индивидуалният коефициент, се включва време на законоустановен отпуск, на временна неработоспособност или за бременност и раждане, се взема предвид:

1. (изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г.) за времето на платен отпуск, заплащан от работодателя или от органа по назначаването - възнаграждението за този отпуск, върху което са внесени или дължими осигурителни вноски;

2. за времето на временна неработоспособност или бременност и раждане, през което е получавано парично обезщетение от общественото осигуряване за периодите:

а) преди 1 януари 2000 г. - доходът, от който е изчислено паричното обезщетение, съгласно действащите разпоредби;

б) от 1 януари 2000 г. до 31 декември 2004 г. - обезщетението, върху което са внесени или дължими осигурителни вноски;

в) от 1 януари 2005 г. - доходът, от който е изчислено паричното обезщетение;

3. (отм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г.);

4. за времето на отпуск по чл. 157, ал. 1, т. 4 и 5 от Кодекса на труда - възнаграждението, върху което са внесени или са дължими осигурителни вноски, а ако осигурителни вноски не се дължат - минималната месечна работна заплата, установена за страната за съответния период.

(6) (Изм. - ДВ, бр. 19 от 2002 г., предишна ал. 4, бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.01.2015 г.) Когато в периода, от който се определя индивидуалният коефициент, се включва време, което се зачита за осигурителен стаж по чл. 9, ал. 3 КСО, се взема предвид доходът, върху който са внесени или са дължими осигурителните вноски.

(7) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., предишна ал. 5, бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.01.2015 г.) В осигурителния доход се включват средствата за социални разходи, върху които са внесени или дължими осигурителни вноски.

(8) (Предишна ал. 6 – ДВ, бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.01.2015 г.) Когато лицето е осигурено по едно правоотношение за всички социални рискове и пострада при трудова злополука или професионална болест по правоотношението, за което е осигурено само за трудова злополука и за професионална болест, средномесечният осигурителен доход, от който се изчислява пенсията за трудова злополука или професионална болест, може да се определи и от дохода, върху който са правени осигурителните вноски за всички социални рискове, ако това е по-благоприятно за него.

(9) (Нова - ДВ, бр. 81 от 2000 г., доп., бр. 36 от 2001 г., бр. 25 от 2004 г., изм., бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г., предишна ал. 7, изм., бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.01.2015 г.) Когато в периода, от който се определя индивидуалният коефициент, се включва време, през което лицата са подлежали на осигуряване по чл. 4, ал. 1 и ал. 3, т. 5 и 6 КСО, изплатените възнаграждения, за които не са внесени осигурителни вноски, се вземат предвид при определяне на осигурителния доход за пенсии с начална дата след 31 декември 1999 г.

(10) (Нова - ДВ, бр. 19 от 2002 г., доп., бр. 15 от 2007 г., бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г., предишна ал. 8, изм., бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.01.2015 г.) При определяне на осигурителния доход за лицата по чл. 4, ал. 1 КСО не се включват начислените, но неизплатени възнаграждения за времето до 31 декември 2006 г., и неначислените възнаграждения за времето до 31 декември 2009 г.

(11) (Нова – ДВ, бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г.) Когато в периода, от който се определя или е определен индивидуалният коефициент, се включва време, което се зачита за осигурителен стаж на самоосигуряващите се лица, се взема предвид доходът, върху който са внесени осигурителните вноски.

Чл. 47. (Изм. - ДВ, бр. 19 от 2002 г.) (1) При определяне размера на пенсията по

условията на международен договор в областта на социалното осигуряване по чл. 70 КСО индивидуалният коефициент се изчислява само от дохода, върху който са внесени осигурителни вноски за осигурителния стаж, придобит в Република България, при спазване разпоредбите на наредбата.

(2) Когато осигурителният стаж, зачетен съгласно българското законодателство, не се включва при определяне на осигурителния доход съгласно чл. 70а КСО, за изчисляване на индивидуалния коефициент по чл. 70 КСО се взема предвид минималната месечна работна заплата, установена за страната, за съответния период.

(3) (Отм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г.).

(4) (Отм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г.).

Чл. 48. (1) (Предишен текст на чл. 48 - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Когато изчисленият размер на пенсията е по-малък от минималния размер за съответния вид, определен в КСО, той се приравнява към него.

(2) (Нова - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм., бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г.) При пенсии по международен договор, когато при преценка на правото размерът на пенсията, дължим от Република България, е по-малък от минималния размер за съответния вид пенсия, той се приравнява към него, когато условията за придобиване право на пенсия по КСО са изпълнени само с осигурителния стаж, придобит в Република България.

Чл. 49. (1) (Изм. - ДВ, бр. 24 от 2005 г.) Добавката по чл. 84 КСО се изчислява от пенсията или от сбора от пенсиите, които е получавал починалият съпруг (съпруга).

(2) При изчисляване на добавката по ал. 1 не се вземат предвид изплащаните добавки към пенсията на починалия съпруг (съпруга).

(3) (Нова - ДВ, бр. 24 от 2005 г.) Когато починалият съпруг (съпруга) не е получавал пенсия, добавката по чл. 84 КСО се определя от пенсията или от сбора от пенсиите, на които починалият е имал право по реда на чл. 83 КСО.

(4) (Предишна ал. 3 - ДВ, бр. 24 от 2005 г.) Добавката по чл. 84 КСО към пенсията на пенсионер, който има повече от един брак, прекратен поради смърт, се определя от пенсията или от сбора на пенсиите на последния починал съпруг (съпруга) с право на пенсия.

(5) (Предишна ал. 4 - ДВ, бр. 24 от 2005 г., доп., бр. 16 от 2009 г., в сила от 1.01.2009 г., изм., бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г.) Добавката по чл. 84 КСО се определя и изплаща в съответния размер по чл. 84, ал. 1 КСО от социалната пенсия за старост, ако починалият съпруг (съпруга) е получавал пенсия, която не може да преминава в наследствена. Когато починалият съпруг (съпруга) е имал право и на пенсия, която може да преминава в наследствена, добавката се изплаща от по-благоприятната по размер пенсия.

(6) (Предишна ал. 5 - ДВ, бр. 24 от 2005 г., изм., бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г.) Ако за отпускане на добавката по чл. 84 КСО не са представени документи за възнагражденията на починалия съпруг (съпруга), тя се изчислява в съответния размер по чл. 84, ал. 1 КСО от минималния размер за съответния вид пенсия.

(7) (Предишна ал. 6 - ДВ, бр. 24 от 2005 г.) При встъпване в брак добавката по чл. 84 КСО се прекратява от датата, на която е сключен бракът.

(8) (Предишна ал. 7, изм. - ДВ, бр. 24 от 2005 г., бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г., бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г., бр. 17 от 2016 г.) Добавките по чл. 84 КСО се изчисляват от ограничения по § 6, ал. 1 от преходните и заключителните разпоредби на КСО размер на пенсиите на починалия съпруг (съпруга).

Чл. 49а. (Нов - ДВ, бр. 36 от 2001 г.) Съпругът (съпругата) на безвестно отсъстващ пенсионер или на осигурен, който има право на пенсия, получава добавка по чл. 84 от КСО при спазване условията на чл. 33 и 49 относно отпускането и възстановяването.

Чл. 49б. (Нов - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Месечната добавка към пенсиите по чл. 9 от Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресираните лица се определя от средната пенсия за осигурителен стаж и възраст за предходната календарна година.

Чл. 49в. (Нов - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г., отм., бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г.).

Глава втора **ИЗПЛАЩАНЕ НА ПЕНСИИТЕ**

Раздел I

Общи разпоредби по изплащане на пенсиите

Чл. 50. (1) (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г.) Пенсиите и добавките към тях се изплащат от териториалните поделения на НОИ чрез пощенските станции и банките в страната.

(2) (Нова - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г.) Документите за изплащане на пенсиите се изготвят до 25-о число на месеца, предхождащ календарния месец на изплащането им.

(3) (Предишна ал. 2 - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Изплащането на пенсии в чужбина се извършва от НОИ чрез банките по чл. 29 КСО, обслужващи валутните сметки на института.

(4) (Предишна ал. 3 - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Разплащанията с чуждестранни осигурителни институти за изплатени пенсии въз основа на международен договор в областта на социалното осигуряване се извършват от НОИ.

Раздел II

Изплащане на пенсиите чрез пощенски станции

Чл. 51. (1) (Доп. – ДВ, бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.04.2015 г.) Пенсиите и добавките към тях се изплащат от пощенските станции по постоянния или настоящия адрес на пенсионерите по реда и начина, определени в наредбата. Пенсионер, упълномощено лице с нотариално заверено пълномощно и законен представител – родител, настойник или лица, посочени в чл. 26 от Закона за закрила на детето, могат да получат пенсията и добавките към нея от всяка пощенска станция в страната, след предварително заявяване в избраната пощенска станция. Всяка пощенска станция води дневник за отразяване на заявките. В случай че не е възможно изплащане на пенсията в същия работен ден, касиерът информира лицето за възможната дата на изплащане в срока по чл. 52, ал. 1.

(2) Управителят на НОИ в изключителни случаи при изплащане на допълнителни суми към пенсиите може да разреши изплащането им чрез пощенските станции по различен от предвидения ред в чл. 54 и 63.

Чл. 52. (1) (Изм. и доп. – ДВ, бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.04.2015 г.) Пощенските станции изплащат пенсиите и добавките към тях по електронен изплащателен картон в периода от 7-о до 20-о число на месеца, за който се отнасят. Когато 7-о и 20-о число са неработни дни, изплащането започва в началото и завършва в края на следващия работен ден. Неизплатените в посочения срок пенсии и добавки могат да се изплащат през следващия месец в срока за изплащане на пенсиите.

(2) (Изм. – ДВ, бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г., бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.04.2015 г.) Изплащането се извършва по график, определен от ръководителя на пощенската станция, който се утвърждава от ръководителя на Областна пощенска станция и ръководителя на териториалното поделение на НОИ. Графикът се обявява на гражданите.

Чл. 53. (Доп. - ДВ, бр. 48 от 2006 г., изм., бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.04.2015 г.) Пощенската станция не изплаща пенсията, когато:

1. пенсионерът е починал;
2. има нареждане от териториалното поделение на НОИ;
3. пълномощното е нередовно;
4. лицето не представи документ за самоличност;
5. (изм. – ДВ, бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г.) единният граждански номер/личният номер/личният номер на чужденец от документа за самоличност не съвпада с този в електронния изплащателен картон.

Раздел III

Изплащане на пенсия по електронен изплащателен картон

(Загл. доп. – ДВ, бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.04.2015 г.)

Чл. 54. (Изм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., доп., бр. 25 от 2004 г., изм., бр. 16 от 2009 г., в сила от 1.01.2009 г., бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г., доп., бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., изм., бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.04.2015 г.) (1) Териториалното поделение на НОИ изготвя за всеки пенсионер електронен изплащателен картон, по който пощенската станция изплаща пенсията (пенсиите) и добавките към нея. Когато от един наследодател са отпуснати наследствени пенсии на две или повече лица, за всеки наследник се изготвя отделен електронен изплащателен картон.

(2) Електронният изплащателен картон се изготвя въз основа на разпореждането по чл. 98, ал. 1 КСО.

(3) Електронният изплащателен картон съдържа информация за: идентификационния номер на пенсионера, имена и адрес на пенсионера, сума за изплащане по месеци, данни за получателя на пенсията и адрес на пощенската станция, която изплаща пенсията.

(4) За изплатената пенсия (пенсии) и добавките към нея пощенската станция издава служебен бон (разписка), който след подписването му от получателя на пенсията, служи като оправдателен документ за извършените плащания.

(5) (Доп. – ДВ, бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г.) Когато пенсионерът има законен представител, настойник или определени лица по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето, пенсията се изплаща съответно на законния представител, на настойника или на лицата по чл. 26 от Закона за закрила на детето. Тези лица удостоверяват това свое качество пред съответната пощенска станция с документ за самоличност и удостоверение за раждане на дете, с влязло в сила съдебно решение или с удостоверение, издадено от общината (кметството), данните, от които се вписват в електронния изплащателен картон.

Чл. 55. (Изм. – ДВ, бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.04.2015 г., отм., бр. 17 от 2016 г.).

Чл. 56. (1) (Доп. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм., бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.04.2015 г.) По електронен изплащателен картон пощенската станция може да изплати сумата до 20-о число на същия месец. Ако до тази дата пенсията не е изплатена, както и в случаите по чл. 53, пощенската станция я възстановява с вedomост за неизплатените пенсии и превежда сумите до 25-о число.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., доп., бр. 19 от 2002 г.) В случаите, когато пенсията се възстановява с вedomост за неизплатените пенсии, тя може да се изплати от пощенската станция като пенсия за минало време до 6 месеца, включително текущия месец.

Чл. 57. (Изм. и доп. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм., бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.04.2015 г.) Издадените служебни бонове (разписки) за изплатените пенсии по електронен изплащателен картон се съхраняват от началника на пощенската станция или от определен от него служител от паричната служба в срок 3 години считано от 1 януари на годината, следваща годината, за която се отнасят.

Чл. 58. (Изм. – ДВ, бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.04.2015 г.) (1) Документите за изплащане на дължимите суми за пенсии се предават от НОИ на платеца до четири работни дни преди началото на срока по чл. 52, ал. 1. Пенсионерите, за които няма плащане на суми, не се включват в документите.

(2) Националният осигурителен институт ритмично превежда необходимите суми за изплащане на пенсиите и добавките към тях на Областната пощенска станция по начин, който гарантира своевременното им изплащане.

Чл. 59. (Изм. – ДВ, бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г., бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.04.2015 г.) Областната пощенска станция осигурява на съответните пощенски станции по техни заявки необходимите суми за изплащане на пенсиите и добавките към тях въз основа на информацията за изплащане на пенсиите, получена от НОИ.

Чл. 60. (Изм. – ДВ, бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.04.2015 г.) По електронни изплащателни картони, изключени от документите за изплащане на пенсиите на основание чл. 95, ал. 1, т. 3 КСО, пощенската станция не извършва плащания, включително за минало време. Ако по тези електронни изплащателни картони има дължими суми за пенсии, изплащането им се извършва с пенсионен запис от ТП на НОИ.

Чл. 61. (1) Пенсията и добавките към нея се изплащат лично на пенсионера или на упълномощеното от него лице при условията и по реда на чл. 64.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 84 от 2009 г.) Когато пенсионерът е малолетен или е поставен под пълно запрещение, пощенската станция изплаща пенсията на законния му представител - родителя, настойника му или лицата, посочени в чл. 26 от Закона за закрила на детето.

(3) (Нова – ДВ, бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.04.2015 г.) Когато пенсионерът е непълнолетен или е поставен под ограничено запрещение, той може да получи пенсията си лично, без присъствието на законния му представител (родител/попечител или лицата по чл. 26 от Закона за закрила на детето), като представи документ за самоличност.

Чл. 62. (1) (Изм. - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 1.01.2009 г.) Пенсията може да бъде изплащана в дома на пенсионера по постоянния или настоящия адрес след заявление от лицето до началника на пощенската станция, ако получава пенсия за трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане или има навършена 68-годишна възраст.

(2) В случаите по ал. 1 пенсия и добавките към нея до двукратния размер от социалната пенсия за старост може да се изплаща срещу подпис, без пълномощно, на съпруг (съпруга), на пълнолетни деца или на родители на пенсионера, които следва да докажат това свое качество и да представят документите за самоличност на получателя и

на пенсионера.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 1.01.2009 г.) Пенсията и добавките към нея до двукратния размер на социалната пенсия за старост, на лицата с пенсия за трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане или с навършена 68-годишна възраст може да се изплаща в пощенските станции при условията и по реда на ал. 2.

(4) (Доп. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм., бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.04.2015 г., бр. 49 от 2018 г., в сила от 1.01.2018 г.) В случаите по ал. 2 и 3 в електронния изплащателен картон задължително се отбелязват родствената връзка и името на лицето, на което е изплатена сумата, както и данните от документа за самоличност. Касиерът платец сравнява подписа в документа за самоличност на лицето, което получава сумата, с подписа му в изданието служебен бон (разписка). При неправилно изплащане на пенсия сумата се възстановява на териториалното поделение на НОИ по реда на чл. 92, ал. 13.

Раздел IV

Изплащане на пенсия с пенсионен запис

Чл. 63. (Изм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., бр. 48 от 2006 г., доп., бр. 19 от 2002 г., бр. 25 от 2004 г., изм., бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г., бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.04.2015 г.) (1) С пенсионен запис се извършва плащане на: пенсия за непълн месец; пенсия, спряна от изплащане за текущия месец и неполучена пенсия от починал пенсионер. Плащания на суми за минало време могат да се извършват с пенсионен запис, с отделна ведомост или с ведомостта за изплащане на пенсиите за текущия месец, в която тези суми са посочени отделно.

(2) Пенсионните записи се включват във ведомости с поредни номера. Същите се предават на платеца до края на всеки работен ден, без последния от месеца.

(3) Сумата на пенсионните записи се превежда от териториалното поделение на НОИ по определена за това банкова сметка за пенсии на Областната пощенска станция на следващия ден след предаване на документите.

(4) Пенсиите, преведени с пенсионен запис, се изплащат чрез електронния изплащателен картон на пенсионера при поискване в 20-дневен срок от получаването в пощенската станция, при спазване разпоредбите на чл. 53, 62 и 64.

(5) Ако пенсионният запис не се изплати в 20-дневен срок от датата на получаване в пощенската станция, сумата по него се връща на териториалното поделение на НОИ, което го е изготвило.

(6) Пенсионните записи за починали пенсионери и спрените по нареждане на териториалното поделение на НОИ се връщат веднага след получаване на информация за тях.

Раздел V

Изплащане на пенсии на упълномощени лица

Чл. 64. (1) Когато пенсионер не може да получи лично пенсията си, тя може да се изплати на упълномощено от него лице. Пълномощното следва да е с нотариално заверен подпис. В чужбина подписът на упълномощителя се заверява от българските дипломатически и консулски представителства.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г., изм., бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.04.2015 г.) Данните от документа за самоличност на упълномощения, както и номерът и датата на издаване на пълномощното се вписват в електронния изплащателен картон, а копие от пълномощното се съхранява в пощенската станция.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г.) Когато упълномощителят оттегли пълномощното или упълномощи друго лице да получава пенсията му, своевременно следва да уведоми пощенската станция или банката за това обстоятелство.

(4) (Изм. и доп. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., изм., бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.04.2015 г.) Пенсия за текущия месец или пенсионен запис (за част от месеца, за цял месец или набрана сума от пенсия) може да се получи чрез изрично пълномощно без нотариална заверка на подписа. В тези случаи се изисква документ за самоличност на упълномощения. По такъв вид пълномощно може да се извърши плащане най-много 3 пъти в една календарна година, като всеки път се представя отделно пълномощно. В него упълномощителят декларира, че не е ползвал това право повече от 3 пъти през календарната година и вписва всички данни от своя документ за самоличност. Данните от документа за самоличност на упълномощителя се сверяват с данните от електронния изплащателен картон.

(5) (Изм. – ДВ, бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.04.2015 г.) Пълномощното по ал. 4 се задържа в пощенската станция и се съхранява 3 години след изтичането на годината, през която е изплатена пенсията. След този срок то се унищожава, при условие че е извършена проверка от ТП на НОИ на пощенската станция.

(6) (Нова – ДВ, бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.04.2015 г.) Изплащане на пенсията на упълномощено лице чрез изрично пълномощно без нотариална заверка на подписа може да се извършва само от пощенската станция, в чиито изплащателни документи е включен пенсионерът.

Раздел VI

Изплащане на пенсии при смяна на адреса на получаване на пенсията

Чл. 65. (Доп. - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 1.01.2009 г., изм., бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.04.2015 г.) (1) (Предишен текст на чл. 65, изм. - ДВ, бр. 29 от 2017 г., в сила от

1.01.2017 г., бр. 21 от 2018 г., в сила от 9.03.2018 г.) При промяна на адреса за получаване на пенсията пенсионерът подава заявление до териториалното поделение на НОИ. Когато новият адрес е в района на друго ТП на НОИ, пенсионното му досие се изпраща в съответното ТП на НОИ с придружително писмо. Заявление за промяна на адреса на получаване на пенсията може да бъде изпратено по електронен път, подписано с персонален идентификационен код и ЕГН/ЛН/ЛНЧ или с квалифициран електронен подпис.

(2) (Нова – ДВ, бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г.) Заявленията по ал. 1, получени в териториалното поделение на НОИ до 25-о число на месеца, се изпълняват от първо число на месеца, следващ месеца на подаването им, а получените след 25-о число на месеца се изпълняват от първо число на втория месец, следващ месеца на подаването.

Чл. 66. (Доп. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г., бр. 19 от 2015 г., в сила от 1.04.2015 г.) При временно пребиваване в друго населено място пенсионерът може да получи пенсията си от пощенската станция, която обслужва адреса на пребиваване. В този случай се подава заявление до началника на пощенската станция. Издаденият служебен бон (разписка) за извършеното плащане се съхранява в пощенската станция, изплатила сумата.

Раздел VII

Изплащане на пенсии чрез банки

(Загл. изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., бр. 49 от 2018 г., в сила от 1.01.2018 г.)

Чл. 67. (1) (Доп. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., изм., бр. 15 от 2007 г., доп., бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г., изм., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г., бр. 19 от 2015 г., в сила от 13.03.2015 г., бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г.) По писмено заявление на пенсионера до териториалното поделение на НОИ, което изплаща пенсията му, тя се превежда по разплащателна или спестовна безсрочна лична сметка в посочена от него банка, включена със собствен код в Банковата интегрирана система за електронни разплащания (БИСЕРА). Заявлението може да бъде изпратено от пенсионера и по електронен път, подписано с персонален идентификационен код и ЕГН/ЛН/ЛНЧ или с квалифициран електронен подпис. Заявлението може да бъде подадено и в съответната банка, открила сметката, ако има договореност между тази банка и НОИ за обмен на подобна информация. В този случай банката представя данните от заявлението на съответното териториално поделение на НОИ в договорения между банката и НОИ срок.

(2) (Нова - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 1.01.2009 г., изм., бр. 84 от 2009 г., бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г., бр. 17 от 2016 г.) Пенсии на лица, подали заявление по чл. 1, ал. 8, се изплащат само по банкова сметка, открита в Република България. Тези лица представят в териториално поделение на НОИ – София-град, декларация за продължаване получаването на пенсия от Република България на всеки 6 месеца, заверена по реда на чл. 81, ал. 1. Ако декларацията не бъде подадена, изплащането на пенсията се спира. Спрените пенсии се възобновяват след получаване на

декларацията от датата на спирането при спазване на давностния срок по чл. 105, ал. 2 КСО.

(3) (Доп. - ДВ, бр. 48 от 2006 г., изм., бр. 15 от 2007 г., предишна ал. 2, бр. 16 от 2009 г., в сила от 1.01.2009 г., доп., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г.) В заявлението по ал. 1 се вписват: банката и кодът, номерът на сметката по утвърдена от Българската народна банка система, трите пълни имена на пенсионера по документите за самоличност, единният граждански номер, адресът, на който се получава пенсията, и пощенският код на пощенската станция. Към заявлението се прилага копие на документ от банката с номера на банковата сметка на титуляря. Когато заявлението е прието в банка, не се прилага копие на документ с номера на банковата сметка на титуляря, а банката потвърждава в заявлението номера на сметката на титуляря.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., предишна ал. 3, бр. 16 от 2009 г., в сила от 1.01.2009 г., изм., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г., бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г.) Заявленията за превеждане на пенсия по банкова сметка, получени в териториалното поделение на НОИ до 25-о число на месеца, се изпълняват от първо число на месеца, следващ месеца на подаването им, а получените след 25-о число на месеца се изпълняват от първо число на втория месец, следващ месеца на подаването.

Чл. 68. (Изм. - ДВ, бр. 48 от 2006 г., бр. 15 от 2007 г., бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г., бр. 49 от 2018 г., в сила от 1.01.2018 г.) Когато от превежданата по сметка пенсия се правят удържки съгласно разпоредбите на Гражданския процесуален кодекс и на Данъчно-осигурителния процесуален кодекс, както и удържка по чл. 114а от КСО, териториалното поделение на НОИ прави удържките, след което превежда по сметката остатъка от пенсията.

Чл. 69. (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г.) При извършен превод на недължими суми за пенсии съответната банка възстановява тези суми в срок три работни дни от датата на уведомлението от НОИ. Възстановяването се извършва по сметката на НОИ в пълен размер при достатъчно налични средства или до размера на наличността при недостатъчна наличност по сметката на пенсионера към момента на уведомлението.

Чл. 70. (1) (Предишен текст на чл. 70 - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм., бр. 15 от 2007 г., бр. 19 от 2015 г., в сила от 13.03.2015 г., бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г., бр. 21 от 2018 г., в сила от 1.01.2019 г. - изм., бр. 49 от 2018 г., в сила от 9.03.2018 г.) При получаване на данни за смърт на пенсионера териториалното поделение на НОИ изпраща на съответната банка удостоверение, в което се вписват последният месец, за който починалият е имал право на пенсия, както и месецът, до който включително е преведена пенсията по сметката. В случай че на банката е преведена пенсия, отнасяща се за време след месеца, през който е починал пенсионерът, размерът на неправилно преведената сума се вписва в удостоверението, като тази сума се възстановява от банката на териториалното поделение на НОИ.

(2) (Нова - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм., бр. 15 от 2007 г., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г.) В случаите, при които банката е уведомена от НОИ за смъртта на пенсионера

и са преведени суми за пенсия след месеца, през който е починал, банката в срок три работни дни от датата на уведомлението възстановява по сметката на НОИ пълния размер на преведените суми.

(3) (Нова – ДВ, бр. 49 от 2018 г., в сила от 1.01.2018 г.) При получено уведомяване по ал. 1 или 2, както и по чл. 69 за недължимо или неправилно преведени суми за пенсии по сметка на пенсионер, които подлежат на възстановяване, банката не може да удържа от тях суми за такси или да удовлетворява други свои вземания, произтичащи от договорните й отношения с пенсионера.

Чл. 71. (1) (Изм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., бр. 48 от 2006 г., бр. 15 от 2007 г., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г., бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г.) За ежемесечното завеждане на сметките в банките НОИ изготвя файлове с електронни списъци на пенсионерите, чиито пенсии и добавки към тях се превеждат по сметка. Списъците съдържат ЕГН/ЛН/ЛНЧ, трите имена на пенсионера, номер на личната банкова сметка, сума на превода, код на териториалното поделение на НОИ и основанието за плащане.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 48 от 2006 г., изм., бр. 15 от 2007 г., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г.) Списъците по ал. 1 се уточняват от ТП на НОИ, като вписаните в корекционна ведомост пенсии, за които не се следват преводи, не се включват във файловете и сумите, подлежащи на превод.

(3) (Изм. – ДВ, бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г.) За предоставяне на информацията по ал. 1 е необходимо да има сключен договор между НОИ и съответната банка.

(4) (Нова - ДВ, бр. 19 от 2002 г., изм., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г.) Пенсия за минало време, за част от месеца или ако е спряна с корекционна ведомост или с писмо за спиране на изплащането до края на текущия месец, се превежда чрез допълнителни електронни списъци.

Чл. 72. (Изм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., бр. 36 от 2001 г., доп., бр. 25 от 2004 г., изм., бр. 48 от 2006 г., бр. 15 от 2007 г., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г.) Националният осигурителен институт превежда сумата от списъка по чл. 71, ал. 2 на съответната банка по определена от нея обща сметка за всички пенсионери в първите 3 работни дни от началото на периода по чл. 52, ал. 1. Преводите за пенсии по международни договори се извършват в сроковете, договорени между НОИ и съответните чуждестранни осигурителни институти.

Чл. 73. (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., отм., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г.).

Чл. 74. (1) (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г.) Банката не заверява сметката на пенсионера, когато:

1. има данни, че пенсионерът е починал;
2. има заявление от пенсионера за закриване на сметката му;

3. (нова - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 1.01.2009 г.) има нареждане от териториалното поделение на НОИ за спиране на пенсията.

(2) (Изм. и доп. – ДВ, бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г.) В случаите по ал. 1 преведената за месеца сума се възстановява в 3-дневен срок на НОИ.

Чл. 75. (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., бр. 84 от 2009 г., бр. 17 от 2016 г.) При закриване на сметката по искане на титуляря, на законния му представител, упълномощено лице или лицата, посочени в чл. 26 от Закона за закриване на детето, остатъкът по сметката се изплаща по реда, установен от банката.

Чл. 76. (1) (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., бр. 21 от 2018 г., в сила от 9.03.2018 г.) В случаите, когато се закрива сметка, по която се превежда пенсия, банката уведомява териториалното поделение на НОИ. Когато в банката е изпратено удостоверение по чл. 70 от териториалното поделение на НОИ, уведомление не се изисква.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., бр. 21 от 2018 г., в сила от 9.03.2018 г.) При смърт на титуляря и закриване на сметка, по която е превеждана пенсията му, банката изплаща остатъка по сметката на наследниците след получаване на удостоверението по чл. 70.

(3) (Нова - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм., бр. 15 от 2007 г., изм. и доп., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г.) При неправилно изплатени суми поради неспазване разпоредбата на ал. 2 банката възстановява тези суми в 3-дневен срок на НОИ.

Чл. 77. (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., отм., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г.).

Раздел VIII

Изплащане на пенсии по международни договори за лица с постоянен адрес в чужбина (Загл. изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г.)

Чл. 78. (1) (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г.) Пенсии в чужбина се изплащат от НОИ въз основа на международен договор в областта на социалното осигуряване.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Изплащането на пенсии в чужбина се извършва чрез банка, определена по реда на чл. 29 КСО.

Чл. 79. (Отм. - ДВ, бр. 17 от 2008 г.).

Чл. 80. (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) (1) Пенсиите се превеждат чрез чуждестранния осигурителен институт по посочената от него банкова сметка или директно на лицата съобразно разпоредбите на международния договор.

(2) По искане на лицата пенсиите се превеждат директно:

1. (изм. - ДВ, бр. 17 от 2008 г., бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г.) по лична сметка в банка или с поименен чек на адрес, намиращи се на територията на страната, където е постоянният адрес на лицето, съгласно изискванията на обслужващата банка;

2. по лична сметка в банка, намираща се на територията на Република България, по реда на чл. 67 - 77.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., бр. 16 от 2009 г., в сила от 1.01.2009 г.) Пенсиите, които се превеждат по банкови сметки, открити в банки на територията на Република България, се изплащат ежемесечно в национална валута. По писмено заявление на лицата пенсиите, превеждани по реда на чл. 80, ал. 2, т. 1, могат да се изплащат на периоди, по-дълги от един месец.

(4) Преводи на пенсии в чужбина се извършват в евро, освен ако в международния договор е предвидена друга конвертируема валута.

(5) (Нова - ДВ, бр. 48 от 2006 г., изм., бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г., бр. 16 от 2012 г., в сила от 28.02.2012 г.) При превод на пенсии с поименен чек банковите преводни разноски са за сметка на пенсионера. При превод на пенсии по лична банкова сметка на пенсионера той заплаща таксите, които се събират от избраната от пенсионера банка, а НОИ заплаща таксите, които се събират от неговата обслужваща банка.

(6) (Нова - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г.) Алинея 5 не се прилага, когато в международен договор, по който Република България е страна, е предвидено друго.

Чл. 81. (1) (Изм. - ДВ, бр. 17 от 2008 г., бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г., бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г., бр. 17 от 2016 г.) Лицата, които получават пенсиите си в чужбина, следва да представят декларация за продължаване получаването на пенсия от Република България за всеки от периодите на плащане по чл. 80, ал. 3, но на период, не по-кратък от 3 месеца. Лицата с постоянен адрес в чужбина, които получават пенсии в банка на територията на Република България, представят декларацията при започване на изплащането на пенсията и през периода от 1 ноември до 31 декември на всяка календарна година. Пенсиите се изплащат за минало време до края на месеца, през който е заверена декларацията, с изключение на случаите, когато пенсиите се изплащат ежемесечно в чужбина или в български банки. Ако пенсионерът не изпрати декларация, попълнена и заверена от осигурителна институция, нотариус, консулска служба или друго длъжностно лице, определено от законодателството на съответната държава, изплащането на пенсията се спира.

(2) Спрените пенсии по ал. 1 се възобновяват след получаването на декларацията от датата на спирането.

(3) (Нова - ДВ, бр. 17 от 2016 г., изм., бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г.) Декларацията за продължаване получаването на пенсия от Република България се подава по пощата или по електронен път, подписана с персонален идентификационен код и ЕГН/ЛН/ЛНЧ или с квалифициран електронен подпис.

(4) (Нова - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм., бр. 17 от 2008 г., доп., бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г., предишна ал. 3, бр. 17 от 2016 г.) Алинеи 1 и 2 не се прилагат, когато в международен договор в областта на социалното осигуряване, по който Република България е страна или в споразумение с чужда компетентна институция, е предвидено друго.

(5) (Предишна ал. 3, изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., предишна ал. 4, бр. 17 от 2016 г.) От лицата, учещи в чужбина и получаващи пенсии по международен договор в областта на социалното осигуряване, се изискват документи, издадени от учебните заведения в чуждата страна в началото на всеки семестър или учебна година съобразно срока, за който са издадени.

Чл. 82. (Доп. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм., бр. 17 от 2008 г., бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., доп., бр. 21 от 2018 г., в сила от 9.03.2018 г.) Изплащането на пенсии в чужбина и смяната на адрес на пенсионер се извършват по писмено заявление на пенсионера въз основа на данните за постоянен или настоящ адрес, обявени в Национална база данни "Население" на Главна дирекция "Гражданска регистрация и административно обслужване".

Раздел IX

Изплащане на пенсии, отпуснати по международен договор на лица, постоянно или продължително пребиваващи в Република България

Чл. 83. (1) (Доп. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г.) Пенсии, отпуснати от НОИ при прилагане разпоредбите на международни договори, на български граждани, както и на чужди граждани, постоянно или продължително пребиваващи в Република България, се изплащат от териториалните поделения на НОИ по реда на чл. 51 - 77 и 84 - 95 на основание на разпореждане съгласно чл. 98, ал. 1 КСО.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., доп., бр. 15 от 2007 г., изм., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г.) Пенсии, отпуснати от чуждестранни осигурителни институти при прилагане разпоредбите на международни договори, на български граждани и на чужди граждани, постоянно или продължително пребиваващи в Република България, се изплащат чрез НОИ или се превеждат от чуждестранния осигурителен институт директно на лицата чрез превод по личните им банкови сметки.

Раздел X

Добавки и удръжки при изплащане на пенсиите

Чл. 84. (Изм. и доп. - ДВ, бр. 19 от 2002 г., изм., бр. 25 от 2004 г.) Към пенсиите се изплащат добавки, определени в разпореждането по чл. 98, ал. 1 КСО.

Чл. 85. (1) (Изм. и доп. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм., бр. 24 от 2005 г., бр. 48 от 2006 г., доп., бр. 15 от 2007 г., изм., бр. 17 от 2008 г., в сила от 1.03.2008 г., бр. 16 от 2009 г., в сила от 1.04.2009 г., бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г., изм. и доп., бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г., изм., бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г., бр. 19 от 2015 г., в сила от 13.03.2015 г., бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г.) От пенсиите се правят удържки за запори, наложени по реда на Гражданския процесуален кодекс и Данъчно-осигурителния процесуален кодекс и за възстановяване на неоснователно получени суми за осигурителни плащания.

(2) (Нова - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., изм., бр. 19 от 2015 г., в сила от 13.03.2015 г., бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г.) Вземанията се събират в поредност - задължения за издръжка, неоснователно изплатени суми за пенсии, обезщетения и помощи, други публични вземания и частни вземания.

(3) (Предишна ал. 2, изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г.) По писмено заявление от лицето цялото вземане за неоснователно получени суми за осигурителни плащания или част от него може да се погаси от набрана сума от пенсия за минали месеци. При липса на заявление в месеца, през който следва да се преведе набраната сума, се правят удържки в дължимия месечен размер според броя на месеците, за които се отнася набраната сума, преведена по запис.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г., предишна ал. 3, бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., изм., бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г.) Когато пенсията е прекратена, ако в срока за доброволно изпълнение сумата не е възстановена, преписката се изпраща на компетентната териториална дирекция на Националната агенция за приходите, а за лицата с постоянен адрес в чужбина - на териториална дирекция на Националната агенция за приходите - София за принудително събиране на задължението по реда на Данъчно-осигурителния процесуален кодекс.

(5) (Изм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г., предишна ал. 4, бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г.) За разсрочено плащане сумата на осигурителните вноски по отменената от 1 януари 2011 г. т. 2 от ал. 4 на § 9 от преходните и заключителните разпоредби на КСО се правят удържки от отпускането на пенсията, независимо от размера ѝ, съгласно погасителния план. Първо се извършва удържката за погасяване на осигурителни вноски за недостигащ осигурителен стаж, а от останалата сума за изплащане се удържат други задължения на лицето.

(6) (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г., предишна ал. 5, доп., бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г.) Неоснователно получени парични обезщетения и помощи от държавното обществено осигуряване могат да бъдат удържани от пенсията на лицата въз основа разпореждане за прихващане, издадено от длъжностното лице, на което е възложено ръководството на контрола по разходите на държавното обществено осигуряване в съответното териториално поделение на Националния осигурителен институт, или от друго длъжностно лице, определено от ръководителя на поделението, както и от длъжностното лице, на което е възложено ръководството на изплащането на пенсии по международни договори. В разпореждането за прихващане се съдържа погасителен план, според който се извършва погасяване на задължението с равни

месечни погасителни вноски.

(7) (Доп. - ДВ, бр. 17 от 2008 г., в сила от 1.03.2008 г., изм., бр. 2 от 2010 г., в сила от 1.01.2010 г., предишна ал. 6, бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., изм., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г., бр. 49 от 2018 г., в сила от 1.01.2018 г.) Неоснователно получените суми за пенсия след смъртта на пенсионера се възстановяват от лицето, което ги е получило, или солидарно от наследниците заедно с лихвата по чл. 113 КСО. За събиране на сумите се издава разпореждане от длъжностното лице, на което е възложено ръководството на контрола по разходите на държавното обществено осигуряване в съответното териториално поделение на Националния осигурителен институт, или друго длъжностно лице, определено от ръководителя на поделението, а за лицата, които нямат постоянен адрес в страната – от съответните длъжностни лица в териториално поделение на НОИ – София-град.

(8) (Нова - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г.) При промяна в размера на получаваната сума от пенсия/и и добавка/и новият размер на удръжката се определя от месеца, следващ месеца на включване на промяната в изплащателните документи.

Чл. 86. (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., отм., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г.).

Чл. 87. (1) Когато по запорно съобщение е преведена сума, по-голяма от дължимата, тя се възстановява на териториалното поделение на НОИ след писмено уведомление.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г.) При налагане на запор се уведомяват наложилият запора и длъжникът за размера на удръжката и за месеца, от който запорът започва да се прави. Такова уведомление се изпраща и при промяна на удръжката.

(3) (Нова - ДВ, бр. 48 от 2006 г.) Запорни съобщения, получени в териториалното поделение на НОИ до 25-о число на месеца, се изпълняват през месеца, следващ месеца на получаване на запорното съобщение, а получените след 25-о число на месеца се изпълняват от 1-во число на втория месец.

Чл. 88. (Доп. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм., бр. 17 от 2008 г., в сила от 1.03.2008 г., бр. 16 от 2009 г., в сила от 1.01.2009 г., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г., бр. 19 от 2015 г., в сила от 13.03.2015 г.) При определяне размера на удръжката по чл. 85, ал. 1 се взема предвид общата сума от изплащаните пенсии и добавки, в това число пенсия и други плащания, отпуснати от чуждестранни осигурителни институти, ако пенсионерът получава такива, с изключение на добавката по чл. 103 КСО.

Раздел XI

Общи разпоредби по пенсиите

Чл. 89. (Изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 9.04.2013 г., доп., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г., изм., бр. 19 от 2015 г., в сила от 13.03.2015 г., бр. 17 от 2016 г., бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г.) По заявление на лицето териториалното поделение на НОИ издава удостоверение за обстоятелства, свързани с това дали получава или не

получава пенсия, вида, размера и срока на получаваната пенсия и добавките към нея, както и направените удръжки. Заявлението може да бъде подадено и по електронен път, подписано с персонален идентификационен код и ЕГН/ЛН/ЛНЧ или с квалифициран електронен подпис. За лицата с постоянен адрес в чужбина удостоверенията се издават от длъжностните лица по чл. 98, ал. 1, т. 2 КСО. Такива удостоверения се издават и за пенсиите, отпуснати от чуждестранни осигурителни институти, изплащани чрез посредничеството на НОИ, при прилагане разпоредбите на международни договори.

Чл. 90. Когато се изплащат пенсия и/или добавки за непълен месец, полагащата се сума за частта от месеца се определя, като размерът на месечната пенсия (добавка) се раздели на броя на календарните дни в месеца и полученото се умножи по броя на дните, за които се полага пенсия (добавка).

Чл. 91. (1) (Доп. - ДВ, бр. 15 от 2007 г.) За изплащане на неполучена пенсия от починал пенсионер, включително когато е била спряна на основание чл. 95, т. 1 и 3 КСО, наследниците му подават заявление до териториалното поделение на НОИ, към което прилагат удостоверение за законните наследници. Неполучената пенсия се изплаща на упълномощеното от всички наследници лице или се разделя между наследниците по определения от Закона за наследството ред.

(2) (Изм. – ДВ, бр. 17 от 2016 г.) Пенсия, превеждана в чужбина, на основание международен договор или междуправителствено споразумение, неполучена от починал пенсионер, се изплаща по реда на чл. 78 – 80.

(3) (Нова - ДВ, бр. 17 от 2008 г., изм., бр. 19 от 2015 г., в сила от 13.03.2015 г., отм., бр. 17 от 2016 г.).

Чл. 92. (1) (Изм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г., бр. 19 от 2015 г., в сила от 13.03.2015 г.) Териториалното поделение на НОИ превежда сумите за изплащане на пенсиите по набирателна сметка на областната пощенска станция. Сметните отношения на териториалното поделение на НОИ с областната пощенска станция за изплатените пенсии през месеца се уреждат до края на същия месец.

(2) (Изм. – ДВ, бр. 19 от 2015 г., в сила от 13.03.2015 г., бр. 54 от 2016 г., в сила от 1.07.2016 г.) За компенсиране на разходите за изплащане на пенсии чрез пощенските станции Националният осигурителен институт превежда авансово до 7-о число на месеца на дружеството, натоварено с извършването на обществената услуга на територията на цялата страна, парична сума в размер, равен на 1/12 част от определената за съответната година компенсация.

(3) (Изм. – ДВ, бр. 19 от 2015 г., в сила от 13.03.2015 г., бр. 54 от 2016 г., в сила от 1.07.2016 г.) Ежегодно в срок до 31 май дружеството по ал. 2 изготвя и представя на министъра на транспорта, информационните технологии и съобщенията обобщен годишен доклад за действително направените нетни разходи, както и за разходите за инвестиции, за извършване на обществената услуга по изплащане на пенсии през предходната година, определени в съответствие с изискванията на механизма съгласно приложението. Докладът съдържа и размера на исканата компенсация за нетните разходи,

представляващи несправедлива финансова тежест, определени съгласно приложението.

(4) (Изм. – ДВ, бр. 19 от 2015 г., в сила от 13.03.2015 г., бр. 54 от 2016 г., в сила от 1.07.2016 г.) Министърът на транспорта, информационните технологии и съобщенията ежегодно назначава независим одитор за проверка за съответствие на представения доклад и размера на исканата компенсация по ал. 3 с изискванията на механизма съгласно приложението към ал. 3. Разходите за одита се поемат ежегодно от Националния осигурителен институт чрез извършване на трансфер към бюджета на Министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията.

(5) (Нова – ДВ, бр. 54 от 2016 г., в сила от 1.07.2016 г.) В срок до три месеца от представянето на обобщения годишен доклад министърът на транспорта, информационните технологии и съобщенията въз основа на мотивиран доклад на одитора определя със заповед размера на компенсацията, дължима за извършване на обществената услуга по изплащане на пенсии чрез пощенските станции за предходната година.

(6) (Нова - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., изм., бр. 19 от 2015 г., в сила от 13.03.2015 г., бр. 54 от 2016 г., в сила от 1.07.2016 г.) Компенсацията за извършване на услугата от общ икономически интерес "изплащане на пенсии" чрез пощенските станции не може да надвишава размера, определен в чл. 2, параграф 1, буква "а" от Решение 2012/21/ЕС на Комисията от 20 декември 2011 г. относно прилагането на чл. 106, параграф 2 от Договора за функционирането на Европейския съюз за държавната помощ под формата на компенсация за обществена услуга, предоставена на определени предприятия, натоварени с извършването на услуги от общ икономически интерес (ОВ, L 7 от 11 януари 2012 г.), наричано по-нататък "Решение 2012/21/ЕС" – левовата равностойност на 15 милиона евро. Компенсацията за услугата от общ икономически интерес "изплащане на пенсии" е освободена от начисляване на данък върху добавената стойност.

(7) (Нова – ДВ, бр. 54 от 2016 г., в сила от 1.07.2016 г.) В случай че е установен размер над левовата равностойност на 15 млн. евро, компенсацията подлежи на нотифициране на държавна помощ и не се изплаща преди получаването на положително решение от Европейската комисия. В тези случаи министърът на транспорта, информационните технологии и съобщенията публикува на интернет страницата на министерството информация за размера на помощта, предоставена на дружеството, на годишна основа след одобрение от Европейската комисия.

(8) (Нова – ДВ, бр. 54 от 2016 г., в сила от 1.07.2016 г.) Министърът на транспорта, информационните технологии и съобщенията предоставя на министъра на финансите информация за размера на компенсацията за тригодишен период за изготвяне на средносрочната бюджетна прогноза по реда на Закона за публичните финанси.

(9) (Нова – ДВ, бр. 54 от 2016 г., в сила от 1.07.2016 г.) Министърът на транспорта, информационните технологии и съобщенията в хода на бюджетната процедура представя заповедта по ал. 5 и документите, въз основа на които е издадена, на министъра на финансите и на управителя на Националния осигурителен институт с предложение за включване на размера на компенсацията в проекта на закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за следващата година.

(10) (Нова – ДВ, бр. 54 от 2016 г., в сила от 1.07.2016 г.) При условие че окончателният размер на компенсацията превишава получените средства по ал. 2, Националният осигурителен институт в едномесечен срок от получаването на заповедта по ал. 5 доплаща разликата.

(11) (Нова – ДВ, бр. 54 от 2016 г., в сила от 1.07.2016 г., отм., бр. 49 от 2018 г., в сила от 12.06.2018 г.).

(12) (Нова – ДВ, бр. 54 от 2016 г., в сила от 1.07.2016 г., изм., бр. 49 от 2018 г., в сила от 12.06.2018 г.) В случай че получените средства по ал. 2 превишават размера на компенсацията, пълният размер на превишението се възстановява от дружеството на Националния осигурителен институт в едномесечен срок от издаването на заповедта по ал. 5.

(13) (Доп. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., изм., бр. 19 от 2015 г., в сила от 13.03.2015 г., предишна ал. 5, бр. 54 от 2016 г., в сила от 1.07.2016 г.) При неправилно изплатена пенсия по вина на служител от пощенската станция тя се възстановява на териториалното поделение на НОИ от областната пощенска станция. Ако сумите за неправилно изплатените пенсии не се възстановят в срока за доброволно изпълнение, определен от териториалното поделение на НОИ, се съставя акт за начет по реда на чл. 110 КСО.

Чл. 92а. (Нов – ДВ, бр. 54 от 2016 г., в сила от 1.07.2016 г.) (1) Размерът на компенсацията за извършване на обществената услуга на територията на цялата страна по изплащане на пенсии чрез пощенските станции, необходима за покриване на сумата на извършените нетни разходи, се определя по механизъм съгласно приложението към чл. 92, ал. 3. Прилагането на механизма се извършва при спазване изискванията на Решение 2012/21/ЕС.

(2) Нетните разходи представляват разлика между нетните разходи при работа със задължение за изплащане на пенсиите и нетните разходи при работа без задължение за изплащане на пенсиите и се изчисляват по механизма съгласно приложението към чл. 92, ал. 3.

(3) Разходите за инвестиции, пряко или косвено свързани с извършване на услугата от общ икономически интерес, се отнасят пряко или се преразпределят на базата на фактическото им участие в процесите по предоставянето на услугата.

(4) Министърът на транспорта, информационните технологии и съобщенията осъществява контрол върху процеса на компенсиране, като извършва проверки най-малко на всеки три години през периода на възлагане и в края на този период с цел недопускане на свръхкомпенсиране на дружеството при осъществяване на обществената услуга по изплащане на пенсии. В случай че са констатирани несъответствия или въз основа на

информация от управителя на Националния осигурителен институт относно нередности при изпълнение на задължението, министърът на транспорта, информационните технологии и съобщенията издава съответните предписания.

Чл. 92б. (Нов – ДВ, бр. 54 от 2016 г., в сила от 1.07.2016 г.) (1) Извършването на обществената услуга на територията на цялата страна по изплащане на пенсии чрез пощенските станции се възлага на "Български пощи" – ЕАД (дружеството), за срок 10 години считано от 1 юли 2016 г.

(2) Компенсирането на дейността по изплащане на пенсиите се осъществява при спазване на разпоредбите на Решение 2012/21/ЕС.

(3) Редът за предаване на информацията във връзка с изплащане на пенсиите чрез пощенските станции се урежда с писмено споразумение между НОИ и "Български пощи" – ЕАД.

Чл. 93. (1) При извършване на финансови ревизии от контролните органи в пощенските станции за констатирани случаи на неправилно изплатени и отчетени пенсии се уведомява съответното териториално поделение на НОИ.

(2) (Изм. – ДВ, бр. 19 от 2015 г., в сила от 13.03.2015 г.) Пенсионните органи извършват проверки в пощенските станции за правилното прилагане на наредбата съвместно с органи на областната пощенска станция. Редът и начинът за извършване на проверките се регламентират в съвместна инструкция.

Чл. 94. (1) Пощенските станции могат да правят справки на пенсионерите или на техните пълномощници само за изплатените им пенсии.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г.) Справки по отношение на постъпления на суми по сметки на пенсионери се извършват в съответните банки.

(3) Всички други справки относно пенсии се правят само от съответните териториални поделения на НОИ.

Чл. 95. (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г.) Пенсионерът избира само един от начините за получаване на пенсията (пенсиите) и добавките към нея - чрез пощенска станция или банка.

Чл. 96. (Нов - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм., бр. 15 от 2007 г., бр. 17 от 2016 г.) Главна дирекция "Гражданска регистрация и административно обслужване" предоставя на НОИ информация за починалите пенсионери. Редът за предаване на информацията се урежда с писмено споразумение между НОИ и Министерството на регионалното развитие и благоустройството.

ДОПЪЛНИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 1. (Отм., Решение № 11701 на ВАС на РБ - ДВ, бр. 119 от 2002 г.).

§ 2. (Изм. - ДВ, бр. 84 от 2009 г., отм., бр. 19 от 2015 г., в сила от 13.03.2015 г.).

§ 2а. (Нов - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., изм., бр. 19 от 2015 г., в сила от 13.03.2015 г.) По смисъла на тази наредба:

1. "Лица с постоянен адрес в чужбина" са лица, които към датата на постъпване на заявлението за отпускане или за изменение на пенсия нямат настоящ адрес в Република България.

2. (Изм. – ДВ, бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г.) "Идентификационен номер на пенсионер" е единният граждански номер или личният номер, или личният номер на чужденец, или служебният номер.

3. (Нова – ДВ, бр. 17 от 2016 г.) "Членове на семейството" по чл. 6 и 8 са съпругът/съпругата и децата до 18-годишна възраст, ако не са встъпили в брак, както и децата над тази възраст, ако са неработоспособни с определена от ТЕЛК (НЕЛК) 50 и над 50 на сто трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане, нямат други доходи и не са встъпили в брак.

4. (Нова – ДВ, бр. 21 от 2018 г., в сила от 9.03.2018 г.) "Оригинален документ" е писмен документ, който пряко произхожда от издателя му, подписан е от него или негов законен представител и където е приложимо, е оформен с печат.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 3. Пенсиите, отпуснати до 31 декември 1999 г. по отменените Закон за пенсиите, Закон за пенсиониране на земеделските стопани-кооператори и Закон за общественото осигуряване от 1949 г., се приравняват по КСО, както следва:

1. за изслужено време и старост и за старост - на пенсии за осигурителен стаж и възраст по чл. 68 КСО;

2. за инвалидност поради общо заболяване - на пенсии за инвалидност поради общо заболяване по чл. 74 КСО;

3. за инвалидност поради трудова злополука или професионално заболяване - на пенсии за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест по чл. 78 КСО;

4. военноинвалидни - на пенсии за военна инвалидност по чл. 85 КСО;

5. гражданскоинвалидни - на пенсии за гражданска инвалидност по чл. 87 КСО;

6. социалните по чл. 45а, ал. 1, буква "а" по отменения Закон за пенсиите - на социални пенсии за инвалидност по чл. 90 КСО;

7. социалните по чл. 45а, ал. 1, буква "б" по отменения Закон за пенсиите - на социални пенсии за старост по чл. 89 КСО;

8. персоналните по чл. 45б и пенсиите по 45в по отменения Закон за пенсиите - на персонални пенсии по чл. 92 КСО;

9. за особени заслуги - на пенсии за особени заслуги по чл. 91 КСО.

§ 4. (1) От 1 януари 2000 г. пенсиите за инвалидност по отменения Закон за пенсиите и Закон за пенсиониране на земеделските стопани-кооператори, отпуснати при I, II или III група инвалидност, както и социалните пенсии, отпуснати въз основа на определена група инвалидност, се приравняват, както следва:

1. при I група инвалидност - на трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто;

2. при II група инвалидност - на трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 71 до 90 на сто;

3. при III група инвалидност - на трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 50 до 70 на сто.

(2) Военноинвалидните пенсии, отпуснати по процент на трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане, както и пенсиите по чл. 12, 28 и 30а от отменения Закон за пенсиите се изплащат в размера на социалната пенсия за старост по чл. 89, ал. 2 КСО.

§ 4а. (Нов - ДВ, бр. 68 от 2004 г.) До 31 декември 2005 г. включително за дата на заявлението за отпускане на пенсия за инвалидност да се счита датата на заявлението за освидетелстване от ТЕЛК (НЕЛК), ако необходимите документи за пенсиониране са подадени в териториалното поделение на НОИ или в службата по чл. 1, ал. 3 в едномесечен срок от влизането в сила на експертното решение на ТЕЛК (НЕЛК), което дава основание за отпускане на пенсия за инвалидност.

§ 4б. (Нов - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., отм., бр. 33 от 2013 г., в сила от 1.01.2013 г.).

§ 5. Пенсиите на лицата по § 2, ал. 1 от преходните и заключителните разпоредби на КСО, за които едногодишният срок по чл. 20 от отменения Правилник за прилагане на Закона за пенсиите е изтекъл преди 31 декември 1999 г., се изплащат от датата на подаване на заявлението.

§ 6. При прилагането на § 3 от преходните и заключителните разпоредби на КСО преценката на правото на пенсия се извършва по условията на чл. 6 и 7 от отменения Закон

за пенсиите, а размерът на пенсията се определя по КСО.

§ 7. (Отм. – ДВ, бр. 23 от 2014 г., в сила от 1.01.2014 г.).

§ 8. Преизчисляването на пенсиите по § 7 от преходните и заключителните разпоредби на КСО, отпуснати по условията на първа и втора категория труд, се извършва, като стажът до 31 декември 1999 г. се зачита - 3 години трудов стаж от първа категория или 4 години трудов стаж от втора категория за 5 години трудов стаж от трета категория. Когато пенсията е отпусната по специфичните условия на т. бба - ббл включително от отменения Правилник за категоризиране на труда при пенсиониране, стажът към 31 декември 1999 г. се приравнява на първа или втора категория труд по реда, действащ до 1 януари 2000 г.

§ 8а. (Нов - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г.) При представяне на нови доказателства за придобит осигурителен стаж преди пенсионирането към пенсия, отпуснати по чл. 68 във връзка с отменените от 1 януари 2011 г. ал. 3 и ал. 4, т. 2 на § 9 КСО, се съставя нов погасителен план за разсрочване на остатъка от осигурителните вноски, като не може да се удължава срокът по първоначалния погасителен план.

§ 8б. (Нов - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г., отм., бр. 33 от 2013 г., в сила от 1.01.2013 г.).

§ 8в. (Нов – ДВ, бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г.) Лицата, на които до 31 декември 2016 г. са отпуснати пенсия за трудова дейност, могат да поискат индивидуалният им коефициент да се определи съгласно чл. 46, ал. 11, когато това е по-благоприятно за тях. Новият размер на пенсията се определя от датата на заявлението.

§ 9. (Доп. - ДВ, бр. 19 от 2003 г., бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г.) Наредбата се приема на основание чл. 9, ал. 11, чл. 70, ал. 7 и чл. 106 от Кодекса за социално осигуряване и влиза в сила от 1 януари 2000 г.

§ 10. Контролът по изпълнението на наредбата се възлага на Националния осигурителен институт.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

към Постановление № 28 на Министерския съвет от 11 февруари 2002 г.

за изменение и допълнение на Наредбата за пенсиите

(ДВ, бр. 19 от 2002 г., в сила от 1.01.2002 г.)

§ 18. За лицата, които са се инвалидизирали преди 1 януари 2002 г. и отговарят на условията по чл. 74, ал. 2 КЗОО, пенсията се отпуска от 1 януари 2002 г., ако заявлението с необходимите документи е подадено в 6-месечен срок от тази дата.

.....
ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 63 на Министерския съвет от 17 март 2004 г.

за изменение и допълнение на Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж

(ДВ, бр. 25 от 2004 г.)

.....
Допълнителна разпоредба

§ 39. Навсякъде в наредбата думите "Кодекса за задължително обществено осигуряване" се заменят с "Кодекса за социално осигуряване", а абревиатурата "КЗОО" се заменя с "КСО".

Заклучителна разпоредба

§ 40. Параграф 4, § 5, т. 2, § 7, 10, § 11, т. 2 и § 13 влизат в сила от 2 август 2003 г., § 15, т. 1 влиза в сила от 27 декември 2003 г., а § 6 влиза в сила от 1 януари 2004 г.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

към Постановление № 39 на Министерския съвет от 11 март 2005 г.

за изменение и допълнение на Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж

(ДВ, бр. 24 от 2005 г., в сила от 1.01.2005 г.)

§ 18. Решенията на РЕЛКК и ЦЕЛКК, постановени до 31 декември 2004 г., запазват действието си, при условие че срокът, определен в тях, не е изтекъл.

.....
ЗАКЛЮЧИТЕЛНА РАЗПОРЕДБА

към Постановление № 21 на Министерския съвет от 8 февруари 2008 г.

за изменение и допълнение на Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж

(ДВ, бр. 17 от 2008 г.)

§ 17. Параграф 5, т. 1 влиза в сила от 1 януари 2008 г., § 5, т. 2 влиза в сила от 23 декември 2006 г., а § 14 и 15 влизат в сила от 1 март 2008 г.

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

към Постановление № 38 на Министерския съвет от 17 февруари 2009 г.

за изменение и допълнение на Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж

(ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 1.01.2009 г.)

.....

§ 23. Постановлението влиза в сила от 1 януари 2009 г. с изключение на § 7 и 20, които влизат в сила от 1 април 2009 г.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 245 на Министерския съвет от 15 октомври 2009 г.

за изменение и допълнение на Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж

(ДВ, бр. 84 от 2009 г.)

.....

Допълнителна разпоредба

§ 14. (В сила от 1.07.2009 г. - ДВ, бр. 84 от 2009 г.) Навсякъде в наредбата думите "намалена работоспособност", "загубена работоспособност" и "загубената работоспособност" се заменят съответно с "трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане" и "трайно намалената работоспособност/вид и степен на увреждане".

Заклучителна разпоредба

§ 15. Параграф 8 влиза в сила от 12 май 2009 г., а § 2, § 5, т. 2, § 6, 7, 9 и 14 влизат в сила от 1 юли 2009 г.

.....

ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 254

на Министерския съвет от 26 октомври 2009 г. за изменение

и допълнение на нормативни актове на Министерския съвет

(ДВ, бр. 87 от 2009 г., в сила от 3.11.2009 г.)

.....

§ 2. В чл. 19, ал. 1 от Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж, приета с Постановление № 30 на Министерския съвет от 2000 г. (обн., ДВ, бр. 21 от 2000 г.; изм. и доп., бр. 43, 61 и 81 от 2000 г., бр. 36 от 2001 г., бр. 19 от 2002 г.; попр., бр. 21 от 2002 г., доп., бр. 74 от 2002 г.; изм. с Решение № 7581 на Върховния административен съд от 2002 г. - бр. 76 от 2002 г., и с Решение № 11701 на Върховния административен съд от 2002 г. -

бр. 119 от 2002 г.; изм. и доп., бр. 19 от 2003 г., бр. 25 и 68 от 2004 г., бр. 24 от 2005 г., бр. 48 от 2006 г., бр. 15 от 2007 г., бр. 17 от 2008 г. и бр. 1 и 16 от 2009 г.), думите "длъжността учител или възпитател" се заменят с "учителска или възпитателска длъжност".

Преходни и заключителни разпоредби

§ 3. (1) Лицата, които заемат длъжността "учител", съответно "възпитател", и отговарят на изискванията за заемане на длъжността към влизането в сила на постановлението, се преназначават на длъжност "старши учител", съответно "старши възпитател", ако отговарят на изискванията за заемането ѝ и подадат заявление, че желаят да бъдат преназначени на длъжността. Към заявлението се прилагат документи, удостоверяващи необходимите за заемане на длъжността образование, професионална квалификация и професионален опит.

(2) Лицата, които заемат длъжността "учител", съответно "възпитател", и отговарят на изискванията за заемането ѝ към влизането в сила на постановлението, но не отговарят на изискванията за заемане на длъжността "старши учител", съответно "старши възпитател", както и лицата по ал. 1, които не са подали заявление, че желаят да бъдат преназначени на длъжност "старши учител", съответно "старши възпитател", след влизането в сила на постановлението, изпълняват длъжността "учител" по чл. 124, ал. 1, т. 2, съответно длъжността "възпитател" по чл. 124, ал. 2, т. 2 от Правилника за прилагане на Закона за народната просвета.

(3) Лицата, които към влизането в сила на постановлението заемат длъжността "учител" или "възпитател", но не отговарят на изискванията за заемане на длъжността преди влизането му в сила, изпълняват длъжността по чл. 124, ал. 1, т. 2, съответно длъжността по чл. 124, ал. 2, т. 2 от Правилника за прилагане на Закона за народната просвета, до явяване на лице, което отговаря на изискванията за заемане на длъжността.

§ 4. (1) Директорът на детската градина, училището или обслужващото звено определя срок за подаване на заявленията по § 3, ал. 1 и запознава педагогическия колектив с процедурата за заемане на длъжностите "старши учител", съответно "старши възпитател".

(2) Директорът на детската градина, училището или обслужващото звено определя комисия, която разглежда заявленията по § 3, ал. 1 и изготвя списък на лицата, които отговарят на изискванията за заемане на длъжностите "старши учител" и "старши възпитател".

(3) Въз основа на списъка по ал. 2 и заявленията по § 3, ал. 1 директорът на детската градина, училището или обслужващото звено изготвя промяна в длъжностното разписание на персонала и поименното разписание на длъжностите и работните заплати.

(4) Лицата по § 3 се преназначават на съответната длъжност при условията и по реда на Кодекса на труда.

§ 5. Трудовият стаж, придобит при условията и на длъжностите по чл. 19, ал. 1, 2 и 3 от Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж (обн., ДВ, бр. 21 от 2000 г.; изм. и доп., бр.

43, 61 и 81 от 2000 г., бр. 36 от 2001 г., бр. 19 от 2002 г.; попр., бр. 21 от 2002 г.; доп., бр. 74 от 2002 г.; изм. с Решение № 7581 на Върховния административен съд от 2002 г. - бр. 76 от 2002 г., и с Решение № 11701 на Върховния административен съд от 2002 г. - бр. 119 от 2002 г.; изм. и доп., бр. 19 от 2003 г., бр. 25 и 68 от 2004 г., бр. 24 от 2005 г., бр. 48 от 2006 г., бр. 15 от 2007 г., бр. 17 от 2008 г. и бр. 1 и 16 от 2009 г.), до влизането в сила на постановлението се признава за учителски стаж.

.....

ДОПЪЛНИТЕЛНА РАЗПОРЕДБА

към Постановление № 25 на Министерския съвет от 3 февруари 2011 г.

за изменение и допълнение на Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж

(ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 1.01.2011 г.)

§ 25. Навсякъде в наредбата думите "чл. 68, ал. 1 - 3 КСО" се заменят с "чл. 68, ал. 1 и 2 КСО" и думите "възрастта по чл. 68, ал. 1 и 2 КСО" се заменят с "възрастта по чл. 68, ал. 1 КСО".

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

към Постановление № 33 на Министерския съвет от 16 февруари 2012 г.

за изменение и допълнение на Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж

(ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 1.01.2012 г.)

§ 37. Лицата, които съхраняват ведомости и други документи за осигурителен стаж и осигурителен доход за работници и служители, които са работили при еднолични търговци и клонове на чуждестранни търговци, заличени на основание § 5, ал. 1 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за търговския регистър (обн., ДВ, бр. 34 от 2006 г.; изм. и доп., бр. 80 и 105 от 2006 г., бр. 53, 58 и 104 от 2007 г., бр. 50 и 94 от 2008 г., бр. 44 от 2009 г., бр. 101 от 2010 г. и бр. 34 и 105 от 2011 г.), и на търговски дружества и кооперации, прекратени на основание § 5, ал. 2 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за търговския регистър, са длъжни да ги предадат в съответното териториално поделение на НОИ до 31 декември 2012 г.

§ 38. Постановлението влиза в сила от 1 януари 2012 г. с изключение на § 30.

ЗАКЛЮЧИТЕЛНА РАЗПОРЕДБА

към Постановление № 80 на Министерския съвет от 29 март 2013 г.

за изменение и допълнение на Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж

(ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 1.01.2013 г.)

§ 34. Постановлението влиза в сила от 1 януари 2013 г., с изключение на § 1 - 3, § 5 - 9, § 16, 18, 20 и 21 и § 23 - 32.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 50

на Министерския съвет от 6 март 2015 г. за изменение

и допълнение на Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж

(ДВ, бр. 19 от 2015 г., в сила от 13.03.2015 г.)

.....

Допълнителна разпоредба

§ 46. Навсякъде в наредбата думите "териториалното поделение "Български пощи" и "териториалните поделения "Български пощи" се заменят с "областната пощенска станция".

Заклучителна разпоредба

§ 47. Постановлението влиза в сила от деня на обнародването му в "Държавен вестник" с изключение на:

1. Параграфи 2, 3, 7 – 14, 16, 17 и 20, които влизат в сила от 1 януари 2015 г.
2. Параграфи 21 – 37, които влизат в сила от 1 април 2015 г.

ЗАКЛЮЧИТЕЛНА РАЗПОРЕДБА

към Постановление № 41 на Министерския съвет от 25 февруари 2016 г.

за изменение и допълнение на Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж

(ДВ, бр. 17 от 2016 г.)

§ 38. Параграфи 2, 10, 12 – 21 и 24 влизат в сила от 1 януари 2016 г.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

към Постановление № 168 на Министерския съвет от 8 юли 2016 г.

за изменение и допълнение на Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж

(ДВ, бр. 54 от 2016 г., в сила от 1.07.2016 г.)

§ 5. Компенсацията за извършване на обществената услуга по изплащане на пенсии чрез пощенските станции за 2016 г. не може да надвишава размера, определен в чл. 92, ал. 6.

§ 6. В срок до 1 септември 2016 г. министърът на транспорта, информационните технологии и съобщенията предлага на министъра на финансите и на управителя на Националния осигурителен институт размера на компенсацията за извършване на обществената услуга по изплащане на пенсиите чрез пощенските станции, определен на базата на фактически изплатените суми до 1 юли 2016 г., за включване в проекта на Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2017 г.

§ 7. Компенсацията за извършване на обществената услуга по изплащане на пенсиите чрез пощенските станции за периода от 1 юли до 31 декември 2016 г. е в размер на разликата от левовата равностойност на 15 милиона евро и преведените от Националния осигурителен институт на дружеството средства до 1 юли 2016 г. Сумата се изплаща от Националния осигурителен институт на дружеството ежемесечно до 7-о число на месеца на равни вноски.

§ 8. Окончателният размер на компенсацията за 2016 г. се определя по реда и в сроковете по чл. 92.

.....

ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 60

на Министерския съвет от 30 март 2017 г. за изменение и допълнение на Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж (ДВ, бр. 29 от 2017 г., в сила от 1.01.2017 г.)

.....

Допълнителна разпоредба

§ 30. Навсякъде в наредбата думите "ЕГН/ЛНЧ" се заменят с "ЕГН/ЛН/ЛНЧ".

Заклучителна разпоредба

§ 31. Постановлението влиза в сила от 1 януари 2017 г. с изключение на:

1. Параграфи 9, 10 и 14, които влизат в сила от датата на обнародването му в "Държавен вестник".
2. Параграф 16, т. 2, която влиза в сила от 1 януари 2018 г.

ЗАКЛЮЧИТЕЛНА РАЗПОРЕДБА

към Постановление № 32 на Министерския съвет от 2 март 2018 г.

за изменение и допълнение на Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж

(ДВ, бр. 21 от 9.03.2018 г., в сила от 9.03.2018 г., доп., бр. 49 от 2018 г., в сила от 9.03.2018 г.)

§ 9. (Доп. – ДВ, бр. 49 от 2018 г., в сила от 9.03.2018 г.) Постановлението влиза в сила от деня на обнародването му в "Държавен вестник", с изключение на § 5, който влиза в сила от 1 януари 2019 г.

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

към Постановление № 97 на Министерския съвет от 7 юни 2018 г.

за изменение и допълнение на Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж

(ДВ, бр. 49 от 2018 г., в сила от 1.01.2018 г.)

.....

§ 26. Постановлението влиза в сила от 1 януари 2018 г. с изключение на § 12 и 24, които влизат в сила от деня на обнародването му в "Държавен вестник", и § 25, който влиза в сила от 9 март 2018 г.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

към Постановление № 339 на Министерския съвет от 20 декември 2018 г.

за изменение и допълнение на Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж

(ДВ, бр. 107 от 2018 г., в сила от 1.01.2019 г.)

§ 3. (1) Персонална пенсия на дете без право на наследствена пенсия от починал родител, отпусната с начална дата до 31 декември 2018 г., се изплаща в сроковете по чл. 82, ал. 1 от КСО.

(2) Персоналната пенсия по ал. 1 се спира по реда на чл. 95, ал. 2 от КСО, когато за същото дете е подадено заявление декларация за отпускане на месечна помощ по чл. 8е от Закона за семейни помощи за деца съгласно получена информация от Агенцията за социално подпомагане. Информацията се предоставя служебно по ред, определен в споразумение, сключено между Националния осигурителен институт и Агенцията за социално подпомагане.

(3) Персонална пенсия по ал. 1, прекратена на основание чл. 96, ал. 1, т. 4 от КСО във връзка с § 6в, ал. 2 от преходните и заключителните разпоредби на КСО, не подлежи на

възстановяване.

.....

Приложение

към чл. 92, ал. 3

(Ново - ДВ, бр. 54 от 2016 г.,

в сила от 1.07.2016 г.)

Механизъм за определяне на компенсацията на нетните разходи, представляващи несправедлива финансова тежест, при предоставяне на услугата от общ икономически интерес "изплащане на пенсии" чрез пощенските станции на територията на цялата страна

1. При изчисляване на приходите и разходите по предоставяне на обществената услуга на територията на цялата страна по изплащане на пенсии чрез пощенските станции се вземат предвид само разходите, имащи отношение към услугата – всички преки разходи и подходящ дял от непреките разходи.

2. За отделяне на услугата от останалите услуги се води разделно аналитично счетоводство по елементи на разходите и по видове услуги съгласно счетоводната система за разпределение на разходите.

3. За изчисляване на нетните разходи задълженото дружество разработва хипотетичен сценарий при работа без задължение за изплащане на пенсии.

4. Размерът на нетните разходи за задължението за изплащане на пенсии се изчислява по следната формула:

$$НРип = (П-Р)зип - (П-Р)бзип,$$

където:

а) НРип е размерът нетните разходи в лева при изплащане на пенсии за съответната година;

б) Пзип са приходите в лева при работа със задължение за изплащане на пенсии, изчислени въз основа на действащи потребителски цени;

в) Рзип са разходите при работа със задължение за изплащане на пенсии в лева, изчислени въз основа на отчетени и разпределени разходи от счетоводната система за разпределение на разходите по видове услуги;

г) Пбзип са приходите при работа без задължение за изплащане на пенсии в лева, изчислени въз основа на цени, определени в хипотетичния сценарий;

д) Рбзип са разходите при работа без задължение за изплащане на пенсии в лева, изчислени въз основа на разходите, определени в хипотетичния сценарий.

В случаите, когато разликата между нетните разходи от извършването на обществената услуга на територията на цялата страна по изплащане на пенсии чрез пощенските станции със задължение и нетните разходи без задължение е отрицателно число, налице е несправедлива финансова тежест и същата подлежи на компенсиране.

5. Размерът на компенсацията се изчислява по следната формула:

$$\text{Кип} = \text{НРип},$$

където:

а) Кип е размерът на компенсацията в лева за съответната година;

б) НРип е размерът на нетните разходи в лева за съответната година.